

تثنیه کتابی

موقدمه

«تثنیه» کتابی موسا پیغمبرئن ائسرائیل خالقینا دئی نطقدر کی، اونو موآب صحراسیندا اولارکن، اونلارا دانیشدی. کتابدا یازیلان موهوم حادثهلر بونلاردیر: موسا کچن قیرخ ائل عرضنده باش ورمش حادثهلری یادا سالیر. او، خالق تارییا موطنع و صادق اولماغا چاگیریر و اونلارا نصحت ادئر کی، تاریین اونلاری صحرادان نجه کچتردئیینی یاددا ساخالاسینلار. موسا موقدس شریعتئن اساسی اولان اون فرمانی (۵:۶-۲۱) هم ده او قانونلاری نظرندن کچتردئر کی، وعده اولونموش تورپاقدا ائسرائیل خالقینین حیاتی اوچون لازیمدیر. او، تاریین کئم اولدوغونو موکّرر ائسرائیل خالقینین یادینا سالیر.

موسا ائسرائیل خالقینا تاریین اونلارلا باغلا دیغی عهدئن معناسینی خاطرلادیر و عهدئن شرطلرئنه اساسن خالق دعت ادئر کی، اؤزلرئنی تارییا وقف اتسئلر. تاری موسادان سونرا، یوشعی ائسرائیل خالقینا رهبر قویور. موسا تارییا پرستش نغمه سی قوشوب اونو مدح ادئر و ائسرائیل قیبله لرئنه برکت وردئکدن سونرا، موآبدا، اوردون چایینین شریقتنده وفات ادئر. کتتابین اساس مؤوضوعسو بودور: تاری، سچدیئی خالق سؤدیئنه گؤره ختلاص ادئر و برکت وئرر. بونا گؤره ده ائسرائیل خالق بونو یاددا ساخالامالی و برکتلی بئر حیات سورمک اوچون تاریدان انطاعت اتمه لی دئر. عئسا مسئحنن لاپ بؤیوک فرمان آدلاندیردیغی امرئن سؤزلری بو کتتابدان دیر:

«تارین ربی بوتون اوره یئنله، بوتون جانینلا، و بوتون وار گوجونله سو.» (۵:۶).

کتتابین مضمونو:

موسانین خالقا ننداسی ۱:۱-۴۹:۴

موسا شریعتی و امرلری تکرارلا ییر ۱:۵-۱۹:۲۶

برکت و لعنت ۱:۲۷-۶۸:۲۸

عهدئن تزه نئمه سی: ۱:۲۹-۳۰:۳۰

موسانین آخیر سؤزلری: ۱:۳۱-۲۹:۳۳

موسانین اولومو: ۱:۳۴-۱۲:۳۴

وعده وردئیی کئمی، سئزی اولدوغونوزدان مئن قات آرتیق چوخالتسین و سئزه برکت ورسئن. ۱۲ من سئژن زحمتئئزه، یوکونوزه، و داعوالارینیزا تک باشینا نجه تاب گئئره بئلهرم؟ ۱۳ اؤزونوز اوچون هر قبئله دن حئکمتلی، بصئرتلی، و تجروبه‌لی کئشئر سچئن. من اونلاری سئزه باشچی تعین اده‌جیم.

۱۴ سئزه جاواب ورنب دئئئز: ”اتمہ یئمئر اوچون سن دئین یاخشی دیر.“

۱۵ بله‌جه من قبئله لرئئئزن حئکمتلی و تجروبه‌لی باشچیلارینی گؤتوروب سئزه مئنباشی، یوزباشی، آلی‌باشی، اونباشی و قبئله مأمورلاری تعین ائدئم. ۱۶ او واخت حاکمئرئئزه امر ائتب دئئم: آرالاریندا موناقتشه‌سی اولان هموطنئرئئزی اشدئن. موناقتشه‌سی ائستر ائسرائیل‌لی هموطنئرئئز آراسیندا اولسون، ائستر بئر ائسرائیل‌لی ائله یاد اللی آراسیندا اولسون، حؤکم چیخاردارگن عدالتلی اولون. ۱۷ هچ کئمه طرفدارلیق اتمہ یئن؛ کئچئی ده بؤیوک کئمی اشدئب حؤکم چیخاردین. انئساندان قورخمایین، چونکی حؤکم تارینین دیر. سئژن اوچون چئن اولان موناقتشه‌لی مَسَلَه‌نی مئم یانیم گئئن. من اونلارا قولاق آسارام.

۱۸ او واخت اده‌جئئئر شیلرن هامیسینی سئزه امر ائدئم.

وعده ائئلن تورپاقلارین گؤزدن کچئرئلمه‌سی
(سای. ۱: ۱۳-۳۳)

۱۹ سئزه بئر خوربدن کؤچدوک. تاریمیز رئن بئزه امر ائدئیی کئمی گؤردیونوز بؤیوک و قورخولو صحرائی کچئب، امورلورلارین داغلیق بؤلگه‌سئنه طرف کؤچدوک و قیدش بَرئعه‌یه چاتدیق. ۲۰ من سئزه دئئم: ”تاریمیز رئن بئزه وره‌جیی امورلورلارین داغلیق بؤلگه‌سئنه چاتیبسینیز. ۲۱ گؤرون،

بونلار موسائین بوتون ائسرائیله دئیی سؤزلئر کی، اونلاری اوردون چاینین شرق طرفئنده، صحرادا پارانلا توفل، لابان، خَصْرُوت و دی‌ذاهاب آراسیندا، سوفون موقابئلئنده اولان عرابا دره‌سئنده ددی. ۲ سئئر داغینین یولو ائله خوربدن قیدش بَرئعه‌یه گئمک اوچون اون بئر گون یول چکر. ۳ لاکئن مئصئردن چیخدیقلارین قیرخینجی ائئلنده، اون بئرئنجی آیین بئرئنده، موسا رئن ائسرائیل اؤولادلارینا ورمک اوچون اونا امر ائدئیی هر شی ددی. ۴ بونو او زامان اتدی کی، خُشبوندا یاشایان امورلورلارین پادشاهی سئخونو، عشتاروت و ادره‌عئده ده یاشایان باشان پادشاهی عوگو مغلوب اتدی.

خوربده

۵ اوردون چاینین شرق طرفئنده پرلئن مواب تورپاغیندا، موسا بو قانونو تشریح اتمه‌یه باشلادی.

۶ «خوربده اولاندا تاریمیز رب بئژئمله دانیشیب بله ددی: ”بئدئر بو داغدا قالدیغینیز! ۷ بورادان کؤچون و سفره داوام ورنب، امورلورلارین داغلیق بؤلگه‌سئنه گئن، عرابا دره‌سئنده، داغلاردا، هامار بؤلگه‌ده، نِگبده و دهنز کناریندا یاشایان بوتون قونشو خالقلارین آراسینا گئن، گئعان تورپاغینا و لوبنانا گئن کی، بؤیوک قرات چایننا قدر اوزانیر. ۸ باخین، بو تورپاقلاری سئزه وردئم؛ گئن و بو تورپاغا کی، رب اونو آتالارینیز، یعنی ائبراهئم، ائسحاق، یعقوبا و اونلاردان سئزه گلن اؤولادلارینا ورمه‌سئنی آند ائچئب، مالئک اولون.“

۹ او واخت من سئژنله دانیشیب بله دئئم: ”تک‌باشینا سئژن یوکونوزو داشیماغا قادر دئئم. ۱۰ تارینیز رب سئزی چوخالدید و باخ، بو گون سئز گؤیون اولدوزلاری قدر چوخسونوز. ۱۱ قوی آتالارینیزین تاریمی رب،

اؤز بالاسینی آپاریدیگی کئمی، تارینیز رب ده سئزی الہ آپاردی.

۳۲ بوتون بونلاری نظرده آلماییب تارینیز ربّه اعتماد اتمه دئنتز، ۳۳ اونا کی، قاباغینیزجا یول گدئر و سئزن دوشرگه سالماغینیز اوچون یر آختاریر؛ گجه اولدا، گوندوز ده بولدولا گده جئنتز یولو سئزه گؤرسدئر. ۳۴ رب بو دانیشاجاغینیزی اشدئنب قصبئلندی و آند ائچئب ددی: ۳۵ ”بو آدمالارین هچ بئری، بو یئس نسل، آتالارینیزا ورمک اوچون آند ائچدئنبم بو یاخشی تورپاغی گؤرمه یه جک، ۳۶ مگر یغونّه اوغلو کالئب؛ کالئب اورانی گؤره جک. آیاق باسدیگی تورپاغی اونا و اونون اوولادلارینا وره جیم، چونکی کامئل بشر شکئلده ربئن دالینجا گدئب.“

۳۷ سئزه گؤره رب منه ده قصبئلندی و بله ددی: ”سن ده اورایا گئرمیه جکسن. ۳۸ اورایا ستنن کؤمکچئن نون اوغلو یوشع گئره جک. اونو تشوئق ات، چونکی ائسرائیلئن اورایا مالئک اولاجاغینا او باعث اولاجاق. ۳۹ بالالارینیز کی، دئیردئنتز اسئر اولاجاقلار، و اوولادلارینیز کی، یاخشین پیسدن حله آییرا بئلمئرلر، اورایا گئره جکلر. اولکه نی اولار وره جیم و اونلار اورایا مالئک اولاجاقلار. ۴۰ آما سئز دؤنون و قیرمیزی دهنز یولوندان صحرایا کؤچون.“

۴۱ سونرا سئز منه بله جاواب ورتب ددئنتز: ”ربئن ضئدئنه گونا اتمئشئک. دوغرودان دا چئخب تاریمیز ربئن بئزه امر اتدئی کئمی دؤیوشه جئیک.“

هامینیز دؤیوش ستلا حلالرینی گئیندئنتز و داغلیغا چئخماغین آسان اولدوغونو دوشوندونوز. ۴۲ رب منه ددی: ”اونلار اده: دؤیوشه چئخمایین، من سئزن آرانیزدا یوخام. مبادا دوشمنلرئنتزه مغلوب اولاسینیز.“ ۴۳ من ده سئزه بله ددئم، آما سئز منئم سؤزومه قولاق آسمادینیز. ربئن امرئنه عاصی

تارینیز رب بو تورپاغی سئزه ورتب. قالخین و آتالارینیزین تاریسی ربئن سئزه ددئی کئمی اورایا مالئک اولون. هچ نه دن قورخوب چکئنمه یئن.“

۲۲ او زامان هامینیز یانیمجا گلئب ددئنتز: ”قوی اؤزوموزدن قاباق آدمالار گؤندزک کی، تورپاغی بئزئم اوچون نظردن کچترستئلر. قوی گده جئئمئز یول و چاتاجاغیمیز شهرلر باره ده اونلار بئزه معلومات کئترستئلر.“

۲۳ بو فنکئر خوشوما گلدی. اون ائکی نفر گؤتوردوم یعنی هر قبئله دن بئر نفر. ۲۴ اونلار داغلیق بؤلگه سئنه دؤنوب اورایا گتدئلر. ائشکول دره سئنه قدر گلئب اورانی گؤزدن کچترتدئلر. ۲۵ سونرا بو تورپاغین ثمرئندن آلئرته گؤتوروب، یانیمیزا ائیب قاییتدیلار و بله معلومات وردئلر: ”تاریمیز ربئن بئزه وره جیبی تورپاق، یاخشی تورپاقدیر.“

ربئن ضئدئنه عاصئلک

(سای. ۱: ۱۴-۴۵)

۲۶ آما سئز تارینیز ربئن امرئنه عاصی چئخب، اورایا گتمک ائستمه دئنتز. ۲۷ اؤز چادیرلارینیزدا دئشئب ددئنتز: ”رب بئزدن نفرت اتدئی اوچون، بئزی منصئر اولکه سئندن چئخارتدی کی، امورلولارین لئنه تسلئم ادئب بئزی هلاک اتسنن. ۲۸ آخی بئر هارا گدئرئک؟ قارداشلاریمیز اوره یئمئزی اوزدولر. دئئرلر: او خالق سایبجا بئزدن چوخ و او جابویدور؛ شهرلری بؤیوکدور و گویه چاتان دووارلاری وار. بوندان علاوه، عناقلی لاری دا اورادا گؤردوک.“

۲۹ او واخت من سئزه ددئم: ”اونلاردان قورخمایین، چکئنمه یئن. ۳۰ قاباغینیزدا گدن تارینیز رب اؤزو سئزن اوچون دؤیوشه جک، نجه کی، گؤزلرئنتزئن قاباغیندا منصئره اتدی. ۳۱ صحرادا، پرنئبئنئر بوتون یولدان بو یره چاتانا قدر، گؤردونوز کی، ائئسان

گئرمہ. من اونلارین تورپاغیندان سئزه هچ مولک ورمه یه جیم، چونکی عار شهرئنی لوط اوولادلاری اولان موآبلی لارا ورمئشم کی، اونلارا مولک اولسون.

۱۰ اورادا اَوَل اِملی لر یاشاییردیلا؛ اونلار عناقلی لار کئمی گوجلو، چوخ سایلی و اوجابوی بئر خالقدیرلار. ۱۱ اونلار دا عناقلی لار کئمی رَفالی لار سایلییر، لاکئن موآبلی لار اونلاری اِملی لر چاغیریلار. ۱۲ سِئره ده اوُلر خورولار یاشاییردی. لاکئن عئسو اوولادلاری اونلاری قوودولار و اونلاری قیریب، تورپاقلاریندا ساکن اولدولار، نجه کی، ائسرائیلی لر، ربئن اونلارا مولک وردئی تورپاغین اهائسننه اتدلر.

۱۳ ائندی دورون و زرد چایینی کچئن. بئر ده زرد چایینی کچدئک. ۱۴ قَدِش بَرِغِدِن کؤچوب زرد چایینی کچنه جک اوتوز سگئر ائل چکدی. اله کی، ربئن آند ائچدئی کئمی دوشرگه ده اولان او دؤورده کی نسلئن دؤیوشچولرئئن هامیسی اوُلدولر. ۱۵ دوغوردان دا، ربئن آلی اونلارین ضدئنه ائدی کی، اونلاری اوردوگاهدان هلاک ادئب هامیسینی یوخ اتسن.

۱۶ خالقین بوتون دؤیوش آداملاری اوْلوب-قورتارانندان سونرا، ۱۷ رب منمله دانیشیب بله ددی: ۱۸ سئز بو گون موآب سرحدندن یعنی عار شهرئندن کچه جکسنئز. ۱۹ عَمون اوولادلارینا یاخینلاشاندا، اونلاری ائنجتمه یئن و موناقتشه یاراتامین، چونکی عَمون اوولادلارینین تورپاغیندان سئزه هچ مولک ورمه یه جیم، اونا گؤره کی اورانی دا لوط اوولادلاری اولان عَمونلورلار مولک ورمئشم. ۲۰ (اورا رَفالی لارین تورپاغی دا سایلییر، چونکی اوُلر اورادا رَفالی لار یاشاییردی. عَمونلور اونلاری زَمزوملورلار چاغیریلار. ۲۱ اونلار عناقلی لار کئمی گوجلو، چوخ سایلی و اوجابوی بئر خالق ائدی،

اولوب، اؤزباشینالیق ادئب داغلیق بؤلگه یه چیخدینیز. ۴۴ بو داغلیق بؤلگه سننده یاشایان اَمورولور موقاوئمت گؤرسه دئب، سئزه آری کئمی هوجوم اتدلر و سئزی سِئردن خورمایا قدر قیردیلا. ۴۵ او واخت قایدیب ربئن حوزوروندا آغلادینیز، لاکئن رب سئزئن سَسئئئزی ائشتمه دی و سئزه قولاق آسمادی. ۴۶ بله جه اوزون بئر زامان اورادا، قَدِشده قالدینیز.

ائسرائیل خالقین صحرادا دولاندىغى ائللر

۲ ربئن منه امر اتدئی کئمی قایدیب، قیرمیزی دهنز یولو ائله صحرایا کؤچدوک. چوخ گونلر سِئر داغینی گزئب دولاندىق. ۲ رب منمله بله دانیشیب، ددی: ۳ بسدئر بو قدر بو داغی گزئب دولانماغینیز. ائندی شَمالا طرف دؤنون. ۴ خالقا بله امر ات: عئسو اوولادلارینین تورپاغیندان کی، سِئره ده یاشایان قوحوملارینیزدیر، کچه جکسنئز. اونلار سئزدن قورخاقلار، بونا گؤره چوخ دئقتلی اولون. ۵ اونلارلا موناقتشه یاراتامین، چونکی تورپاقلاریندان بئر قاریش دا سئزه ورمه یه جیم. چونکی من سِئر داغینی عئسونون نسلنه ورمئشم کی، اونلارا مولک اولسون. ۶ اونلاردان یمه یی ده، سو یو دا پوللا آلین، قوی ییئب-ائچمه یئنئز بله اولسون.

۷ چونکی تارینیز رب ائئئزده اولان هر ائشه برکت ورتب. بو گئنش چؤلده گزئب-دولاندىغینیز ربئن نظرئنده دئر. بو قیرخ ائل عرضئنده سئزئله اولوب؛ هچ نیه ائحتیاجینیز اولمایب.

۸ بئر سِئر داغیندا یاشایان قارداشلاریمیز عئسو اوولادلاریندان، عرابا یولوندان، ایلئت و عِصیون گِبردن گتدئک. دؤنوب موآب صحراسی یولوندان کچدئک. ۹ رب منه ددی: موآبلی لاری ائنجتمه و اونلارلا دؤیوشه

روحونو عننادکار و اوره یئنی داش اتدی، نجه کی، بو گون إله اولوب.

۳۱ رِب منه ددی: باخ، سئخونو و اونون اؤلکه سئنی سنه تسلئم اتمه یه باشلامیشام. اورانی تصروف اتمیه باشلا کی، اونون مولکونه مالئک اولاسان.

۳۲ سئخون بوتون خالقی ائله دؤیوشمک اوچون یاهصادا بئزئم قاباغیمیزا چیخدی. ۳۳ تاریمیز رب اونو بئزه تسلئم اتدی. بئز ده سئخونو، اوغوللارینی و بوتون قوشونونو قیردیق. ۳۴ او واخت اونون بوتون شهرلرنی آلدیق. هر بئر شهری کئشی، آرواد و اوشاقلاری ائله بئرلئکده کامل محو اتدئک. هج کسی صاغ قویمادیق. ۳۵ آنجاق حیوانلارینی گؤتوروب، آلدیغیمیز شهرلری تالان اتدئک. ۳۶ آرنون دره سئنین کناریندا عروعدن و دره اولان شهردن گئلعاداجاق قاباغیمیزا بئزدن گوجلو بئر شهر چیخمادی. تاریمیز رب اونلارین هامیسینی بئزه تسلئم اتدی. ۳۷ آنجاق غمّون اوؤلادلارینین اؤلکه سئنه، بوتون یَبوق چایی کنارینا و داغلیق بؤلگه سئنده کی شهرله و تاریمیز ربئن قدغن اتدئیی هج یره یاخینلاشمادینیز.

باشان پادشاهی عوگون مغلوب اولماسی

(سای. ۲۱:۳۱-۳۵)

۳ سونرا دؤنوب باشانا طرف یولا دوشدوک. باشان پادشاهی عوگ بوتون خالقی ائله برابر ادره عئنده بئزئمله دؤیوشه چیخدی. ۲ اما رب منه ددی: اوندان قورخما، چونکی من اونو، بوتون خالقینی و تورپاغینی سنن ائنه تسلئم اتمئشم. خُشبوندا یاشایان امورلولارین پادشاهی سئخونون باشینا نه گئتردئنئز، اونون دا باشینا اله گئترئن.

۳ بلهجه تاریمیز رب باشان پادشاهی عوگو و بوتون خالقی بئزئم ائئمئزه تسلئم اتدی. بئز ده هج کسی صاغ بوراخامدان اونلاری قیردیق.

اما رب اونلاری عَمّونلولارین قاباغیندان یوخ اتمئشدی. عَمّونلولار اونلاری قووبوب، یرلرئنده ساکن اولموشدولار. ۲۲ رب سِعئره ده یاشایان عئسو اوؤلادلاری اوچون ده همئن ائشی گؤروب، خورلولاری اونلارین قاباغیندان یوخ اتمئشدی. عئسو اوؤلادلاری خورلولاری قووبوب، یرلرئنده بو گونه قدر ساکندلرلر. ۲۳ گئتوردان چیخان گئتورلولار دا، کندلرده یاشایان عَوَه لئلی لری، عَزَه یه قدر، قیردیلار و اونلارین یرئنده ساکن اولدولار. ۲۴ رب ددی: قالخین، کؤچون، و آرنون دره سئندن کچئن. باخین! خُشبون پادشاهی امورلو سئخونو و اونون اؤلکه سئنی سئزن ائئنئزه ورمئشم. اورانی الماغا باشلایین و اونلارا دؤیوشه گئرن. ۲۵ بو گوندن من باشلاییرام کی، سئزن قورخو و دهشتئنئزی گؤی آلتیندا اولان بوتون خالقلارین اوره یئنه سالیم. سئزن سوراغینیزی اشدنلر قاباغینیزدا تئتره یئب بوزوشه جکلر.

سئخون پادشاهین مغلوب اولماسی

(سای. ۲۱:۲۱-۳۰)

۲۶ دِموت صحراسیندان خُشبون پادشاهی سئخونون یانینا قاصئدلر گؤندردئم کی، باریش باره ده دانیشسینلار. اونا ددئم: ۲۷ ائجازه ور، سنن تورپاغیندان کچک. فقط گئنش یولدان کچه جئیک، اورادان نه صاغا، نه ده سولا دؤنه جئیک. ۲۸ یمه یئمئز اوچون بئزه یمک ساتارسینیز، ائچمه یئمئز اوچون بئزه سو ساتارسینیز. بئزه اؤلکه نی پئیدا کچمک کئفایتدئر. ۲۹ سِعئره ده یاشایان عئسو اوؤلادلاری و عاردا یاشایان موابلی لار اتدئیی کئمی، سن ده ائجازه ور کی، اوردون چاییندان تاریمیز ربئن بئزه وره جیی تورپاغا کچک. ۳۰ لاکئن خُشبون پادشاهی سئخون بئزی تورپاغیندان کچه مه قویمادی. چونکی تارینیز رب، سئزه تسلئم اتمک اوچون، اونون

یانیندا اولان عَرَوِردن باشلانان اۆلكهنى، گئىلعا دىن داغلىق بۆلگه سىنىش يارىسىنى، شىهرلى ائله برابر رَعوبئىلى لره و جادلى لارا وردئىم. ۱۳ گئىلعا دىن قالان حىصه سئنى، عوگون اۆلكه سى اولان بوتون باشانى مئسه قىبله سىنىش يارىسىنا وردئىم. يعنى باشان اولان بوتون آرگوب دئيارىنى كى، رفالى لار اۆلكه سى چاغىر بىلر. ۱۴ مئسه اوغلو ياعتر گشورلولا و مَعكاتلى لارىن سرحدئنه قدر بوتون آرگوب دئيارىنى آلدى. اورا ياعنى باشانا اؤز آدى اوچون حَووت ياعتر* آدىنى وردى كى، بو گونه قدر ده بله آدلانىر. ۱۵ گئىلعا دى ماكنره وردئىم. ۱۶ رَعوبئىلى لره جادلى لارا گئىلعا دىن آرنون دره سئنه قدر اوزانان تورپاقلارى وردئىم. دره نئش اورتاسى اولار يىن سرحدى يَبوق چايىنا قدر كى، عَمونلولا يىن سرحدى آئدى. ۱۷ عرابادا سرحد اوردون چايى آئدى: كئئرتدن عرابا دهنزئنه، يعنى دوز دهنزئنه، شرق طرفده كى پئسگه ياماجلار يىن آلتىنا قدر اوزانىردى.

۱۸ او واختلار سئزه* امر ادئب ددئم: رب تارىنىز بو تورپاغى سئزه مولك اولماق اوچون ورتب؛ سئزئىن بوتون جنگ اورلرئىش سئلا حلا نىب قارداشلار يىن سئسرا يئىل اؤولادلار يىن موقابلئىشه گدئىن. ۱۹ لاكن آروادلار يىن سئ، اوشاقلار يىن سئ، و حىوانلار يىن سئ (بئلىرم كى، چوخ حىوانلار يىن سئ) سئزه وردئىم شىهرلده قالمالى دىرلار. ۲۰ او زامانا جاق كى، رب سئزئىن كئى، هموطنلرئىشه ده راحتلىق ورسئىن، و اونلار دا ربتن اوردون چايىنىن او تايىندا، اونلارا ورجىي تورپاغى مالئكىئىته كچئرتسئىلر. او واخت سئز هر

۴ او واخت بوتون شىهرلرئى آلدىق، اونلاردان آلمادىغىمىز بئر شىهر بله قالمادى؛ آلتىمىش شىهر، بوتون آرگوب دئيارىنى، يعنى عوگون باشاندا اولان مملكئتى. ۵ شىهرلرئى هامىسى قالاى و اوجا دووارلى آئدى، دروازالارى و چغئته لرى وار آئدى. بوندان علاوه چوخلو دووار سىز گئىلر ده وار آئدى. ۶ خىشون پادشاهى سئخونون باشىنا گئئردئىمئز كئى، اونلار دا قىرىب، كئشى، آرواد و اوشاقلارى ائله برابر شىهرلرئى هامىسىنى كامل محو اتدئىك. ۷ آنجاق بوتون حىوانلار گؤتوروب، شىهرلى تالان اتدئىك.

۸ بله جه او واختلار اَمورلولا يىن ائكى پادشاهىنىن آئىلدىن اوردون چايىنىن شرقئنده كى اۆلكه نى كى، آرنون دره سئندن خرمون داغىنا قدر اوزانىردى، آلدىق. ۹ سئىلولا ر خرمونو سئرىون چاغىر يىلار. اَمورلولا دا اورا يى سئئر دىئىلر. ۱۰ دره ده اولان بوتون شىهرلى، بوتون گئىلعا دى، سلكا و ادرعى يه قدر بوتون باشان تورپاغىنى، باشان پادشاهى عوگون مملكئتى آلدىق.

۱۱ رفالى لاردان آنجاق باشان پادشاهى عوگى صاغ قالمىشدى. اونون ياتاغى دمئر تخت آئدى. عَمون اؤولادلار يىن ربا شىهرئنده دئر. بو ياتاغىن اؤلچوسو، او گون ائشله دئلىن قول آچ اؤلچوسونه گؤره، اوزونلوعوندا دو قوز*، ائىنده ده دؤرد قول آچ* آئدى.

اوردون چايىنىن شرق تورپاقلار يىن

بؤلؤنمه سى

(ساي. ۱: ۳۲-۴۲)

۱۲ او واخت بو تورپاقلارى اؤز مالئكىئىتئىمئزه گؤتوردوك: آرنون دره سئنىش

۱۱:۳ تقرئىب ۴ متر

۱۱:۳ تقرئىب ۱/۸ متر

۱۴:۳ ياعئرنئىن مسكئلىرى

۱۸:۳ يعنى اوردون چايىنىن شرق سئمتئنده ير ورنئىن اوج قىبله يه

آتالارینییزین تارسیسی ربئن سئزه وره جیی تورپاغا گئرتب، اورایا مالئک اولاجاقسینیز. ۲ سئزه وره جیتم سئزه هچ نه آرتیب- آسکئلتمه یئن. فقط سئزه امر اده جیم تارینیز ربئن فرمانلارینی ساخالاین. ۳ ربئن بعل پعور مَسَله سئنده نهلر اتدئیئنی اؤز گؤزونوزله گؤردونوز. تارینیز رب بعل پعورون دالینجا گدنلرن هامیسینی آرانیزدان محو اتدی. ۴ آما سئز هامینیز تارینیز ربّه باغلی قالدیغینیز اوچون بو گون صاغسینیز.

۵ باخین، تاریم ربئن منه امر اتدئی قایدالار و حؤکملری سئزه اؤیرتمئشم کی، مالئک اولماق اوچون گئره جیئئز تورپاقدا بونلارا عمل اده سنئز. ۶ اونلاری ساخالاین و اونلارا عمل ادئن، بو، آیری خالقلار نه قدر حنکمتلی و عاغیلی اولدوغونوزو گؤرسه دَر. اونلار بوتون بو قایدالاری اشدئنده دئیجه کلر کی، بو بؤیوک مثلت، حقیقتن، حنکمتلی و عاغیلی بئر خالقدیر. ۷ تاریمیز رب، هر دفة دوغا ادنده بئزه یاخینلاشار. هانسی مثلت بله بؤیوکدور کی، تارسیسی اونا بو جور یاخین اولسون؟ ۸ هانسی مثلت بله بؤیوکدور کی، بو گون قاباغینیزا گئتردئیئم بو شُرعت کئمی عدالتلی قایدالارا و حؤکملره مالئک اولسون؟ ۹ آنجاق عاغلینیزی باشینیزا بیغین و دئقلته چالشین کی، گؤزلرنئزه گؤردوکلرنئز یاددان چیخارتما یاسینیز و اونلار عؤمرونوزون بوتون گونلرنده اوره یئنئردن آیریلما سین؛ اونلاری اوغوللارینیزا و نهلرنئزه اؤیردئن. ۱۰ خوریده تارینیز ربئن قاباغیندا دایاندیغینیز گونو خاطیرلایین. او زامان رب منه ددی: خالقی منئم حوزوروما بئر یره بیغ، من اؤز سؤزلرئمی اونلارا اشدئتره جیم، بله کی یر اوستونده یاشادیقلاری بوتون زاماندا آنجاق مندن قورخماغی اؤیرسنئلر و اؤولادلارینا دا اؤیرتسنلر.

۱۱ سئز یاخینلاشیب داغین آته یئنده دایاندینیز. داغ یاندى، آلوو و گویون

بئرئئز سئزه مولک وردئیئم یره قاییدا بئلسئنز.

۱۲ او واختلار یوشعه امر ادئب ددئم: گؤزلرن گؤروب کی، تارین رب بو انکی پادشاهین باشینا نه گئرتب! رب کچه جیئئز بوتون اؤلکه لره ده بله اده جک. ۲۲ اونلاردان قورخما یین، چونکی سئزن اوچون دؤیوشن، تارینیز رب اؤزودور!

رب موسایا اوردون چایینی کچمه یه انجازه ورمئز

۲۳ او زامان ربّه یالواریب ددئم: ۲۴ ای پروردئگار رب، سن اؤز بؤیوکلویونو و قودرتلی آئننی بو قولونا گؤرسدیمه باشلایبسان. گؤیده و یرده هانسی تاری وار کی، سنن اتدئیئن بله ائشلی، قووتلی عمللری اده بئلسئن؟ ۲۵ خواهش ادئم، قوی اوردون چایینی کچب، اونون قرب طرفئنده اولان گؤزل تورپاغی یعنی او یاخشنی داغلیق بؤلگه سننی و لوبنانی گؤروم.

۲۶ لاکئن سئزن اوزونوزدن منه قضیلی ائدی و منه قولاق آسمیردی؛ و رب منه ددی: بسدئر! بو باره ده بئر داها منئمله دانیشما! ۲۷ پئسگه تپه سننه چیخیب قربه، شئمالا، جنوبا و شرقه گؤز گزدئر و اؤز گؤزلرنئله گؤر، چونکی سن اوردون چایینی کچمه جکسن. ۲۸ یوشعی وظئفه یه قوی، اونا اورک ور و اونو قووتلندئر، چونکی بو خالقین قاباغیندا او بو چایی کچه جک و گؤره جیئن تورپاغی اونلارا مئراث وره جکدئر. ۲۹ بونا گؤره ده پیت پعور موقابئلئنده اولان دره ده دایانیدی.

ربئن قانونلاریندان انطاعت اتمک

۴ ائندی، ای ائسرائیل، سئزه اؤیرده جیتم قایدالارا و حؤکملره قولاق آسین. اونلارا عمل اده سنئز، یاشایاجاقسینیز،

چایینی کچه بئلمه یئب بو تورپاقدا اۆله جیم. آما سئز او یاخشی تورپاغا کچه جکسنئز و اورایا مالئک اولاجاقسینیز. ۱۳ احتیاطلی اولون کی، تاریخیز ربئن سئزئله باغلا دیغی عهدی یاددان چیخارتما یاسینیز و تاریخیز ربئن قدغن اتدئی هر هانسی بئر شیه بئزه ر اویمما بوت دوزلتمیه سئئز. ۲۴ چونکی تاریخیز رب هر شیی یاندیریب یاخان آلودور. او، قیرتلی بئر تاری دیر.

۲۵ سئز اۆلکه ده اوزون زامان یاشادیقان و اؤلادلارینیز، نوله رئنئز دوغولاندان سونرا، اؤزونوزه هر هانسی بئر شینن صورتنده بوت یاراداراق اۆلکه ده یاشلان دیقان سونرا یولدان آزاسینیز، تاریخیز ربئن گؤزنده پش اولانی ادئب اونو آجیقلا ندیراسینیز، ۲۶ سئزئن قاباغینیزدا بو گون گؤی و یری شاهند توتورام کی، مالئک اولماق اوچون اوردون چایینی کچبب گتدئیئز تورپاق اوستوندن تزلئکه یوخ اولاجاقسینیز. او تورپاقدا اوزون عؤمور سورمه یه جکسنئز، کامل محو اولاجاقسینیز. ۲۷ رب سئزی خالقار آراسیندا داغیداجاق و آپاراجاغی یرده منئلر آراسیندا ساییدا چوخ آز قالاجاقسینیز. ۲۸ اورادا دا سئز انئسانین آل ائشی اولان آلاله لارا یعنی گؤرمه ین، ائشتمه ین، یمه ین، ائی بئلمه ین آغاجدان و یا داشدان اولان آلاله لارا قولوق اده جکسنئز. ۲۹ آما او یرده تاریخیز ربئی آختاراجاقسینیز. اگر اونو بوتون قلبئئزله، بوتون جانینیزلا آختاراسینیز، تاپاجاقسینیز. ۳۰ عذابدا اولان واخت، بوتون بو شیلر باشینیزا گلن واخت، آخیر گونلرده تاریخیز ربه دؤنوب اونا قولوق آساجاقسینیز. ۳۱ چونکی تاریخیز رب رحملی تاری دیر؛ او سئزی آتماز، محو اتمز. آتالارینیزا آندلا تصدق اتدئی عهدی یاددان چیخارتماز.

۳۲ ائندی تاریخیزین یر اوستونده ائئسان یاراتدیغی گوندن بری سئزدن اۆلکی دؤورون گونلری باره ده گؤیلرئن بئر باشیندان او

درئلئکلرئنه چاتدی؛ گؤیون هر یانی قارائلیق، بولود، و قالین ظولمت ائچئنده ائدی. ۱۲ او واخت رب سئزئله بو آلوون ائچه رئسنئدن دانیشدی. سئز اونون دانیشیق سسئنی ائشئدئئز، لاکئن هچ بئر شی گؤرمه دئئز. فقط بئر سس وار ائدی. ۱۳ او سئزه عهدئنی، یعنی عمل اتمه یئئز اوچون امر اتدئی اون فرمانی اعلان اتدی. بونلاری ائکی داش لؤوچه اوستونه یازدی. ۱۴ اله او واخت رب منه امر اتدی کی، قایدالار و حؤکملری سئزه اؤیردئم، اله کی، مالئک اولماق اوچون گده جیئئز تورپاقدا اونلارا عمل اده سئئز.

بوت پرستلئکدن چکنمه یوللاری

۱۵ بونا گؤره چوخ دئقلی اولون، چونکی رب خوربده آلوون ائچه رئسنئدن سئزئله دانیشان گون هچ بئر صورت گؤرمه دئئز، ۱۶ اله کی، فاسئد اولمایب، اؤزونوز اوچون هر هانسی بئر جنسمه بئزه ر، کئشی و یا آروادا بئزه ر، ۱۷ یرده اولان هر هانسی بئر حیوانا بئزه ر، گؤیده اوچان هر هانسی بئر قانادلی قوشا بئزه ر، ۱۸ تورپاقدا سورونن هر هانسی بئر مخلوقا بئزه ر، یرئن درئلئکلرئنده اولان سودا یاشایان هر هانسی بئر بالیغا بئزه ر، اویمما بوت دوزلتمیه سئئز. ۱۹ مبادا گؤزلرئئز گؤیه قالدیریپ گونو، آبی، اولدوزلاری و بوتون گؤی جنسملرئنی گؤزنده آزاسینیز و اونلاری پرستش ادئب، اونلارا خئدمت اده سئئز، او شیلره کی، تاریخیز رب اونلاری بوتون گؤی آلتینداکی خالقارلار ورئبدئر. ۲۰ آما رب سئزی گؤتوروب دمئر ارئدن کوره ئن ائچئندن یعنی منئسردن چیخاردیب کی، بوگونکی کئمی اونا مخصوص خالق اولاسینیز.

۲۱ سئزئن اوزوزدن رب منه قصبئندی و آند ائچدی کی، من اوردون چایینی کچمه جیم و اثرث اولاراق سئزه وره جیی او یاخشی تورپاغا گئرمه جیم. ۲۲ چونکی من اوردون

بئرئنه قاقماقلا صاغ قالسين. ۴۳ بونلار رعوئتن قبتلهسى اوچون هامار بؤلگهده يرلشن صحراداكي بصير شهري، جادلي لار اوچون گئلعادداكي راموت شهري، مئسه قبتلهسى اوچون ده باشانداكي گولان شهري اندى.

شرئته گئرئش

۴۴ بودور او شرئعت كي، موسا انسرائيل اوولادلارينين قاباغينا قويدو. ۴۵ بونلار او شهادتلىر، قايدالار و حوكملردئر كي، موسا مئصئردن چيخان زامان انسرائيل اوولادلاري ائله دانئشدى. ۴۶ بونلاري موسا اوردون چايينين شرقتنده ددى، او زامان كي، مئصئردن چيخيب بيت پيعورون موقابئلئنده كي درهده اندئلر. بيت پيعور خئشبوندا ياشايان امورلولار پادشاهي سئخونون اولكهسى اندى. موسا و انسرائيل اوولادلاري سئخونون مئصئردن چيخان زامان سئكست وردئلر. ۴۷ اونون اولكهسئني و باشان پادشاهي عوگون اولكهسئني يعنى اوردون چايينين شرق طرفئنده امورلولارين ائكي پادشاهينين اولكهسئني آله كچئرئدلر، ۴۸ آرنون درهسى كنارئيندا اولان غرورعدن حئتا سئيون داغينا قدر يعنى خرءمونا قدر، ۴۹ اوردون چايينين شرقتنده اولان بوتون عراباني حئتا عرابا دهنزننه قدر اولان پئسگه ياماجلارينين آلتئناجاق آلديلار.

اون فرمان

(چيخ. ۱۰:۲۰-۱۷)

۵ او واخت موسا بوتون انسرائيللى لري چاغيريب ددى: «اشئت، اى انسرائيل! بو گون سنه ددئئيم قايدالار و حوكملري اويرئئب، اونلارا دئقئله عمل ات! ۲ تاريميز رب بئزئمله خورپده عهد باغلادى. ۳ رب بو عهدى اتالاريميزلا يوخ، بئزئمله، بوتون بورادا بو گون دئري قالانلاريميزلا باغلادى. ۴ رب داغداكي آلووون انچئرئسئئدن سئزئئله اوزبه اوز

بئري باشينا قدر هاميدان سوروشون. بله بئويوك حادثه مگر اولوب؟ بله بئر شى مگر اشئدئئب؟ ۳۳ هانسي بئر خالق سئزئن كئمي آلوو انچئرئسئئدن دانئشان تارينين سئسئني اشئدئب و صاغ قاليب؟ ۳۴ يا دا هانسي تاري، سئزئن تارينيز رب كئمي، مئصئرده، گوزلرئئنز قاباغئيندا، سئزئن خيئرئئئنه ائشلهئب، ائمتاحانلارلا، علامتلىرله، مؤجوزه لىرله، دئويوشلىرله، قووتلى آلى ائله، اوزانان قولو ائله، بئويوك زهملىرلى ائله آبرى مئلتدن اوز مئلتئني آماغا چالئشيب؟ ۳۵ بوتون بونلار سئزه گورسئئلدى كي، ربئ تاني ياسينيز، رب تاري دير؛ اوندان باشقا يوخدور. ۳۶ سئزي تربيئه اتمك اوچون گؤيلردن سئسئني سئزه اشئئئدردى. ير اوستونده اوز بئويوك آلووونو سئزه گورسئئدى و آلووون انچئرئسئئدن اونون سؤزلرئني اشئئئئئز. ۳۷ اتالارينيزي سؤدئئئئدن، اونلاردان سونرا، اوولادلارينيزي سچلدى. و اوزو شخصن سئزي بئويوك قودرتى ائله مئصئردن چيخارتدى كي، ۳۸ سئزدن بئويوك و قووتلى مئلتلى قاباغئينزدان قووسون و سئزي اورايا گئئرسئن كي، بو گونكو كئمي، اونلارين تورپاغئيني اثرئ آلاسيئيز. ۳۹ بونا گوره، بو گون بئلئن و اوره بئئئزده ساخلايئين كي، يوخاريدا اولان گؤيده و آشاغيدا اولان يرده رب تاري دير. اوندان باشقا يوخدور. ۴۰ بله جه بو گون سئزه وردئئيم ربئن قايدالار و امرلرئني ساخلايئين كي، سئزه و سئزدن سونرا گلن اوولادلارينيزا خيئر گئئرسئن و تارينيز ربئن ابدى اولراق وردئئي بو تورپاقدا اوزون عؤمور سورسئئئز.»

اوچ سيغيئناجاق شهر

۴۱ او زامان موسا اوردون چايينين شرق طرفئنده اوچ شهر آيپردى ۴۲ كي، قوتشوسو ائله كچمئشئدن عداوتى اولمايان و بئلمه دن اونو اؤلدورن آدام اورايا قاجسين و بو شهرلردن

تارین رېتن سنه وره جیجی تورپاقدا حیاتین خوش کچسښن.

۱۷ قتل اتمه.

۱۸ زئنا اتمه.

۱۹ اوغورلوق اتمه.

۲۰ قونشونون ضدئنه یالاندان شهادت ورمه.

۲۱ قونشونون آروادینا طاماح سالما.

قونشونون اوئنه، زمئسئنه، قولونا، کنئزئنه،

اؤکوزونه، ائشه بیئنه و یا هچ بئر شیئنه طاماح

سالما.

۲۲ رب بو سؤزلیرى بوتون جاماعاتینیزا

داغدا آلوون، بولودون و قالین ظولمتئن

ائچه رئسئندن اوجادان ددی و آیری بئر سؤز

دمه دی. سونرا بونلاری ائکی داش لؤوحه سی

اوستونه یازیب منه وردی.

۲۳ داغ آلولانیب یانارگن، ظولمت

ائچئندن سئر اونون سسئنی اشدئنده، بوتون

قبئله باشچیلارینیز و آغساقالارینیز منه

یاخیئلاشدی. ۲۴ سئر بله دئئئئز: ”باخ،

تاریمیز رب بئزه احتشامینی و عظمتئنی

گورسه دئب، بئر ده اونون سسئنی آلوون

ائچه رئسئندن اشتئمئشک. بو گون گوردوک

کی، تاری انئسانلانا نیشیر و انئسان حله

ده صاغ قالیر. ۲۵ انندی نئی اؤلک؟ چونکی

بو بؤیوک آلوو بئزی کوله دؤندره جک. اگر

تاریمیز رېتن سسئنی داها آرتیق اشدئک،

اؤله جئئک. ۲۶ بوتون بشرئیت آراسیندا کئم

وار کی، وار اولان تارینین سسئنی بئزم کئمی

آلوو ائچه رئسئندن اشتئسن و صاغ قالسین؟

۲۷ سن اونا یاخیئلاش و تاریمیز رېتن دئیه جیجی

هر شییه قولاق آس. سونرا تاریمیز رېتن ددئیی

هر شییه بئزه ده! بئر ده اونا قولاق آسئب عمل

اده رئک.“

۲۸ سئر منه بونلاری دئئئنده، رب سئرئن بو

سؤزلرئئئز اشتئدی، و رب منه ددی: ”بو

خالقین سنه دئککلرئنی اشتئدئم. ددئیی هر

شییه یاخشئ ادئبلر. ۲۹ کاشکی بله اورکلری

دانیشدی. ۵ او زامان رېتن سؤزونو اعلان اتمک

اوچون، سئرئئله رېتن آراسیندا من دایانمیشدیم.

چونکی سئر آلوودان قورخدوغونوزا گوره داغا

چيخما دینیز. رب ددی:

۶ ”تارین رب منم کی، سنی منصئر

تورپاغیندان، نؤکرچئلئک دئیاریندان

چيخارتدیم.

۷ مندن باشقا هچ آلاهلارین اولماسین.

۸ اؤزون اوچون هچ بئر اویمما بوت، نه

یوخاریداکی گؤیده یا دا آشاغیداکی یرده،

نه ده یرئن آلتینداکی سولاردا اولان شیلرئن

هچ بئرئنن اوخشاری دوزلتمه. ۹ بله شیلری

پرستئش اتمه، اونلارا خئدمت ده اتمه.

چونکی من، سنئن تارین رب، قیرتلی

تاری یام. مندن نفرت ادن آتالارین جزاسینی

اوچ-دؤرد نسله قدر اولادلارینا چکدئرهم.

۱۰ لاکئن منی سئوب امرلئممه عمل ادئلرئن

مئئر نسلئنه قدر مهربانلیق گورسدهرم.

۱۱ تارین رېتن آدینی بوش یره دئئلئنه کئئمه،

چونکی رب اؤز آدینی بوش یره دئئلئنه کئئره نی

جزاسیز قویماز.

۱۲ سبئت گونونو ساخلا و اونو موقدس

توت. نجه کی، تارین رب سنه امر ادئب.

۱۳ آلتی گون چالیشیب بوتون ائشلرئنی

گور. ۱۴ لاکئن یدئئنجی گون تارین رېتن

سبئت گونودور. بو گون سن، اوغلون، قیزین،

قولون، کنئزئن، اؤکوزون، ائشه یئن، هچ بئر

حیوانین، یانیندا قالان یاد اللئن ده هچ بئر

ائش گورمه سئن، اله کی، قول-کنئزئن ده

سنئن کئمی ائستتراحت اتسئن. ۱۵ یادیندا

ساخلا کی، منصئر تورپاغیندا قول اندئن،

و تارین رب سنی اورادان قووتلی آلی ائله،

اوزانان قولو ائله چيخارتدی؛ بونا گوره

تارین رب سنه امر اتدی کی، سبئت گونونو

ساخلا یاسان.

۱۶ تارین رېتن امر اتدئیی کئمی آتا-آنانا

حؤرمت ات کی، عؤمرون اوزون اولسون و

دا آلین باغی کئمی باغلا،^۹ اولرئتن قاپی
چرچئوه لرئنه و دروازالارینا یاز.
۱۰ او واخت تارین رب سنی آتالارینا،
یعنی انبراهئمه، انسحاقا، و یعقوبا انچدیئی
آندا گۆره، وره جیبی تورپاغا آپاراجاق؛ اورادا
سنه بئنا اتمه دئیش بؤیوک و گۆزل شهرلر
وره جک،^{۱۱} ییغمادیغین گۆزل شیلرله دولو
اولر، زحمتئنی چکمه دئیشن قازیلیمیش
سو انبارلاری، سالمادیغین اوزوملوکلر و
زیتونلوقلار وره جک، و سن پیئب دوياجاقسان.
۱۲ او زامان دئقتلی اول کی، سنی مئصئر
تورپاغیندان، نؤکرچئلئک دئیاریندان چیخاردان
رَبی یاددان چیخارتما یاسان.^{۱۳} آنجاق تارین
ربدن قورخ و اونو پرستش ادئب، آندلارینی
اونون آدیندا انچ.

۱۴ یاد آلاهلارین یعنی سنئن اطرافینی
توتان آیری خالقلازین آلاهلاری دالینجا
گتمه،^{۱۵} چونکی آرانیزدا اولان تارین رب
قیرتلی بئر تاریدی؛ مبادا تارین ربئن قضبی
سنئن ضئدئنه اولولانسین و سنی یر اوزوندن
محو استئن.

۱۶ تارینیز ربی مسادا ائمتاحان اتدئینئز
کئمی ائمتاحان اتمه یئن.^{۱۷} تارینیز ربئن
سئزه وردئیی امرلره، شهادت لرئنه و قایدالارا
سعی له عمل ادئن.^{۱۸} ربئن گۆزونده دوز
و یاخشی ساییلانا عمل ادئن کی، حیاتیئیز
خوش کچسئن و گدئب ربئن آتالارینیزا
ورمه سئنی آند انچدیئی یاخشی تورپاغا
مالئک اولاسینیز.^{۱۹} رب ده وعده وردئیی
کئمی بوتون دوشمنلری قاباغینیزدان قوواجاق.
۲۰ اگر گله جکده اوولادینیز سئزه گلب
سوروشالار: ”تاریمیز ربئن سئزه وردئیی
شهادت لردن، قایدالار و حؤکملردن آماج
نه دئر؟“^{۲۱} اونا بله دیشن: ”بئز مئصئرده
فئرعونون نؤکری اندئک، رب بئزی اورادان
قووتلی آلی ائله چیخارتدی.^{۲۲} بوندان علاوه،
رب گۆزلرئمئزن قاباغیندا، مئصئرئن، فئرعونون

اولسایدی، کاشکی مندن قورخسایدیلار و
بوتون امرلرئمی هر زامان ساخلاسایدیلار.
او زامان هم اوژلرئتنن، هم ده اوولادلارینین
حیاتی ابده کئمی خوش کچردی.^{۳۰} گت،
اونلارا ده: چادیرلارینیزا قایدین.^{۳۱} آما سن
بورادا یانیمدا دایان. بوتون امرلری، قایدالار
و حؤکملری سنه دئیه جیم. سن خالقا اویرت
کی، مولک اوچون اونلارا وره جئیم تورپاقدان
بونلاری یرئنه یتئرسئنلر.“^{۳۲} بله جه تارینیز
ربئن سئزه امر اتدئکلرئنی دئقتله ساخالاین،
اونلاردان نه صاغا، نه ده سولا دئونون.
۳۳ تارینیز ربئن سئزه امر اتدئیی بوتون یولدا
گۆزن کی، صاغ قالاسینیز و حیاتیئیز خوش
کچسئن. و مولک اوچون آلاجاغینیز تورپاقدان
اوزون عؤمور سوره سئنتئز.

تارینیز رب یگانه ربدئر

بودور او امر، قایدالار، و حؤکملر کی،
تارینیز رب سئزه اویرتئمک اوچون
منه بو یورموشدو. اونا گۆره ده مالئک اولماق
اوچون گده جئینئز تورپاقدان بونلارا عمل ادئن.
۲ ايله کی، سئز، اوولادلارینیز، و نوله لرئینئز
عؤمور بویو تارینیز ربدن قورخاسینیز و اونون
سئزه ددئیم بوتون قایدالار و حؤکملرئنی
ساخلایاسینیز و عؤمرونوز اوزون اولسون.
۳ اشئت، ای ائسرائیل! بونلارا دئقتله عمل
ات کی، آتالارینین تاریمی ربئن سنه وعده
وردئیی کئمی، سود و بال آخان تورپاقدان
حیاتیئیز خوش کچسئن و چوخالیب آرتاسان.
۴ اشئت، ای ائسرائیل! تاریمیز رب یگانه
ربدئر.^۵ تارین ربی بوتون اوره یئنله، بوتون
جانینلا، و بوتون وار گوجونله سو.^۶ بو
گون سنه امر اتدئیم بو سؤزلر اوره یئننده
کؤک سالسین.^۷ بونلاری سعی له اوولادلارینا
اویرت. اوئنده اوتوراندا، یول گدنده، یاتاندا،
دوراندا بونلار باره ده دانئش.^۸ اونلاری یازیب
قولونا بئر نئشان کئمی، گۆزلرئتنن آراسینا

خالق سچدی. ^۷ ربئن سئزی سومهسی، سئزی سچمهسی او بشری خالقلاردان داها چوخ اولدوغونوز اوچون دینلیدی. حقیقتن، سئز اونلاردان داها آزادئنتز. ^۸ رب سئزی سیدئی اوچون و آتالارینیزا آند انچههرک وردئی سؤزو یرئنه یترمک اوچون، سئزی قووتلی آلی انله مئصئردن چبخارتدی. او سئزی نؤکرچئلنک دنیاریدان، مئصئر پادشاهی فئرعوندان ساتین آلدی. ^۹ بئلئن کی، تارینیز رب تاری دیر. او، وفالی تاری دیر. عهدئنه صادق قالیب اونو سونلرنن، امرلرنی یرئنه یتئرلرنن بئر مئن نسلئنه محبتئنی گؤرسه دَر. ^{۱۰} آقا اوندان نفرت ادنلردن قئصاص آلیب اونلاری محو اده جک. اوندان نفرت ادندن قئصاصینی آماغی یوباتمایاجاق، عوضنی وره جکدئر. ^{۱۱} اونا گؤره سئزه بو گون وردئیم امری، قایدالاری و حؤکملری ساخلاب یرئنه یتئرئن.

^{۱۲} بو حؤکملره قولاق آسیب دئقله عمل اده جئینئز اوچون، تارینیز رب ده آتالارینیزا انچدئی آندا صادق قالیب، عهدئنه عمل اده جک و محبتئنی گؤرسه جک. ^{۱۳} او سئزی سیوه جک، سئزه برکت ورتب سئزی چوخالدا جاق. سئزه ورمک اوچون آتالارینیزا آند انچدئی تورپاقدا، بطنئئزدن دوغولانلارینیزی، تورپاغینیزین بهره سئنی، بوغانیزی، تزه شرابینیزی، زیتون یاغینیزی، مال-حیوانینیزی و قویون-کچلرنئئزین بالالارینی برکتلی اده جک. ^{۱۴} سئز او بشری خالقلاردان داها چوخ برکت آلاجاقسینیز. آرانیزدا هچ بئر کئشی و آرواد سونسوز، هچ بئر حیوانینیز دا قیصیر اولمایاجاق. ^{۱۵} رب اوستونوزدن بوتون ناخوشلوقلاری گؤتوره جک. سئزی مئصئره گؤردویونوز دهشتلی ناخوشلوقلارین هچ بئرئنه دوچار اتمه یه جک. بو بالالاری سئزدن نفرت ادنلرنن باشینا گئره جک. ^{۱۶} تارینیز ربئن سئزه تسلئم

و اونون بوتون عایله سئنئن ضئدئنه بؤیوک و دهشتلی علامتler و مؤجوزهلر گؤرستدی. ^{۱۳} او بئزی مئصئردن چبخارتدی کی، آتالاریمیزا ورمه سئنی آند انچدئی بو تورپاغا گئترسئن و اورانی بئزه ورسئن. ^{۱۴} بله جه رب بوتون بو قایدالارا عمل اتمه یی، اؤز خیرئئمئز و صاغ قالمایمیز اوچون تاریمیز ریدن قورخماغی بئزه امر اتدی، نهجه کی، بو گون گؤرورسونوز. ^{۱۵} اگر تاریمیز ربئن حوضوروندا بئزه بویوردوغو بوتون بو امرلره دئقله عمل ائسک، بونو بئزه صالحئلک سایاجاق.“

ربئن گئعالی لاری قووماق باره ده کی امری

(چبخ. ۱۱:۳۴-۱۶)

V تارینیز رب مالئک اولاجاغینیز اولکه یه سئزی گئترنده، قاباغینیزدان بئر چوخ مئلتی قوواجاق؛ خئتلی لری، گئرگاشلی لاری، امورلولاری، گئعالی لاری، پرنزلی لری، خئولی لری، پیوسلولاری. سئزدن داها چوخ و داها قووتلی یدئ مئلتی قوواجاق. ^۱ تارینیز رب اونلاری سئزه تسلئم ادنده، سئزه ده اونلارا قالب گلنده، اونلاری کامئل محو ادئن. اونلارلا عهد باغلامایین و اونلارا رحم اتمه یئن. ^۲ بوندان علاوه، اونلارلا اولئمه یئن، اوغوللارینا قیزلارینیزی ورمه یئن، اوغوللارینیزا اونلارین قیزلارینی آلمایین. ^۳ چونکی اونلار اوؤلادلارینیزی منئم دایلمجا گئمکدن دؤندرئب، آیری آلاهلارا قوللوق اتدئره جکلر. او واخت ربئن قضبی سئزنن ضئدئئنه آلولاناجاق و تزلنکله سئزی محو اده جک. ^۴ اونلارلا بله رفتار ادئن: قوربانگاهلارینی داغیدیب، موقدس سوتونلارینی سیندیرین، آشیرا بوتلرنی بالتالاییب، اویمما تئمتئلالارینی اوددا یاندیرین.

^۵ چونکی سئز تارینیز ربئن موقدس خالقیسینیز؛ تارینیز رب سئزی پر اوزونده کی بوتون خالقارلر انچئندن اؤزونه مخصوص

شیی اؤئنه گئرمه یئن، یوخسا سئز ده اونون کئمی حارام اولار سینیز. ائیرنج بئر شیدن کامل ائکراه و نفرت اتمه لی سنئز، چونکی بله شی حارام دیر.

رَبِّی یَادَدَان چِیخَار تَمَیِیْن

بو گون سئزه بویوردوغوم بوتون امرلری یرنه یترمه یه چالیشین کی، یاشاییب چوخلا سینیز و ربئن آتالارینیزا ورمه سنی آند ائچدئی تورپاغا گئرب اورایا مالئک اولاسینیز.^۲ تاریخ ربئن سئزه قیرخ ائل صحرادا یول گؤرستدئیینی یادا سالین. بونو اونا گؤره آندی کی، کئبئرنئزی قیرسین و سئزی ائمتاحان ادئب، اوره یئنئزه اولانی بئلسن؛ گؤرسون کی، آیا اونون امرلرنه عمل اده جکسنئز یا یوخ.^۳ تکبئرونوزو سیندیدی و سئزی آج قویدو، سونرا دا نه سئزئن، نه ده آتالارینیزین گؤردویو مانا ائله سئزی پدئرتدی. بونولا سئزه آتاتماق ائستهدی کی، انسان آتاجق چؤرکله یوخ، ربئن آغزیندان چیخان هر بئر سؤزله یاشایا بئلر.^۴ بو قیرخ ائل عرضنده پالتارینیز بیرتیلیب داغیلما دی، آیاقلارینیز ششمه دی.^۵ بونو اوزکدن درک اتمه لئسنئز کی، تاریخ رب ده، آتا ورن کئمی، اؤز اوغلونا تربیه ورنر.^۶ بلهجه تاریخ ربئن امرلرنی ساخلاییب، اونون یوللاری ائله گدئن و اوندان قورخون.^۷ چونکی تاریخ رب سئزی یاخشی تورپاغا، چای و گؤللی اولان، دره و تپه لرئنده بولاقلار آخان یرلره آپاریر؛^۸ بوغدا، آرپا، اوزوم، انجئر، نار، زیتون یاغی و بال اولان اولکله یه.^۹ ائله بئر اولکله یه کی، اورادا قیتلیق اولمادان چؤرک یئنه جکسنئز، هچ نیه ده مؤحتاج اولمایا جاق سینیز؛ داشلاریندان دمئر، تپه لرئندن ده مئس

اده جیی بوتون خالقلاری محو اده جکسنئز. اونلارا رحم اتمه یئن، آلاهلارینا قوللوق اتمه یئن. اگر بله اده سنئز، بو سئزه تله اولار.^{۱۷} اگر اوره یئنئزه دوشونه سنئز کی، ”بو مئتلر بئزدن گوجلودورلر، اونلاری نجه قووا بئله رئک؟“^{۱۸} اونلاردان قورخمایین. تاریخ ربئن فئرعونا و بوتون مئصئره نه ائدئیینی همئشه خاطرلایین.^{۱۹} گؤزونوزله گؤردویونوز بؤیوک ائمتاحانلاری، سئزی مئصئردن چیخاردان زامان تاریخ ربئن گؤرستدئی علامتلی، مؤجوزه لری، قودرتلی آلئنی، اوزانان قولونو خاطرلایین. تاریخ رب قورخدوغونوز خالقلارین هامی سینی بو حالا سالاجاق.^{۲۰} تاریخ رب یرده قالیب سئزدن گئزله ن لرن اوستونه ده ائشک چئبئی * گؤندرئب هامی سینی یوخ اده جک.^{۲۱} اونلاردان هچ دهشت اتمه یئن، چونکی آرانیزدا اولان تاریخ رب عظمتلی و زهملی تاری دیر.^{۲۲} تاریخ رب یاواش-یاواش او مئتلری قباغینیزدان قوواجاق. اونلاری تزلئکله محو اده بئلمه جکسنئز، یوخسا وحشی حیوانلار سایدا حددن آرتیق چوخالیب اوستونوزه داراشارلار.^{۲۳} لاکئن تاریخ رب اونلاری سئزه تسلیم اده جک و محو اولونانا قدر اونلاری بؤیوک واهمه یه سالاجاقدیر.^{۲۴} اونلارین پادشاهلارینی دا سئزئن آلئنه تسلیم اده جک، ائله کی، سئز اونلارین آدلارینی گؤی آلتیندان سئله جکسنئز؛ سئز اونلاری قیرارکن، هچ کس قباغینیزدا دورا بئلمه جک.^{۲۵} اونلارین تاری سایدیقلاری اویمما بوتلری اوددا یاندیرین. اونلارین اوستونده اولان قیزیل-گوموشه نه طاماح سالین، نه ده اؤزونوز اوچون گؤتورون، یوخسا تله یه دوشرسنئز، چونکی اونلار تاریخ ربئن گؤزونده ائیرنج دئر.^{۲۶} ائیرنج بئر

انطاعتسئز خالق

۹ ای ائسرائیللی لر، قولاق آسین! بو گون اوردون چایینی کچئرسئئز کی، سئزدن داها بؤیوک، داها قودرتلی مثلئرن تورپاقلارینا مالئک اولاسینئز. اونلارین شهرلری بؤیوک، قالالاری دا گؤیلره چاتیر. ۲ بو گوجلو، اوجابوی خالق عناقلی لاردیر. اونلاری تانی پیرسینئز و حاقلاریندا بله اشدئبئسئئز: ”عناقلی لارین قاباغیندا کئم دایانا بلئر؟“ ۳ اونا گؤره بو گون بلئن کی، سئزن قاباغینئزدا گدن تارینئز رب، هر شی یاندیریب یاخان آلودور. رب اونلاری قیراجاق، قاباغینئزدا بویون آیدئره جک، اله کی، ربئن سئزه دئیی کئمی اونلاری قووب تزلئکه محو ادهسئئز. ۴ تارینئز رب اونلاری قاباغینئزدا قوواندا اوره یئئزده دمه یئن: ”رب بئزی بورایا صالحلئئمئزه گؤره گئئردی کی، بو اولکهنی آلیب اونا صاحب اولاق.“ رب بو مثلئلری اونلارین شرارتلئنه گؤره قاباغینئزدا قوور. ۵ تورپاقلارینا گئرب اورایا مالئک اولماغینئز سئزن صالحلئئئزه گؤره، اوره یئئزئدن دوزلویونه گؤره دینل. آنجاق تارینئز رب بو مثلئلری پس عمل لئنه گؤره سئزن قاباغینئزدا قوور کی، آتالارینئز ائبراهئم، ائسحاق، و یعقوبا انچدیی آندی تصدق اتسئن.

۶ بلئن کی، تارینئز رب صالحلئئئزه گؤره بو گؤزل تورپاگی مولک آماق اوچون سئزه ورمئر، چونکی سئز دئکباش بئر خالقسینئز. ۷ خاطرلایین و بونو یاددان چيخارتمایین کی، تارینئز ربی صحرادا نجه قصبئندئردئئز؛ مئصئر تورپاغیندان چيخدیغینئز گوندن بو یره گلنه جک ربئن ضئئنه نه قدر عوصیان اتدئئز. ۸ سئز ربی حتا خوربده قصبئندئردئئز و رب او قدر قصبئلمئشدی کی، سئزی محو اده جک آندی. ۹ او زامان کی، ربئن

چيخاردا بله جکسئئز. ۱۰ یئب-دویاندا سئزه وردئیی یاخشی تورپاغا گؤره تارینئز ربی موبارک چاغیراجقسینئز.

تکبوردن چکئئن

۱۱ احتیاطلی اولون کی، تارینئز ربئن امرلئنی، حؤکملرئنی و قایدالارینی برئنه یئترمه مکله اونو یاددان چيخارتمایاسینئز، اونلاری کی، بو گون سئزه امر ادئرم. ۱۲ یوخسا یئب دویاندا، گؤزل اولر تکئب انچه رئسئنده اوتوراندا، ۱۳ ناخیرینئز و سورونوز چوخالاندا، قیزیل-گوموشونوز و هر شئئز آرتاندا، ۱۴ اوره یئئز کئبلره دولار و سئزی مئصئر تورپاغیندان، نؤکرچئلئک دئیاریندان چيخاردان تارینئز ربی یاددان چيخاردارسینئز. ۱۵ رب سئزی او بؤیوک و قورخولو صحرادا، زهرلی ائلان و عقربلره دولو اولان او سوسوز شوران تورپاقلاردا گئرددی؛ سئزه داش قیادان سو چيخارتدی. ۱۶ صحرادا سئزی آتالارینئز معلوم اولمایان مانا ائله یدئردی کی، کئبئئئز سیندیرسین و سئزی ائمتاحان ادئب، نهایت سئزه خیر یئترسن. ۱۷ مبدا اوره یئئزده دئیه سئئز: ”بئز اؤز قابئلئئتمئزله، آئمئزئن قودرتی ائله بو ثروتی قازاندیق.“ ۱۸ اما سئز تارینئز ربی خاطرلایین، چونکی اودور کی، سئزه بو ثروتی قازانماق قابئلئئئنی وئرئ. او بونو ادئر کی، آتالارینئز آند ائچدیی عهدئنی تصدق اتسئن. نجه کی، بو گون گؤرورسونوز.

۱۹ اگر تارینئز ربی یاددان چيخاردیب، آیری آلاهلارین دالینجا گده سئئز، اونلارا قوللوق ادئب اونلاری پرستش اده سئئز، بو گون ضئئئنه شهادت وئرئم کی، حقیقتن محو اولاجقسینئز! ۲۰ رب سئزن قاباغینئزدا مثلئلری یوخ اتدیی کئمی، سئزی ده یوخ ادر، چونکی تارینئز ربئن سؤزونه قولاق آسمادینئز.

اڭستەيىردى اونو دا محو اتسنىن. او آن ھارون اوچون دە يالواردىم. ۲۱ اتدئىڭنىڭ گوناھ اسبابىنى يعنى او داناييا بىزەر تۆكمە بوتو گۇتوروب اودا آتدىم و سىنىدىردىم، آزىب توزا دۇندۇردىم. سونرا توزو داغدان آخان سويا تۆكۈم. ۲۲ سىز تىبىرادا، مَسادا، قىبروت ھەتتەوادا دا رېي قىبلىندىرئىڭىز. ۲۳ رىب سىزى قېدىش بىرئىدەن يولا سالارگن بلە بويورموشدو: ”گدئىن، سىزە ورە جىشم تورپاغى اۋزونوز اوچون مولك ادئىن.“ سىز آما تارىنىز رېئىن امرئىنە عاصى چىخىدېنىز؛ رېبە اعتماد امەدئىڭىز، سۇزىنە دە قولاق آسمادېنىز. ۲۴ سىزى تانىدىغىم گوندن رېبە عاصى اولدونوز. ۲۵ رىب سىزى محو ادەجىنى ددئىي اوچون، قىرخ گون-قىرخ گىجە اونون حوزوروندا يرە دۇشەنىب قالدېم. ۲۶ رېبە يالوايىب ددئىم: ”يا پروردئىگار رىب، خالقىنى، اۋز ائىڭىنى، عظمتئىلە خىلاص اتدئىڭىن، قودرتلى ائىلنە مئىصردن چىخارتدىغىنى محو اتمە. ۲۷ قوللارېن ائبراهىمى، ائىسحاقى، يعقوبو يادا سال. بو خالقىن دئىكاشلىغىنا، پىسلىئىنە، گوناھىنا نظر سالما. ۲۸ يوخسا بىزى چىخارتدىغىن اۋلكەنن خالقى دىئەجك كى، رىب اونلارى وعدە وردئىيى تورپاغا آپارا بىلمەدى و بو خالقا نىغرت اتدئىي اوچون اونلارى صحرادا محو اتمك مقصدى ائىلە مئىصردن چىخارتدى. ۲۹ حال بوكى، اونلار سىنن خالقىن، سىنن ائىڭىڭىز. سىن اونلارى بۇيوك قودرتلە، اوزانان قولولا مئىصردن چىخاردىيسان.“

موسائىن تزدەن لۇوحەلىرى آلماسى

(چىخ. ۱۰:۱-۳۴)

او واخت رىب مەنە ددى: ”اۋلكى كىمى اۋزون اوچون ائكى داش لۇوحە يون و يانىما داغا چىخ. آغاجدان بىر ساندىق دا اۋزون اوچون دوزلت. ۲ قىردىغىن اۋلكى لۇوحەلردە يازىلان سۇزلىرى تزدە

سىزئىلە اتدئىي عەھدئىن داش لۇوحەلرئىنى آلماق اوچون داغا چىخىدىم، اورادا قىرخ گون-قىرخ گىجە قالدېم: نە چۆرك يىدىم، نە دە سو انچىدئىم. ۱۰ رىب تارى مەنە اۋز بارماغى ائىلە يازدىغى ائكى داش لۇوحە وردى. يىغىلدىغىنىز گون داغدا رېئىن سىزە آلووون ائىچىڭىز بئىلدئىرئىي بوتون سۇزلىر اونلارېن اوستونە يازىلمىشىدى. ۱۱ رىب ائكى داش لۇوحەنى يعنى عەھد لۇوحەلرئىنى قىرخ گون-قىرخ گىجەنن آخىرىندا مەنە وردى. ۱۲ سونرا رىب مەنە ددى: ”قالخ، بورادان تىز آشاغى اڭ، چونكى مئىصردن چىخارتدىغىن خالقى عىقتىسزئىك ادئىر. اونلار بويوردوغوم يولدان يامان تىز آزىبىلار؛ اۋزلىرنە تۆكمە بوت يارادىبلار.“ ۱۳ رىب مەنە بونو دا ددى: ”گۇرورم كى، بو خالقى حىقتىن دئىكباش خالقدىر. ۱۴ قوى اونلارى محو ادئىم. آدلارېنى گۇزىلرئىن آلتىندان سئلىم. سندن اونلاردان داھا گوجلو، داھا بۇيوك مئىلت تۇردەرم.“ ۱۵ داغ آلوولانىب يانارگن، مەن دۇنوب آشاغى اڭدئىم. عەھدئىن يازىلدىغى ائكى لۇوحە ائىلمە اندى. ۱۶ گۇرورم كى، حىقتىن تارىنىز رېئىن ضىدئىنە گوناھ ادئىسئىڭىز. اۋزونوز اوچون داناييا بىزەر بىر تۆكمە بوت دوزلدئىسئىڭىز و رېئىن سىزە بويوردوغو يولدان يامان تىز آزىسىنىز. ۱۷ بونا گۇرە دە ائىلمە توتدوغوم ائكى لۇوحەنى آتدىم و گۇزونوز قاباغىندا اونلارى پارچا-پارچا اتدئىم. ۱۸ گىنە رېئىن حوزوروندا قىرخ گون-قىرخ گىجە يرە سىرئىلئىب قالدېم، نە چۆرك يىدىم، نە دە سو انچىدئىم؛ چونكى گوناھ امئىشدئىڭىز و رېئىن گۇزونودە پئىس سايىلان ائىشلىر گۇرورب اونو قىبلىندئىرئىڭىز. ۱۹ رېئىن آلوولانان قىبى قىبى قاباغىندا قورخدوم. قىبى او قدر آلوولانمىشىدى كى، سىزى محو اتمك اڭستەيىردى. آما رىب گىنە دە يالوايىشىمى اڭستىدى. ۲۰ رېئىن قىبى ھارونا دا قالخىشىدى.

و بوتون جانینلا خئدمت ادهسن، ۱۳ و بو گون سننن خيئرئنه ددئيشم ربتن امرلرئنى و قايدالارينى ساخالاياسان.

۱۴ باخ، گؤيلر، گؤيلرن لاپ اوجالارى بله، ير اوزو و ير اوستونله اولان هر شى تارين ربتندئر. ۱۵ لاکئن رب آتالارينىز شفقئلى اولدو. اونلارى سوئب سونراكى نسل اولان سئزى، بوگونكى كئمى، بوتون خالقارلار آراسيندان سچدى. ۱۶ بونا گؤزه ده اوركلرنئزى ختنه ادئن* و بئر داهدا دنكباش اولمايبن. ۱۷ چونكى تارينىز رب آلالهلارين تارىسى، حؤكمدارلارين حؤكمرانى دير. او طرفدارلىق اتمهين، روشوت آلمايان، عظمتلى، قودرتلى، و زهملى تارى دير. ۱۸ او، يتئمن و دولون دادينا چاتير. قرئبى سوئر، اونا چؤرك و پالتار ورتئر. ۱۹ سئز ده قرئبى سوئن، چونكى اوزونوز ده منصئر اولكهسئنده قرئب ائندئئر. ۲۰ تارينىز ريدن قورخون، اونا خئدمت ادئب باغلى قالين و آندلاريشيزى آنچاق اونون آدينا ائچئن. ۲۱ سئزئن فخرئئز اودور. بو عظمتلى و زهملى عمللرى تارى ادئر كى، گؤزلئئزله گؤروسونوز. ۲۲ آتالارينىز يتمش نفر اولاراق منصئر گئدئلر. آما ائندى تارينىز رب سئزى چوخالديب گؤيدهكى اولدوزلار قدر ادئدئر.

ربى سوئن

تارينىز ربى سوئن. همئشه اونون بويوردوقلارينا، قايدالارينا، حؤكمرئنه، و امرلرئنه عمل ادئن. ۲ بو گون بئلئن كى، سئزئن بئلمهين و تارينىز ربتن تئبئئنى گؤرمهين اوولادلارينىزلا دانيشميرام، سئزئله دانيشميرام. اونون عظمتنى، قودرتلى ئنى، و اوزانان قولونو گؤروسونوز. ۳ منصئرده، منصئر پادشاهى فئرعونا و بوتون اولكهسئنه اتدئيسى علامتلىرى، اتدئيسى ائشلىرى

لؤوحه لرئن اوستونه يازاجاغام. اونلارى سانديغا قوى. ۳ آقائيا آغاجيندان بئر سانديق دوزلدئب، اولكى كئمى ائكى داش لؤوحه نى يوندوم. سونرا بو ائكى داش لؤوحه نى ائتمه گؤتوروب داغا چيخديم. ۴ رب، ييغين اولان گون، داغدا آلوون ائچئندن سئزه دانيشدغي اون فرمانى بو لؤوحه لرئن اوستونه گئنه ده اولكى كئمى يازدى و منه وردى. ۵ من دؤنوب داغدان ائندئم و ربتن منه امر اتدئى كئمى بو لؤوحه لرى دوزلتدئيشم سانديغا قويدوم كى، حله ده اوراداديرلار.

۶ ائسرائيل اوولادلارى بئروت بئنه يعه قانندان موبسرايا كؤچدولر. هارون اورادا اولوب دفن اولوندو. اونون يرئنه اوغلو العازار كاهئن اولدو. ۷ اورادان گودگودايا و گودگودادان دا آخار سولار دئيارى اولان يوطباتايا كؤچدولر. ۸ او زامان رب لاوى قبئله سئنى آيپردى كى، ربتن عهد سانديغىنى داشيسينلار، ربه خئدمت ادئب اونون آدى ائله بركت وهرهك حوزوروندا دايانسينلار. اونلار بو گونه جگ همئ ائشى گؤرورلر. ۹ بونا گؤزه ده لاولئ لره قارداشلارى ائله بئرلكده پاى و تورپاق مئرائى دوشمه دى. رب اونلارين مئرائى ائدى، نجه كى، تارينىز رب اونلارا دمئشدى.

۱۰ اولكى كئمى گئنه ده قيرخ گون قيرخ گجه داغدا قالديم. رب بو دفة ده منى ائشتئدى و اونا گؤزه ائستهمه دى كى، سئزى قيرسين. ۱۱ سونرا رب منه ددى: "قالخ، كؤچن خالقين قباغيندا گت كى، آتالارينىز ورمه سئنى آند ائچدئيشم تورپاغا گئرب اورايا مالئك اولسونلار."

۱۲ ائندى، اى ائسرائيل، تارين رب سندن نه ائسته يئر؟ مگر بونو ائسته مئر كى، تارين ريدن قورخاسان، اونون بوتون يوللارنى توتاسان، اونو سيوهسن، و تارين ربه بوتون اوره يئنه

واختلی-واختیندا وره جیم. او واخت تاخیلییزی، تزه شرایینیزی و زیتون یاغینیزی بیعاجاقسینیز. ۱۵ زمئرئئنده حیوانلارینیزا اوت وره جیم. سئر دو یونجا یتیه جکسئئز. ۱۶ اییق اولون مبادا اوره یئنئز آلدانسین. آزمایین، آیری آلاهلارا قوللوق ادئب، اونلارا پرستش اتمه یئن. ۱۷ یوحسا ربئن قضبی سئرئئ ضدئئنه آلولانار. او، گؤیلری باغلییب یاغیش یاغدیرماز، تورپاق محصولونو ورمز و تزلئکله ربئن سئر و ردئیی او یاخشی تورپاقدان محو اولار سینیز.

۱۸ بونا گوره ده منم بو سؤزلرئمی اوره یئنئده و جانینیزدا ساخالیین؛ آئنئره بشر نشان کئمی، گؤزلئرئئن آراسینا آلبن باغی کئمی باغلیین. ۱۹ اونلاری اؤولادلارینیزا اؤیردئن. اؤئنئزده اوتوراندا، یولدا گئندنه، یاتاندا، دوراندا بونلار باره ده دانیشین. ۲۰ اونلاری اولئرئئزئن قایی چرچئوره لرئنه، شهرلئرئزئن دروازالارینا یازین. ۲۱ به اده سئئز، ربئن آتالارینیزا وره جئینی آند ائچدئیی تورپاقلاردا سئرئئ ده، اؤولادلارینیزین دا عؤمرو اوزون اولار و گؤی پر اوستونده دوردوقجا اورادا یاشایار سینیز.

۲۲ اگر عمل اتمه یئنئز اوچون سئر و بو یوردوغوم بوتون بو امری دئقئله یرئنه یتیره سئئز، تاریخیز ربئی سوئب اونون بوتون یوللاری انله گده سئئز و فقط اونا باغلی قالاسینیز، ۲۳ اوندا رب قاباغینیزدان بوتون بو مثلئری قوواجاق و سئردن داها بؤیوک، داها گوجلو مثلئرئن تورپاقلارینا مالئک اولاجاق سینیز. ۲۴ آیاق باساجاغینیز هر یر سئرئن اولاجاق؛ سرحدئئر صحرادان لوبنانا، قرات چایندان قرب دهئزئنه* قدر اوزاناجاق. ۲۵ سئرئن قاباغینیزدا هچ کئم دایانا بئلمیه جک؛ تاریخیز رب، سئر و وعده وردئیی کئمی،

گؤروبسونوز. ۴ گؤروبسونوز کی، رب منصئر قوشونونا، اونلارین اتلارینا، دؤیوش عارابالارینا نه اتدی؛ نهجه اونلاری، دالنییزجا دوشرکن، قیرمیزی دهئزئن سولاریندا قرق اتدی. نهجه اونلاری بوسبوتون محو اتدی. ۵ گؤروبسونوز کی، صحرادا، بو یره چاتاناجاق سئرئن اوچون نه ادئب. ۶ گؤردونوز کی، رعوبئلی ائلیابین اوغوللارینا یعنی داتانا و آبئراما نه اتدی؛ بوتون ائسرائیللی لرئن آراسیندا یری باردی، اونلاری و اوهلئنی چادیرلار و اونلارا عاید اولان بوتون جانلی لاری انله برابر اؤدو. ۷ گؤزلئرئز ربئن اتدئیی بو عظمتلی ائشلرئن هامسینی گؤروب.

۸ بو گون سئر و بو یوردوغوم امرلرئن هامسینا عمل ادئین کی، قووتلی اولاسینیز و مالئک اولماغینیز اوچون اوردون چایینی کچه جئئنز تورپاغا گئرب اورایا مالئک اولاسینیز. ۹ ربئن آتالارینیزا و اونلارین اؤولادلارینا وره جئینی آند ائچدئیی تورپاقدان اوزون عؤمور سوره سئئز؛ سود و بال آخان تورپاقدان. ۱۰ چونکی مالئک اولماق اوچون گئره جئئنز تورپاق، چیخمیش اولدوغونوز منصئر اولکه سئنه بنزه مئر. اورادا توخوموزونو آکئردئئز، بوستان کئمی آیاغیزلا سولاییردینیز. ۱۱ اما مالئک اولماق اوچون گده جئئنز تورپاق داغلی-دره لی بئر دئیاردیر. بو تورپاق گؤیون یاغیش سویونو ائچئر. ۱۲ اورا تاریخیز ربئن لوطف گؤرستدئیی اله بئر تورپاقدیر کی، ائلن اولئندن آخیرینا قدر تاریخیز ربئن نظری آلتیندادیر.

۱۳ رب دئر: «اگر بو گون سئر و بو یوردوغوم امرلره یاخشی قولاق آساسینیز، تاریخیز ربئی سوئب، بوتون اوره یئنئزله و بوتون جانینیزلا اونا خئدمت اده سئئز، ۱۴ او زامان تورپاغینیزا یاغیشی یعنی یاز یاغیشلا پاییز یاغیشی

۴ سئز تارینیز ربّی اونلار کنمی گرک پرستش اتمیه سنئز. ۵ ربّی او یرده آختارین کی، تارینیز رب بوتون قبئله لرئئز آراسیندان اورانی سچئر و اورایا آدینی قویور اورادا ساکنن اولور. سئز اورایا گلمه لی سنئز. ۶ یاندریما قوربانلارینیزی، قوربانلارینیزی، قازانجینیزین اوندا بئر حئصه سنئی، آئنئزئن ائعانه لرئنی، نذر اتدئینئز تقدئملری، اؤز ائختیارینیزلا تقدئم اتدئکلرئئزی، مال-حیوان و قویون-کچئرلرئئزئن ائلک بالالارینی اورایا گئئرئن. ۷ اورادا تارینیز ربّئن قاباغیندا عایئله لرئئزله بئرلئکده یمک یتیه جکسنئز، و آل آتدیغینیز هر شیده کی، تارینیز رب سئزه برکت ورئب، شادلیق اده جکسنئز. ۸ بو گون بورادا اتدئکلرئئزی اورادا اصلا اتمه یئن. بورادا هر کس اؤز نظرئنده نه یی دوز ساییرسا، اونو دا ادئر. ۹ چونکی حله تارینیز ربّئن سئزه وره جیی راحتلیق و اثرث توریاغا چاتما ییسینیز. ۱۰ اوردون چایینی کچئب تارینیز ربّئن اثرث اولاراق سئزه وره جیی تورپاقدا ساکنن اولاندا، رب سئزی اطرافینیزدکی بوتون دوشمنلردن قورتاریب راحتلیق وره جک و آمنن-آمانلیقدا یاشایاجاقسینیز. ۱۱ او زامان سئزه امر اتدئئم هر شیی تارینیز ربّئن اؤز آدینا مسکن سچه جیی یره گئئرهر جکسنئز؛ یعنی ائعانه لرئئزی، قوربانلارینیزی، قازانجینیزین اوندا بئر حئصه سنئی، آئنئزئن قالدیرما تقدئملرئنی و ربّه نذر اتدئینئز بوتون سچمه تقدئملرئئزی. ۱۲ تارینیز ربّئن قاباغیندا شادلیق ادئن؛ قوی سئز، اوغوللارینیز، قیزلارینیز، قوللارینیز، کنئرلرئئز، شهرلرئئزده یاشایان سئزئنه بئرلئکده پای و مئراث تورپاغی اولمایان لاونلی لر سؤئنسن. ۱۳ دئئت ادئن کی، یاندریما قوربانلارینیزی گؤردویونوز هر یرده تقدئم اتمه سنئز. ۱۴ یاندریما قوربانلارینیزی او یرده تقدئم ادئن

ایاق باساجاغینیز هر یره واهئمه و قورخونوزو یایاجاق. ۲۶ باخ، بو گون قاباغینیزا برکت و لعنت قویورام. ۲۷ تارینیز ربّئن امرلرئنه، بو گون سئزه بویوردوغوم امرلره قولاق آساسینیز، برکت تاپاجاقسینیز. ۲۸ اگر تارینیز ربّئن امرلرئنی ائتمه سنئز، تانیمادیغینیز آیری آلاهلارین دالینجا گده رک، بو گون سئزه امر اتدئئم یولدان آزاسینیز، لعنته دوچار اولاجاقسینیز. ۲۹ تارینیز رب مالئک اولماق اوچون گئره جینئر تورپاغا سئزی آپاراندا، گرئزئم داغیندا برکت، عیبال داغیندا دا لعنت قویاجاقسینیز. ۳۰ مگر بو ائکی داغ اوردون چایینن او بئری تاینندا، یولون شرقئنده یعنی عرابادا یاشایان کئعالنلی لار اؤلکه سنئنده، گئلگال موقابئلئنده، موره پالیدلارینن یانیندا دئل؟ ۳۱ تارینیز ربّئن سئزه وره جیی تورپاغا مالئک اولماق اوچون اوردون چایینی عنقرئب کچه جکسنئز. اورانی آله کچئر دئب اورادا پئرلئشئنده ۳۲ دئقتلی اولون کی، بو گون قاباغینیزا قویودوغوم بوتون قایدالار و حؤکم لری یرئنه یتیره سنئز.

تک عبادت یری

۱۲ بونلار او قایدالار و حؤکم لردئر کی، سئز گرک اونلاری عؤمور بویو او اؤلکه ده رئعایت اده سنئز کی، آتالارینیزین تاریسی رب اورانی سئزه مولک وره جک. ۲ هانسی مئئلرئن تورپاغینی آلاسینیز، آلاهلارینا قوللوق اتدئکلری اوجا داغلاردا، تپه لرده، بول یارپاقلی هر آغاجین آئیندا اولان بوتون یرلری حتمن وئران ادئن. ۳ قوربانگاهلارینی داغیدیب، موقدس سوتونلاری سیندیرین، آشیرا بوتلرئنی اوددا یاندریب، تاری ساییدقلاری اویمایا بوتلری بالتالاین و آدلارینی او یردن سنلئن.

سونرا گلن اوغولارینیز اوچون حیات خوش کچسشن، چونکی ربئن گۆزلرنده دوز اولانی اتمش اولارسینیز.

۲۶ آجاق موقدس تقدملرنیزی و نذر اددیئینیز تقدملری گوتوروب ربئن سچه جیبی یه گدشن. ۲۷ یاندریما قوربانلارینیزی، آتی و قانی، تارینیز ربئن قوربانگاهیندا تقدیم ادئن. قوربانلارینیزی قانی، تارینیز ربئن قوربانگاهیندا تۆکولسون و آتینی ییشن. ۲۸ دئقلی اولون کی، سزه ددئیم بوتون بو امرلره قولاق آسایسینیز، اله کی، تارینیز ربئن گۆزلرنده یاخشی و دوز انشلر گوردویونوز اوچون سزئن و سزندن سونرا گلن اوولادلارینیزی خوش بئر حیاتی اولسون.

۲۹ تارینیز رب تورپاقلارینی آماغا گده جیننیز مثلتلری قاباغینیزدان محو اندنه، اونلاری قووب تورپاقلاریندا ساکن اولاندا، ۳۰ اونلاری محو اندنه احتیاطلی اولون کی، اونلارین تله لرته دوشمه یئب اونلارین عمل لرینی اتمیه سئینیز. اونلارین آلالاهلارینا طالب اولوب دمیه سئینیز کی، ”بو مثلتر آلالاهلارینا نجه قوللوق ادئردنلر، قوی من ده اله ادئم.“ ۳۱ تارینیز ربله بله رفتار اتمه یئن. اونلار اوز آلالاهلاری اوچون ربئن نئفرت اددیئیه هر ائیرنج ائشی گوروبلر؛ بله کی حتا اوغولارینی، قیزلارینی اوددا یاندریراق آلالاهلارینا قوربان ادئرلر.

۳۲ سزه بو یوردوغوم بوتون امرلره دئقله عمل ادئن. اونلار هچ نه اتریمایب، اونلاردان هچ نه ده آسکلتمه یئن.

۱۳ اگر آرانیزدان بئر پیغمبر و یا بئر رؤیا گۆرن چیحیب سئره بئر علامت یا دا مؤجوزه اولاجاغینی دسه، ۲ سونرا ”تایمادیغینیز باشقا آلالاهلارین دالینجا گدک و اونلارا سئتایش ادک“ دسه، بحث اددیئیه علامت و یا مؤجوزه حیاتا کچسه ده، ۳ بله پیغمبرئن و یا رؤیا گۆرهئن سؤزلرنه قولاق

کی، رب سزئن قبله لرئینیز بئرئنده سچئر. سزه امر اددیئیم هر شی اورادا یئرته یئرئن. ۱۵ آنجاق تارینیز ربئن سزه وردیئیه برکته گۆره، یاشادیغینیز شهرلرده اوره یئنیز انسته یئن قدر حیوان کسئب آتندن یئیه بئلسئینیز. پاک و یا نجئس انسان بو آتی جیران و یا مارال آتی یددیئینیز کئمی یئیه بئلر. ۱۶ آنجاق قانینی ییمیه جکسئینیز. اونو یه سو کئمی تۆکه جکسئینیز. ۱۷ تاخیلینیزین، تزه شرابلارینیزی، زیتون یاغینیزی اوندا بئر حصه سئنی، مال-حیوان و قویون-کچلرئینیز ائلک بالالارینی، نذر اددکلرئینیز هامیسینی، اوز ائختیارینیزلا تقدیم اددکلرئیزی، و یا الفئینیز ائعانه لرینی یاشادیغینیز شهرلرده ییمه یئن. ۱۸ سز، اوغلونوز، قیزینیز، قوللارینیز و کئزلرئینیز، شهرلرنیزده یاشایان لاوئلی لر بونلاری تارینیز ربئن حوضوروندا، اونون سچه جیبی یه ده یئیه جکسئینیز. تارینیز ربئن حوضوروندا آل اددیغینیز هر ائشده شادلیق تاپاجاقسینیز. ۱۹ دئقت ادئن کی، بو تورپاقدا یاشادیغینیز مودنده لاوئلی لره سایماقلیق اتمیه سئینیز.

۲۰ تارینیز ربئن سزه وعده وردیئیه کئمی سرحدنیزی گئئشلندئرئنده آت یمک انسته رک «گلشن آت یئیک» دئییه سئینیز، اوره یئنیز انسته یئن قدر آت یئیه بئلسئینیز. ۲۱ اگر تارینیز ربئن آدینی قویماق اوچون سچه جیبی یه سزندن اوزاق اولسا، امر اددیئیم کئمی ربئن وردیئیه مال-حیوانلارینیزی، سورولرئینیز حیوان کسئب اوز شهرلرنیزده اوره یئنیز انسته یئن قدر آت یئیه بئلسئینیز. ۲۲ پاک و یا نجئس انسان بو آتی جیران و یا مارال آتی کئمی یئیه بئلر. ۲۳ لاکئن احتیاطلی اولون کی، آتی قانلی-قانلی ییمیه سئینیز، چونکی قان، حیاتدیر. حیاتی آتله بئرلکده ییمه یئن. ۲۴ اونو ییمه یئن، اونو سو کئمی یه تۆکون. ۲۵ قان ییمه یئن. اله کی، سن و سندن

آلاھلارین دالینجا گدک و اونلار قولىق ادک. ۱۴ بونو ارشادیرین و آختاریب کامل بئر شکیلده تفتیش ادئن. اگر اشتدئکلرئئز دوغرودور و آرانیزدان بئرئشتئن بله ائیرنج ائش گوردویو ثابت اولونوب، ۱۵ او شهرده یاشایانلاری حتمن قیلینجیدان کچئردئن. شهری کامل محو ادئب، اوراداکى بوتون خالقى و حیوانلاری قیلینجیدان کچئردئن. ۱۶ تالان ماللارینین هامیسینی ییغیب، میدانین اورتاسینا قالایین. شهرى و ماللارین هامیسینی تارینیز رب اوچون یانديرما تقدئمی اولاراق کامل یانديرین. قوی بو شهر ابده کئمی وئرانه قالسین. بو شهر هچ وخت تزه دن بئنا اولماسین. ۱۷ محو ادئلمه به وقف ادئن ماللاردان هچ نه یی آئئنه گؤتورمه یئن. او وخت ربئن آلولانان قضبی یاتار و اتالارینیزا آند ائچئب سؤز وردئبی کئمی سئزه رحم ادر، و سئزه مرحمت گؤرسه دئب سئزی چوخالدار؛ ۱۸ اگر تارینیز ربئن سؤزونو ائشده سئئز، بو گون سئزه ددئئیم امرلره عمل ادئب، تارینیز ربئن گؤزونده دوز اولانی اده سئئز.

قدغن اولان یاس مراسئمی

سئز تارینیز ربئن اولادیسینیز. ۱۴ اؤلن اوچون بدئئئزى یارالامایین و ساجینیزین قاباق طرفئنی قیرخمایین. ۲ چونکی سئز تارینیز ربئن موقدس خالقیسینیز. رب یر اوستونده اولان بوتون خالقار آراسیندان سئزی سچئب کی، اونا مخصوص خالق اولاسینیز.

آتى پيئلن و پيئلمه یین حیوانلار

(لاو. ۱۱: ۱-۴۷)

۳ ائیرنج بئر شی یمه یئن. ۴ بو حیوانلارین آتئنی بییه بئلر سئئز: اؤکوز، قویون، کچی، ۵ مارال، جیران، خالی مارال، داغ کچئسی، غزال، آهو، داغ قویونو. ۶ حیوانلاردان کامل قوشا دیرناقلی اولان و گؤشه یین حیوانلارین

آسمایین. چونکی تارینیز رب سئزی ائمتاحان ادئر کی، سئزئن تارینیز ربی بوتون قئبئئزله و بوتون جانینیزلا سوئب سومه دئئئئزى گؤرسون. ۴ سئز تارینیز ربئن دالینجا گدئن و اوندان قورخون. اونون امرلرئنه عمل ادئب سؤزلرئنه قولاق آسین، اونا خندمت ادئن و اونا باغلی قالین. ۵ لاکئن او پیغمبر و یا رؤیا گؤرن اولدورولسون، چونکی سئزی چکئردی کی، سئزی مئصئر اولکه سئئندن چیخاردان و نؤکرچئلئک اوئئندن قورتاران تارینیز ربئن ضدئنه گده سئئز و سئزی آلدادیردی کی، تارینیز ربئن امر ادئئبی یولدان آزاسینیز. بو جور پئسلئبی آرانیزدان محو ادئن.

۶ اگر قارداشینیز، آنا بیزین اوغلو، اوز اوغولونوز و یا قیزینیز، سؤدئئئز آرادینیز یا دا جانندان عئزئز دوستونوز سئزی گئزلجه توولادیب دسه کی، ”گل گدک و سنه و اتالارینیزا نامعلوم اولان باشقا آلاھلارا قوللوق ادک“ ۷ اطراف خالقارین آلاھلاری کی، دونیانین بو باشیندان او بئری باشینا قدر سئزه یاخین و یا اوزاقدیرلار، ۸ اونا تسلم اولمایین، سؤزونه ده قولاق آسمایین. اونا رحمتئز گلمه سن، اونا قوروما یین، اونا پناه وره یئن. ۹ آما حتمن اونا اولدورون؛ اولجه سئئن آئن، سونرا دا بوتون خالقین آلی اونون اولومونه اوزانسین. ۱۰ بلهجه اونا داشا باسمالی سان، چونکی چالیشدی کی، سئزی مئصئر اولکه سئئندن، نؤکرچئلئک اوئئندن چیخاردان تارینیز ربئن آزدیرسین. ۱۱ او وخت بونون سوراغینی آلان بوتون ائسرائئللر قورخاجاقلار و بئر ده آرانیزدا بونا بئزه بئر پئس ائش ائمه جکلر.

۱۲ اگر تارینیز ربئن سئزه یاشاماق اوچون وره جیبی شهرلرئن بئرئنده ائشده سئئز کی، ۱۳ سئزئن آرانیزدان یاراماز آدمالار چیخیب شهرلرئنده یاشایان آدمالاری آزدیریلار و اونلارا دئبلر کی، ”گلئن تانیمادیغینیز باشقا

قوللار حاقیندا

(چېخ. ۱:۲۱-۶)

۱۲ اگر عبرانی هموطنلرنئزئدن بئر کشی و یا آرواد سئزه قول اولاراق ساتیلیسا، بو قول آلتی ائل سئزه قوللوق ادندن سونرا، یدئنجی ائل اونو آزاد ادئن. ۱۳ آزاد ادنده اونو آلی بوش یولا سالماین. ۱۴ سخاوت گۆرسه دئب سورونوزدن، تاخیلینیزدان، شرابینیزدان اونا ورنن. تارینیز رب سئزه نجه برکت ورنیسه، سئز ده اونلارا اله ورنن. ۱۵ منصئرده قول اولدوغونوزو، تارینیز ربئن سئزی قورتاریغینی یادا سالین. بو گون اونا گۆره بو امری ورنم. ۱۶ اگر قولونوز سئزی و سئزنن او اهلئئزنی سیوتر و سئزنله خوش بئر حیاتی وار و "سئزدن آیریلماق ائسته مئرم" دئیر، ۱۷ اوندا بئر بئر گۆتورون و قولونوزون قولاق ممه سئنی دئشب قاپی یا باغلایین. بوندان سونرا او عۆمرو بویو قولونوز قالاچاق. کئئزئئزله ده بو جور رفتار ادئن. ۱۸ قولونوزو آزاد اتمک سئزه چئن گلمه سنن، او، سئزه قوللوق اتدئی الی ائل عرضنده، موزدلو ائشچیلدن ائکی قات آرتیق ائش گۆربودور. سئزه تارینیز رب هر ائشده برکت وره جک.

ائلك دوغان حیوانلار

۱۹ مال-حیوان و قویون-کچئلرئئزئن ائلك دوغولان بالالاریندان هر ارگک حیوانی تارینیز رب اوچون تقدئس ادئن. مال-حیوانینیزین ائلك بالالارینی ائشلمه یئن، قویون-کچئلرئئزئن ائلك بالالارینین یونونو قیرخاماین. ۲۰ سئز عایشله لرئئزله بئرلئکده هر ائل تارینیز ربئن حوضوروندا، اونون سچه جیبی برده بو حیوانلارین آئننی ییئن. ۲۱ لاکئن اگر بئر حیوانین عیبی وارسا، آخساق و یا کوردور، یا دا شئکستی وار، اونو تارینیز ربّه قوربان اتمه یئن. ۲۲ بله حیوانلاری کئشب شهرلرئئزده یئیه بئرلرئئزئز. پاک و یا نجئس ائنسان بو

گری قایتارسین، چونکی رب طرفئندن بورجلارین باغیشلانما ائلی اعلان اولوبدور. ۳ یاد الی لردن بورجلارینیزی گری آلا بئرلرئئزئز، لاکئن هموطنلرنئزئن بورجلارینی باغیشلامالی سینیز. ۴ او واخت آرانیزدا کاسیب اولماز، چونکی تارینیز رب سئزه مئراث آلماق اوچون وره جیبی تورپاقدا سئزه البته برکت وره جک، ۵ اگر تارین ربئن سؤزوندن اطاعت اده سنئز، بو گون سئزه ددئئم امرلئن هامیسینا دئقئله عمل اده سنئز، ۶ تارینیز رب سئزه وعده وردئی کئمی برکت وره جک. سئز بئر چوخ مثلتره بورج وره جک سنئز، لاکئن اونلاردان بورج آلمایاجاق سینیز. سئز بئر چوخ مثلتره حۆکمرانلیق اده جک سنئز، لاکئن اونلار سئزه حۆکمرانلیق اتمیه جکلر.

۷ اگر تارینیز ربئن سئزه وره جیبی تورپاغین هر هانسی بئر شهرئئنده باشایان هموطنلرنئزئدن بئری کاسیب دیر، داش اوزکلی اولمایین. کاسیب هموطنلرنئزئن قاباغیندا آئنئز باغلی اولماسین. ۸ عکسنه، آلی آچیق اولون، نیه احتیاجی وارسا، اونا لازیمی اولدوغو قدر بورج ورنن. ۹ مبادا دئیه سنئز: "یدئنجی ائل یعنی بورجلارین باغیشلانما ائلی یاخیندیر" و اوره یئنئزه پئس فکئرلر گئتره سنئز. کاسیب هموطنئز اوچون خئسئسئلک اتمه یئن، اونا کۆمک اتمکدن بویون قاچیرتمایین. یوخسا او سئزدن ربّه شنکایت ادر، و گوناه قازانارسینیز. ۱۰ کاسیبا سخاوتله، اؤز گۆیلونوزله کۆمک ادئن، چونکی بونا گۆره تارینیز رب بوتون بویونا آلدیقارینیز، آل آتدیغینیز هر ائشه برکت وره جک دئر. ۱۱ اۆلکه ده همئشه کاسیبیلار اولاجاقلار، بونا گۆره من سئزه بله امر ادئرم: اؤز اۆلکه نئزده کی کاسیب و مؤحتاج هموطنلرنئزه آلی آچیق اولون.

سایین. ۱۰ تارینیز ربئن سئزه وردئی برکته گۆره، اؤز گۆیلو ائله تقدئم ورمکله تارینیز رب اوچون هفتهلر بایرامی کچئردئن. ۱۱ تارینیز ربئن حوزوروندا یعنی اونون اؤز آدینا مسکن سچه جیی یرده سئز، اوغلونوز، قیزینیز، قولونوز، کنئرنئز، شهرلرنئزده یاشایان لاوئلیلر، آرانیزدا یاشایان قریبلر، یتملر و دوللار بئرلئکده شادلیق اده جکسئنئز. ۱۲ مئصئرده قول اولدوغونوزو یادا سالین و بو قایدالارا دئقت ائله عمل ادئن.

چارداقلار بایرامی

(لاو ۲۳:۲۳-۴۳، سای ۲۹:۱۲-۳۹)

۱۳ خرمنئئزدن، اوزوم سیخانیزدان محصول گۆتورندن سونرا، اؤزونوز اوچون یدئ گون چارداقلار بایرامی توتون. ۱۴ بو بایرامدا سئز، اوغلونوز، قیزینیز، قولونوز، کنئرنئز، شهرلرنئزده یاشایان لاوئلیلر، قریبلر، یتملر و دوللارلا بئرلئکده شادلیق اده جکسئنئز. ۱۵ تارینیز ربئن سچه جیی یرده رب اوچون یدئ گون بو بایرامی توتون، چونکی تارینیز رب بوتون محصوللارینیزا، آلرئرنئز هر ائشئنه برکت ورتب و سئز هامینیز شادلیق ائچئنده یاشایاجاقسینیز. ۱۶ بوتون کنئرنئز ائلده اوچ دفة مایاسیز چؤرک بایرامیندا، هفتهلر بایرامیندا، و چارداقلار بایرامیندا تارینیز ربئن حوزوروندا اولماق اوچون اونون سچه جیی یره گتسنلر. ربئن حوزورونا هج کئم آلی بوش گتمه سنن. ۱۷ هر کس تارینیز ربئن سئزه وردئی برکته گۆره گوجو چاتدیغی قدر ورمه لی دئر.

قاضی لارلا مأمورلارین تعین اولونماسی

۱۸ تارینیز ربئن سئزه ورجیی شهرلرده هر قبئله نئز اوچون قاضی لار و مأمورلار تعین ادئن. قوی اونلار خالفا عدالتله قضاوت اتسنلر. ۱۹ حؤکم ادرکن حاقسیزلیق اتمه یئن،

آدن جیران و یا مارال آتی یدئی کئمی بییه بئلر. ۲۳ آنجاق قانینی یمه یئن؛ اونو سو کئمی تورپاغا تۆکون.

پاسخا بایرامی

(چیخ. ۱:۱۲-۳۹، لاو. ۴:۲۳-۸، سای. ۲۸:۱۶-۲۵)

۱۶

آبئب آیینی رعایت ادئن و تارینیز ربئن پاسخا بایرامینی توتون. چونکی تارینیز رب سئزی مئصئردن آبئب آییندا گجه ائکن چیخارتدی. ۲ تارینیز ربئن اؤز آدینا مسکن سچه جیی یرده قویون- کچئلرنئزدن، مال- حیوانینیزدان پاسخا قوربانی کسئن. ۳ قوربان آتی ائله بئرلئکده مایالی چؤرک یمه یئن؛ اونولا یدئ گون مایاسیز چؤرک، یعنی اذنیئت چؤره یی یئن. چونکی مئصئر اولکە سنئندن تئکسئک چیخدینیز. اله کی، عؤمور بویو مئصئردن چیخدیغینیز گونو یاددا ساخلا یاسینیز. ۴ اولکە نئرن هج بئر یرئنده یدئ گون مایا گورونمه سنن. قوربان کسدئیئنئز حیوانلارین آتی بئرئنجی گونون آخشاهمیدان صاباحا قالماسین. ۵ پاسخا قوربانلارینی تارینیز ربئن سئزه ورجیی شهرلرن هج بئرلئکده کسمه یئن، ۶ آنجاق تارینیز ربئن اؤز آدینا مسکن سچه جیی یرده کسئن. پاسخا قوربانینی آخشام، گون باتاندا، مئصئردن چیخدیغینیز ساعتلاردا کسئن. ۷ آتی تارینیز ربئن سچه جیی یرده بئشئرب یئن. سحر آچیلاندا اورادان چیخیب چادیرلارینیزا قایدین. ۸ آلتی گون مایاسیز چؤرک یئن. یدئنجی گون تارینیز رب اوچون طنطنه لی ییغین کچئردئن و هج بئر ائش گورمه یئن.

هفتهلر بایرامی

(لاو. ۲۳:۱۵-۲۳، سای. ۲۸:۲۶-۳۱)

۹ یدئ هفته اؤزونوز اوچون سایین، آکنه اوراق ووردوغونوز ائلك گوندن یدئ هفته

محکمه لرئئزده اونلار باره ده قرار چيخارتماقدا چتئنلئكلره راست گلئرسئنئز، اوندا قالخين و تارينيز ربئن سچه جيبي برة گلئن. ۹ او دؤورده خئدمت ادن لاونلي كاهئنلرن يا دا قاضيبن يانينا گلئب اونلاردان بو باره ده نظر آلين. دا عاونين قراريني اونلار سئزه اعلان اده جكلر. ۱۰ ربئن سچه جيبي بردد سئزه ديئلن قرارا عمل ادئن. دئقت ادئن كي، سئزه او يريتئكلرئئن هاميسينا عمل اده سئنئز. ۱۱ او يريتئلن قانونا و ديئلن قرارا گؤره رفتار ادئن. امر ادئلنلردن نه صاغا، نه ده سولا دؤنون. ۱۲ هر كس كي، اهانت ادئب تارينيز ربئن حوضوروندا دوران قاضييا و يا كاهئنه قولاق آسماسا، گرگ اوئلدورولسون؛ بله جه بو پئسلئئي ائسرائيلدن سنلرسن. ۱۳ بوتون خالق بو خبري اشدئب قورخار و بئر داهبا بو اهانت اولماز.

پادشاهها مربوط اولان قانونلار

۱۴ تارينيز ربئن سئزه وره جيبي تورپاغا گلئرنده، اورايا مالئك اولوب اوراني مسكن ائنده، اگر دئيه سئنئز: ”بوتون اطراف اوئلكرلرده كي كئمي بئر پادشاه تعيئن ادك.“ ۱۵ آرخايين اولون كي، تارينيز ربئن سچه جيبي آدامي پادشاه قوياسينيز. پادشاه تعيئن ائديئنئز آدام اوژ هموطنلرئئزدن اولمالي دير. هموطنئنئز اولمايان ياد اللئ بئر آدامي پادشاه اده بئلمز سئنئز. ۱۶ قوي پادشاه اوژو اوچون آت چوخالتماسين. آتاريني آرتيرماق اوچون خالقي مئصئره دؤنمه يه چكمه سنن، چونكي رب سئزه بله ديئب: ”بئر ده بو يولدان گري قاييتمايين.“ ۱۷ پادشاه چوخ ارواد آلماسين، يوخسا اورهي آزار؛ اوژو اوچون چوخلو قيزيل-گوموش ده ييغماسين.

۱۸ پادشاهليق تختهئنه چيخاندا، لاونلي كاهئنلرن نظارتئ آلتيندا بو قانوندان بئر صورتني اوژو اوچون طومارايازسين. ۱۹ بو قانونون صورتئ اونون يانيندا اولسون و

هچ كئمنن طرفئني ساخالمايين. روشوت آلمايين، چونكي روشوت حئكمئتي ائنسانين گؤزلرئني كور ادئر و صالح آدامين سؤزلرئني آيري ادئر. ۲۰ عدالتئن، آئچاق عدالتئن دالينجا گلئن كي، ياشاياچاق سئنين و تارينيز ربئن سئزه وره جيبي تورپاغا مالئك اولاسينيز. ۲۱ تارينيز رب اوچون قوراجاغينيز قوربانگاهين يانينا آشرائين هچ بئر آعاج سوتونونو قويمايين. ۲۲ تارينيز ربئن نئفرت ائديئي موقدس بئر سوتون قويمايين.

۱۷ هر هانسي بئر عيئب و يا شنكستي اولان اوكوزو يا دا قويونو تارينيز ربه قوربان ائمه يئن. بله ائمك تارينيز رب اوچون ائيرنجدئر.

۲ تارينيز ربئن سئزه وره جيبي شهرلرن بئرئنده، اگر آرائيزدان هر هانسي بئر كئشي يا دا ارواد چيخسا كي، اونون عهدئني پوزوب و تارينيز ربئن گؤزونده پئس اولاني ادئب، ۳ و گلئب منئم امرئئن ضدئنه آيري آلالاهلارا، گونه، آيا و يا گؤي جئئملرنندن هر هانسي بئرئنه قولوق ادئب پرستش اتسه، ۴ اگر بو حادثه دن خبردار اولاسينيز، اشدئكلرئئزي دئقتله آراشديرين. اگر بو خبر دوغرودور و بله ائيرنج شئين ائسرائيلده باش وردئيي ثابت اولسا، ۵ او واخت بله پئس حركت ادن كئشئي و يا اروادي شهرئن دروازيندا گئئرئن و داشا باسيب اوئلدورون. ۶ اوؤومه محكوم اولان آدام ائكي و يا اوچ نفرئن شاهئدليئي ائله اوئلدورولمه لي دئر. تك بئر نفرئن شاهئدليئي ائله اوئلدورولمه سنن. ۷ او آدامي اوئلجه شاهئدلر، سونرا ده بوتون خالق داشا باسسين. بله جه، بو پئسلئك آرائيزدان آتيلسين.

محكمة ائشلىرى

۱۸ اگر شهرلرئئزده آدام اوئلدورمك، موناقشه و يا يوگوروب يارالاماق داعوالاري وار كي،

فالچی، گله جیئی دئین، باخیجی، جادوگر،
 ۱۱ اوسونچو، جئنلرله رابیطه ساخلايان،
 روحلار و يا اولولری چاغیران اولماسین.
 ۱۲ بله ائش گۆزئرلر ربّه ائیرنجدئرلر؛ و اله
 بو ائیرنج ائشلره گۆره تارینیز رب اونلاری
 سئزئن قاباغینیزدان قوواجاق. ۱۳ تارینیز
 ربئن گۆزو قاباغیندا کامل اولون. ۱۴ چونکی
 تورپاقلارینی آلاجغینیز بو منئلترین گله جیئی
 دئینلرئن و فالچیلارین سؤزلرئنه قولاق
 آسیرلار. آما سنه گلئجه؛ تارینیز رب سئزئن
 اوچون بونا ائجازه ورمر.

گله جک پیغمبر

۱۵ تارینیز رب سئزئن اوچون آرانیزدان،
 اؤز هموطنلرئنیز ائچئنندن منئم کئمی
 بئر پیغمبر یتیره جک. اونا قولاق آسین.
 ۱۶ چونکی خورپده ییغلدیغینیز گون، تارینیز
 ریدن بونو آرزو اتمئشدئینز: ”قوی بئر ده
 تاریم ربئن سسئنی ائشتمه یتم و بئر داهای
 بو بؤیوک آلوو گۆرمه یتم، یوخسا اۆله زَم.“
 ۱۷ او واخت رب منه ددی: ”دئکلری
 دوغور دور. ۱۸ اونلار اوچون هموطنلری
 آراسیندان سنئن کئمی بئر پیغمبر یتیره جیم
 و سؤزلرئمی اونون آغزینا قویاجاغام. او امر
 ائدئیم هر شیی اونلار دئیجه جک. ۱۹ منئم
 آدیمد دئیجه جیئی سؤزلره قولاق آسمايان
 آدامی من اؤزوم جزالاندریاجاغام. ۲۰ لاکئن
 هانسی بئر پیغمبر اونا امر اتمه دئیم سؤزو
 منئم آدیمد دئیجه جیئی جورعت اتسه، و یا آیری
 آلاهلارین آدیندا دانیشسا، او پیغمبر گرک
 اؤلدورولسون.“

۲۱ مومکوندور اوره یشئزده دئیجه سئئز: ”بو
 سؤزون ریدن اولوب-اولمادیغینی نجه بئلک؟“
 ۲۲ اگر بئر پیغمبر ربئن آدیندا دانیشاند، دئیی
 سؤز باش ورمزسه، و یا دوز چیخمازسا،
 اونو رب دمه مشدئر. او پیغمبر گوستاخلیقلا
 دانیشیب. اوندان قورخمايین.

عؤمرونون بوتون گونلرئنده اونو اوخوسون
 کی، بو قانونون بوتون سؤزلرئنه و بو قایدالارا
 عمل اتمکله تارینیز ریدن قورخماغی
 اؤیرنسئن. ۲۰ اله کی، اؤزونو هموطنلرئندن
 اوستون توتماسین و امردن نه صاغا، نه ده
 سولا دؤنسون. او واخت ائسرائیلده اؤزونو
 و نسلئنن پادشاهلیغی اوزون اولار.

لاوئلی لرله کاهنلرئن پایی

۱۸ لاوئلی کاهنلرئن، بوتون لاوی
 قبئله سنئن او بئری ائسرائیللی لرله
 بئرلئکده پایی و اثرئی اولمایاجاق. اونلار ربّه
 اولدا تقدئم ادئلئرله و ربئن پایی ائله
 دوياجاقلار. ۲ لاوئلی لرئن هموطنلری آراسیندا
 اثرئی تورپاقلاری اولمایاجاق؛ اونلارین اثرئی
 رب اؤزودور، نجه کی، سؤز ورب.
 ۳ خالق آراسیندا اؤکوز و یا قویون قوربانئی
 تقدئم ادئلرئن کاهنلره وره جیئی پای بو
 اولاجاق: قول، چنه و ائچ آلات. ۴ تاخیلینیزین،
 تزه شرابینیزین، زیتون یاغینیزین نوبارینی
 و قویونلارینیزدان قیرخدیغینیز ائلك یونو
 کاهنلره وربن. ۵ چونکی تارینیز رب اونلاری
 و اؤلادلارینی بوتون قبئله لرئنیز آراسیندان
 سچئب کی، دائم ربئن آدینا خئدمته
 دایانسینلار. ۶ اگر بئر لاوئلی یاشادیغی
 ائسرائیل شهرلرئنن بئرئندن اؤز گؤیلو ائله
 ربئن سچه جیئی یره گلسه، ۷ اورادا تاریمی
 ربئن حوزوروندا دایانان لاوئلی هموطنلری
 کئمی، ربئن آدینا خئدمت اتسئن. ۸ اونلارین
 پایی بئر اولاجاق مگر نه کی، آتا مولکونون
 ساتیشیندان آله گئئرئر.

آیری منئلترین ائیرنج رسم-روسوملاری

۹ تارینیز ربئن سئزه وره جیئی تورپاغا
 گئردئینئز زامان، او منئلترین ائیرنج رسم-
 روسوملارینی اؤیره نئب تقلئد اتمه یتن.
 ۱۰ آرانیزدا اوغول و قیزی اوددا قوربان ادن،

اثرث اولاراق سئزه وره جیی تورپاقدا
گوناهسیز قان تۆكولمیه جک؛ و هم ده قان
تۆكۆمکده تقصیرکار اولمازسینیز.

۱۱ لاکتن اگر بئرئتن قونشوسو انله عداوتی
وار، و کمئنده دوروب اونو گۆزلهسه و
هوجوم ادهرک اونو ووروب اۆلدورسه، و
بو شهرلردن بئرئنه قاچسا، ۱۲ بو آدامین
شهرئتنن آغساقلالاری آدام گۆندرئب، اونو
اورادان آلیب، اۆلمک اوچون قان قئصاصی
آلانا تسلیم اتسئنلر. ۱۳ اونا رحم اتمه یئن.
گوناهسیز قانی اتسرایئلدن تمئزله یئن کی،
حیاتینیز خوش کچسئن.

۱۴ تارینیز رئئن مالئک اولماق اوچون
مئراث آلاجاغینیز اثرئئنئزده، قونشونوزون
اجدادلار طرفئندن قویولان سرحدئنی
دیشدئرمه یئن.

شاهئدلر

۱۵ هر هانسی بئر تقصئر و یا گوناه بارهده
تک بئر شاهئدن شهادتی کئفاایت دیئل؛ هر
ائذئعا انکی و یا اوچ شاهئدن سۆزو انله
تصدئق ادلئسئن.

۱۶ اگر بئر یالانچی شاهئد پئس مقصدله
بئرئنی تقصئرلئدرسه، ۱۷ آرالاریندا موناقتشه
اولان انکی آدام رئئن حوزوروندا، او دؤورده
خئدمت ادن کاهنئرنن و قاضی لارین قاباغیندا
دایانسینلار. ۱۸ حاکمئلر داعوانی یاخشی
آراشدیرسینلار. اگر شاهئد یالانچی دیر و
هموطننه یالاندان اتئتهام ووروب، ۱۹ اوندا
هموطننه اتمک اتسته دئیئن، اونون اؤز باشینا
گئئرن. بله جه آرانیزدان بو پئسلئیی سئلرسئنئز.
۲۰ قانلارنی دا بونو اشدئب قورخاقلار و
بئر داها سئزنن آرانیزدا بو جور پئسلئک
اتمیه جکلر. ۲۱ بله آداما رحم اتمه یئن: جان
عوضئنه جان، گۆز عوضئنه گۆز، دئش
عوضئنه دئش، آل عوضئنه آل، آباق عوضئنه
آباق.

سیغیناجاق شهرلر

(سای. ۳۵-۶:۳۴، تئ. ۴۱:۴-۴۳، یوشع ۱:۲۰-۹)

تارینیز رب، تورپاقلارینی سئزه
وره جیی مئئلئری محو ائنده،
۱۹ و سئز اونلارین مولکونو آلیب شهرلئنده
و اولرئنده ساکئن اولاندا، ۲ تارینیز رئئن
مالئک اولماق اوچون سئزه وره جیی تورپاغین
مرکزئنده اؤزونوز اوچون اوچ شهر آیرین.
۳ اؤزون اوچون یوللار چکئب، تارینیز رئئن
سئزه مولک وره جیی اۆلکهنی اوچ بۆلگه یه
آیرین. بله کی، آدام اۆلدورن بو شهرلردن
بئرئنه قاچسین.

۴ صاغ قالماق اوچون اورایا قاچان قاتئل
حاقیندا، یعنی قونشوسو انله اۆلجه دن
عداوتی اولمادان و بئلمه دن اونو اۆلدورن
آدام بارهده قایدا بودور. ۵ مئئن، اودون
گسَمک اوچون قونشوسو انله مشه یه گدئب
آغاچ دوغراماق اوچون بالتا ووراندا، بالتائین
دمئری ساپیندان چیخیب قونشوسونا دپسه
و قونشوسو اؤلسه، اۆلومه باعث آدام بو
شهرلردن بئرئنه قاچیب جانینی قورتارسین.
۶ یوخسا قان قئصاصینی آلان قضبئئنن
حئذئتئنده قاتئلئن دالینا دوشه بئلر. یول
اوزاق اولسا، چاتیب اونو اۆلدوره بئلر،
گرچی اونونلا قاپاقدان عداوتی اولمادیغینا
گۆره اۆلوم جزاسینا لایئق دیئل. ۷ بونون
اوچون سئزه امر ادئرم: اؤزوزه اوچ شهر
آیرین.

۱۸ اگر تارینیز رب، آتالارینیزا آند ائچدئیی
کنمی، سئزنن سرحدئئیزی کئئشلئندرئسه و
آتالارینیزا وعده وردئیی بوتون اۆلکهنی سئزه
ورسه، ۱۹ اگر بو گون سئزه دئیئم بو امری
دئئقله رئعاایت اده سئئنئز، یعنی تارینیز ربی
سپه سئئنئز و همئشه اونون یوللاریندا پریئه سئئنئز،
او زامان اؤزونوز اوچون بو اوچ شهردن علاوه،
اوچ شهر ده سیچئن. ۱۰ بله جه تارینیز رئئن

۲۰

دۆيوش زامانى

دوشمنلرئىتئىزىن ضئدئنه دۆيوشه چىخاندا، آتالارى، دۆيوش عارابالارىنى و سئزدن بۇيوك بئر قوشونو گۆزنده قورخمايىن، چونكى سئزى مئصئر تورباغىندان چىخاردان تارىنيز رب سئزئله دئر. ۲ كاهئن دۆيوشدن قاباق قوشونون يانينا گلئب خالقالا دانىشسىن. ۳ اونلارا بله دىشن: "اى اتسرايئىللى، قولاق آسىن! بو گون دوشمنلرئىتئىزله دۆيوشه چىخىرسىنيز. اورەيئىتئىز اوزولمەسئن. اونلاردان قورخوب اوركەمەيئن، اونلارين قاباغىندا دا آسمەيئن، ۴ چونكى تارىنيز رب سئزئله گدئر كى، دوشمنلرئىتئىزله دۆيوشسون و سئزه نىجات ورستىن."

۵ افسرلر ده خالقا بله دىستئىلر: "كئم وار كى، تزه او تئكتب و ائچئنده حله اوتورمايىب؟ قوى اوئنه قايتىسىن. اولماسىن كى، دۆيوشده اۇلسون و اوئنده آيرى آدم ياشانسىن. ۶ كئم وار كى، اوزوم باغى ساليب، محصولونو حله يىغمايىب؟ قوى او دا اوئنه قايتىسىن. اولماسىن دۆيوشده اۇلسون و محصولونو آيرىسى يىغىسىن. ۷ كئم وار كى، بئر قىزا نئشانلى اولوب، اما حله اولنمەيئب؟ او دا دۇنوب اوئنه قايتىسىن. اولماسىن كى، دۆيوشده اۇلسون و نئشانلىسىنى آيرى بئرى آلسىن." ۸ افسرلر خالقالا دانىشماغا داوام ورئب بله دىستئىلر: "كئم وار كى، قورخوسوندان اورەيئىنى يىئر؟ او آدم دۇنوب اوئنه قايتىسىن الە كى، هموطنلرئىتنن ده اورەيئىنى اوز اورەيى كئمى اوزمەسئن." ۹ افسرلر قوشونلا دانىشماقلارنى قورتاراندان سونرا خالقا قوشون رهبرلىرى تعيئن اتسئىلر.

۱۰ دۆيوشمك اوچون هانسى شەهئن ضئدئنه يوروش ادهسئىتئىز، اول اونون خالقىنى بارىشا چاغىرىن. ۱۱ اگر حاضر اولوب سئزئله صلح اتسەلر و دروازالارىنى سئزه آچسالار، او واخت

اورائىن بوتون اهالىسى سئزه ائىجبارى چاليشىب خئدمت اتسئىلر. ۱۲ يوخ، اگر سئزئىن بارىش دعوتىئىزى رذ ادئىب، دۆيوشه باشلاسالار، اوندا شەهرى موحاصىرە يە آلىن. ۱۳ تارىنيز رب شەهرى سئزه تسلم ائنده، اورائىن بوتون كئشئلرئى قىلبنجدان كچئردئىن. ۱۴ آروادلارىنى، اوشاقلارى، حيوانلارى و شەهردە اولان بوتون ماللارى دا تالان ادئىن. تارىنيز ربئىن سئزه وردئىيى دوشمن مالىنى اوزونوزه صرف اده بئلسئىتئىز. ۱۵ سئزدن اوزاقلاردا پىرلئىش شەهەرلئىن هامىسىنا دا كى، ياخىنئىزدا اولان مئلتلرئىن دىئلر، بله رفتار ادئىن!

۱۶ آنجاق تارىنيز ربئىن اثرث اولاراق سئزه ورەجىيى بو مئلتلرئىن شەهەرلئىنە نئقىسى اولان هچ بئر جانلىنى بلە، صاغ بوراخمايىن. ۱۷ خئتىلى لرى، امورلولارى، كئنعانلى لارى، پىرئزلى لرى، خئولى لرى، پىوسولولارى تارىنيز ربئىن سئزه امر ادئىيى كئمى كامل محو ادئىن كى، ۱۸ آلالههاريئا اتدئىكلرى بوتون ائيرنج شىلرئىن اتمەيئىنى سئزه اؤپرتمەسئىلر و سئز تارىنيز ربئىن ضئدئنه گوناھ اتمەسئىتئىز.

۱۹ هر هانسى بئر شەهرله دۆيوشئنده، اگر اورائىن موحاصىرەسى اوزون چكسە، آغاجلارى بالتالايىب محو اتمەيئىن. بو آغاجلارين محصولدان يئىه بئلسئىتئىز، اما اونلارى قيرمايىن. مگر چؤلده كى آغاجلار ائىساندىر كى، اونلارى موحاصىرە يە آلاسىنيز؟ ۲۰ آنجاق او آغاجلارى كسب محو اده بئلسئىتئىز كى، اونلارين بار ورەمكلرئىنى بئلسئىتئىز. سئزئىنلە دۆيوشه چىخان شەهرى آلاناجاق، موحاصىرە عملئىياتىندا بو آغاجلاردان ائستىفاده اده بئلسئىتئىز.

قاتلى معلوم اولمايان قتل

۲۱ تارىنيز ربئىن مالئىك اولماق اوچون سئزه ورەجىيى تورپاقدا، اگر چؤلده، يره سرتلئىش الە بئر مئىت

اونون يانينا گنرئب، اونون آرى اولا بئلسئزئز
 و او سزئنن آروادينيز اولار. ۱۴ اگر او سونرادان
 سننن خوشونا گلمه سه، گؤيلو انسته دئيبى
 كئمى اونو آزاد بوراخ. لاكلئن آروادى اصلا
 پولاساتا بئلمزسن، اونونلا پئس رفتار اده
 بئلمزسن، چونكى اونو ذئلل ادئبسن.

ائلك اوغوللوق حاقى

۱۵ اگر بئر كئشئنن انكى آروادى وارسا، بئرئنى
 سوئب آيريسينى سومئسه، و هر انكى آرواد
 دا اونا اوغوللار دوغموشسا، اگر ائلك اوغول
 سومه دئيبى آروادان دير، ۱۶ بو كئشى املاكينى
 اثرث اولاراق اوغوللارى آراسيندا بؤلكنده،
 ائلك اوغوللوق حاقينى سودئيبى آروادينين
 اوغولونا وره بئلمز. ۱۷ سومه دئيبى آروادينين
 اوغولونو ائلك اوغول اولاراق تانيسين و بؤلونن
 مالين انكى قات پايينى اونا ورسئن، چونكى
 گوجونون ائلك يادئگارى دير؛ ائلك اوغوللوق
 حاقى اونوندور.

سؤزه باخميايان اوغول

۱۸ اگر بئر آدمين دئكباش، عاصى، والتدبئنه
 قولاق آسمايان، آتا-آنا تربئيه سننه محل
 قويمايان بئر اوغلو وارسا، ۱۹ آتا-آناسى
 اونو توتوب، شهرئن دروازاسينا، شهرئن
 آغساقاللارينين يانينا گنئرسئزئز. ۲۰ شهر
 آغساقاللارينا بله دسنئز: ”بئزم اوغولوموز
 دئكباش و عاصى دئر. سؤزوموزه هچ باخمير،
 قارينقولو و عياشدئر.“ ۲۱ او واخت شهرئن
 اهالئسى اونو داشا باسيب اولدورسونلر؛
 بله جه بو پئسلئيبى آرانيزدان تمئزله يئن. بوتون
 اسرايئليلر بو خبرى اشئدئب قورخاجقلار.

آيرى قانونلار

۲۲ اگر بئر آدم اولوم جزاسينا لايئق بئر
 گوناھدان اؤترى اولومه ورنئلب و اونو آغاجدان
 آسيرسینيز، ۲۳ ميئتى گجه آغاجدا آسيلى

تاپاسينيز كى، اونون كئمنن طرفئندن
 اولدورولديو بئلئئمئر، ۲ آغساقاللارينيز و
 حاكلئرئز گدئب ميئتئن اولدوغو يرله
 اطراف شهرلر آراسينداكى مسافه نى اولچسونلر.
 ۳ ميئت لاپ ياخين شهر هانسى دير، اوراين
 آغساقاللارى ائشه قوشولماميش، يوغ
 تاخيلمايان بئر دئشى بوزوو گؤتورسونلر.
 ۴ دئشى بوزوو شوخوملانماميش، ائكلمه مئش
 تورپاقداكى آخار سولو دره به گنئرسئزئز و
 اورادا بوزوون بوينونو سينديرسينلار. ۵ سونرا
 لاوئلى كاهئنلر ده اورايا گلئسنلر، چونكى
 تارينيز رب اونلارى اؤزونه خندمئچى سچئب
 كى، ربئن آديندا بركت ورسئنلر؛ آرانيزداكى
 هر موناقئشه و دؤيوشمه داغوايا باخسينلار.
 ۶ ميئت لاپ ياخين شهرئن بوتون آغساقاللارى
 دره ده بوينو سينديريلميش دئشى بوزوون
 اوستونده آلرئنى يوسونلار؛ ۷ و جاواب ورنب
 دسنئز: ”بئزم آلرئمئز بو قان توكمه يئب.
 كئمنن اتدئيبئنى ده گؤزلرئمئز گؤرمه يئب.
 ۸ يارب، قورتارديغين خالقين اسرايئلى باغيشلا.
 سنن خالقين اسرايئلى ناحاق توكولن قان
 اوچون نقصئركار توتما.“ بله جه، قان توكمك
 گوناھى باغيشلانار. ۹ ربئن گؤزونده دوز اولانى
 اتدئيبئز اوچون، ناحاق قان بوينونوزدان
 گؤتوروله جك.

اسئرلردن آرواد آلماق

۱۰ دوشمنلرئزئزله دؤيوشه چيخاندا، و تارينيز
 رب اونلارى سزئنن آئئئزه تسلئم ادنده، و
 سز اونلارى اسئر گؤتورنده، ۱۱ اگر اسئرلرن
 آراسيندا گؤزل آرواد گؤروب اونا وورولاسينيز،
 اونو اؤزونوزه آرواد آلماق ائستيه سئئز، ۱۲ او
 واخت او آروادى اؤز اوئئئزه گنئرن، و او،
 باشينى قيرخييب ديرناقلارينى توتسون،
 ۱۳ اسئر آليناندا كئئن پالتارلارى چيخارتسين
 و اوئئزده قالب آتا-آناسى اوچون بئر آى
 كامل ياس توتسون؛ بوندان سونرا آروادى

۱۰ شوخوملاماق اوچون ایشکله اؤکوزو یاناشی قوشما.
 ۱۱ یونلا کتاندان توخونموش قاریشقی پارچادان پالتار گیئنه.
 ۱۲ بوروندویون عبانین دؤرد طرفنه قوتاز سال.

جنسی تمزلیک اوچون قانونلار

۱۳ اگر بئر نفر آرواد آلیب یاخیلیق ادندن سونرا اونو بیئنهسه، ۱۴ و اونا شر آتیب آدینی لکه لسه و دسه: ”بو قیزی آلدیم، اونونلا یاخیلیق ادندن سونرا گؤردوم کی، باکتره دیل.“ ۱۵ اونا آتا-آناسی قیزین ”اوز آغلیق مَلْفه سنی“ دروازایا، شهر آغساقالارینین یانینا گئرسنلر. ۱۶ قیزین آتاسی شهر آغساقالارینا بله دسن: ”بو آداما قیزیمی آرواد وردئم. ائندی قیزیمی بیئنمئر. ۱۷ باخین، بو آدام قیزیمین آدینی لکه له بیب دئر: سنن قیزینی باکتره تاپمادیم. لاکئن بو، قیزیمین اوز آغلیق مَلْفه سی دئر.“ مَلْفه نی شهرن آغساقالارینین قباغینا سَرسنلر. ۱۸ شهرن آغساقالاری او آدمی توتوب جزالاندیرسینلار. ۱۹ اونو یوز گوموش سیکل جزاسینا محکوم ادئب، قیزین آتاسینا ورسنلر، چونکی او آدام ائسرائیلده بئر قیزین آدینی لکه له بیب. بو آرواد همئن آدمین آروادی اولجاق و عؤمرو بویو اونو بوشایا بئلمز.

۲۰ آما اگر ائدئعا دوغور دور و قیز باکتره تاپیلماسا، ۲۱ اونا جاوان آروادی، آتاسینین اوننن قاپیسینا چیخارتسینلار. شهرن کئشلری اونو داشا باسیب اؤلدورسونلر، چونکی آتا اؤئنده زئنا اتمکله ائسرائیلده ناموسوزلوق ادئب. بله جه آرانیزدان بو پئسلئی تمزله بیئ.
 ۲۲ کئم آیریسینین آروادی ائله یاتاقدا توتولسا، او زامان هر ائکئسی ده اؤلدورولسون؛ آرواد و آروادلا یاتان کئشی. بله جه ائسرائیلدن بو پئسلئی تمزله بیئ.

قویماین. گرک اونو همئن گون باسدیراسینیز، چونکی آسیلان آدم تارینین لعنتنه دوچار اولوب. بله جه تارینیز ربئن اثرث اولاراق سئزه وره جیی تورباغی نجئسَلَمَز سئنز.

جوربه جور قانونلار

۲۲ اگر هموطنئنن آزمیش اؤکوز و یا قویونو گؤرسن، اؤزونو گؤرمه مزلئییه وورما. اؤکوزو و یا قویونو هموطننه گری قایتارمالی سان. ۲ اگر هموطنن سندن اوزاقدادیر یا دا حیوانین کئمه عاید اولدوغونو بئلمئرسن، اوند اونو اؤز اوئنه آپار. هموطنن اونو آختاراناجاق بو حیوان اوئنده قالسین. سونرا اونو گری قایتار. ۳ هموطنئنن ایشه یئنی، پالتارینی و یا ائتئردئیی آیری شیلری تاپاندا دا بو جور اتمه لی سن. اؤزونو گؤرمه مزلئییه وورما. ۴ گؤرنده کی، هموطنئنن ایشه یی و یا اؤکوزو بولدا بیخیلیب، اؤزونو گؤرمه مزلئییه وورما. گرک کؤمک ادئب حیوانی آیاغا قالدیراسان.
 ۵ آرواد کئشی پالتاری، کئشی ده آرواد پالتارینی گیئنه سنن؛ چونکی بله شیلری ادن هر کس تارینیز ربئه ائیرنج گؤرونور.

۶ اگر تصادوقن بولدا، آغاجدا و یا تورباق اوستونده بئر قوش یوواسی گؤره سن و آنا قوش بالالارینین یا دا یومورتالارینین اوستونده اوتورموشسا، آنا قوشو بالالاری ائله بئرلئکده گؤتورمه. ۷ اؤزون اوچون بالالارینی گؤتوره بئرسن، آما آناسینی گرک بوراخاسان. بله اده سن، حیاتیین خوش، عؤمرون اوزون اولار.

۸ تزه تنکدئیشن اوئن دامینین کنارینا قیسا دووار چک کی، کئمسه دامیندان بیخیلیب اؤلسه، قانی اوئنن اوستونه دوشمه سنن.

۹ باغیندا ائکی جور توخومو قاریشدیریب آکمه. بله اده سن، اکدئیشن توخومون دا، باغین محصولو دا نجئسدئر.

۳ ربئن جاماعاتینا هچ بئر عَمُونلو و یا موأبلی داخل اولابلیمز. اونلارین هچ بئر اوولادی، حتا اونونجو نسله قدر ده ربئن جاماعاتینا اصلا داخل اولابلیمز،^۴ چونکی اونلار منصرفدن چیخدیغینیز زامان، یولدا سئزی چؤرک و سو ائله پشواز اتمه دئدر. سئزه لعنت اتمک اوچون آرام نَخه ره یتمده کی* پتور شهرئندن بَعور اوغلو بلعامی اوچرتله توتدولار.^۵ اَمّا تارینیز رب بلعامی اشتمک ائتمه دی. تارینیز رب بو لعنتی سئزین اوچون برکته چؤئردی، چونکی او سئزی سوئر.^۶ نه قدر عؤمرونوز وارسا، اونلارین صلحو و یا رنغاهی اوچون چالیشمايین.

۷ اَمّا اِدوملولاردان ائیره نمه یئن، چونکی اونلار سئزین قوحوملارینیز دیر. منصرفلی لردن ده ائیره نمه یئن، چونکی تورپاقلاریندا قرئب ائدئنتز.^۸ اونلاردان دوغولانلارین اوچونجو نسلی ربئن جاماعاتینا داخل اولابلر.

اوردوگاهین تمثؤلی

۹ دوشمنلرئئزله دؤیوشمک اوچون چیخاندا، اؤزونوزو هر جور پئسلئکدن حفظ ادئن.^{۱۰} اگر گجه یاتارکن آرانیزدا توخومو تۆکولن شخص اولسا، او، اوردوگاهدان کنارا چیخسین و اورایا تکرار گئرمه سنن.^{۱۱} آخشاماجاق سو ائله یویونسون و گون باتان واخت اوردوگاهقا قاییتسین.

۱۲ اوردوگاهینیزدان کناردا آباق یولو اوچون یر تعین ادئن.^{۱۳} اسبابلارینیز آراسیندا یر قازماق اوچون پل ده اولسون کی، آباق یولونا گنده ائفرزاتین اوستونو باسدیرا بئله سنئز.^{۱۴} تارینیز رب سئزی قورتارماق و دوشمنلرئئزنی سئزه تسلیم اتمک اوچون اوردوگاهینیزین ائچئنده گزئر. اونا گؤره

۲۳ اگر بئر قیز بئر کئشیه نئشانلیدیرسا، و شهرده کئمهسه اونو تاپیب اونولا یاخینلیق اتسه،^{۲۴} او زامان اونلارین ائکسنئی ده او شهرئن دروازاسینا گئئرئن و داشا باسیب اؤلدورون؛ چونکی قیز شهرده اولدوغو حالدا قیشقیرمايیب، کئشی ده هموطنئنن آروادینین ناموسونا توخونوب. بله جه آرانیزدان بو پئسلئی آتین.

۲۵ اگر بئر کئشی نئشانلی قیزا چؤلده راست گلسه، اونو زورلايیب اونولا یاخینلیق اتسه، او زامان فقط اونولا یاخینلیق ادن کئشی اؤلدورولسون.^{۲۶} جوان آروادا هچ نه اتمه یئن؛ اونا اولومه لایئق بئر گونا یوخدور. اونا گؤره کی، بئر آدم قوشوسونا نجه هوجوم ادئب اؤلدورورسه، بو ائش ده اله دئر.^{۲۷} چونکی کئشی قیزا چؤلده راست گئلب. نئشانلی قیز قیشقیریب، اَمّا کؤمه یئنه چاتان اولمايیب.

۲۸ اگر کئمه نئشانلانا میس باکئره بئر قیزا راست گلسه، و اونو توتوب اونولا زورلا یاتسا و توتولسالار،^{۲۹} او زامان اونولا یاخینلیق ادن آدم قیزین آتاسینا آلی شیکل گوموش ورسئن و همئن قیز اونون آروادی اولسون، چونکی اونو ذئل ادئدئر؛ او، آروادی عؤمرو بویو بوشایا بئلمز.

۳۰ هچ کئم آتاسینین آروادینی آلماسین و آتاسینین اولئلک یاتاغینی لکه لکه سنن.

جاماعاتا داخل اولمایانلار

۲۳ جئنسنئی عوضو ازنئمئش یا دا گسئلئمئش شخص ربئن جاماعاتینا داخل اولابلیمز.

۲ نامشروع دوغولان ربئن جاماعاتینا داخل اولابلیمز. اونون اوولادلاری، حتا اونونجو نسله قدر ربئن جاماعاتینا داخل اولابلیمزلر.

اوردوگاهینیز موقدس اولسون کی، رب نانجئب
بئر شی گوروب سئزدن اوز دؤندر مه سئن.

موختلف قانونلار

۱۵ آغاسینین یانیندان سئزئن یانینیزا قاچان
قولو آغاسینا قایتارمايین. ۱۶ قوی اؤزو سچه جیی
یرده، بئندئیی بئر شهرده آرانیزدا یاشاسین.
اونونلا پئس رفتار اتمه یئن.

۱۷ ائسرائیل لی آرواد و یا کئشی هچ بئر معبده
فاحشه لئک اتمه سئن. ۱۸ آروادین و یا کئشنن*
فاحشه لئکله قازاندیغی قازانچی تارینیز ربئن
معبدئنه تقدئم اتمه یئن. هر ائکئسی تارینیز ربّه
ائیرنجدئر.

۱۹ هموظئنئزه پولو، ارزاقی، یا دا فیاض
گئئرون ایری بئر شییه سئلمه بوج ورمه یئن.
۲۰ یاد اللئدن فیاض آلا بئلسئئنز، آما
هموظئنئزدن آلمایین کی، تارینیز رب مالئک
اولماق اوچون گده جئئنئز تورپاقدا آل آتدیغینیز
هر ائشه برکت ورسئن.

۲۱ تارینیز ربّه بئر نذر ائنده، نذئری
یوباتمایین، چونکی اونو یرئنه یتئرمه یئنئز
گوناه سایلیبر و تارینیز رب بونو سئزدن طلب
اده جک. ۲۲ آما اگر نذر اتمکدن چکئئرسئئنز،
بو، سئزه گوناه ساییلماز. ۲۳ دئقت ادئن کی،
آغزینیزدان چیخان یئرئنه یتئره سئئنز، چونکی
تارینیز ربّه اؤز ائختتیارینیزلا اوزکدن نذر
ادبئسنئز.

۲۴ قونشونوزون باغینا گئرنده دیوینجا
اوزوم یئیه بئلسئئنز، آما سبدئئزه ییغمايین.
۲۵ قونشونوزون زمئسننه گئرنده آئنئزله باشاق
ییغا بئلسئئنز، آما زمئیه اوراق وورمایین.

کئمسه بئر آروادی آلیب،
۲۴ اولئئک زامانی اوندا اوتاندیرییی
بئر شی تاپدیغی اوچون آروادی بئیمه سه،

بوشانما کاغیدی یازیب آئننه ورسئن و ائوندن
گؤندر سئن. ۲ آرواد او اوی ترک ادئب گدر
و آیری کئشئیه آره گده بئلر. ۳ اگر او بئری
کئشی ده اونو بئیمه سه، اونا بوشانما کاغیدی
یازیب آئننه ورسئن و ائوندن گؤندر سئن. و
یا اگر اونو آلان کئشی اؤلسه، ۴ اونو اودن
چیخارتمیش اولکی آری اونو تکرار اؤزونه
آرواد آلا بئلمز، چونکی آروادی لکه له مئشدئر؛
بو، ربئن حوضوروندا ائیرنجدئر. تارینیز ربئن
سئزه اثر اولراق وره جیی اولکده ده بله
گوناه یول ورمه یئن.

۵ تزه اوله نئن آدم دؤیوشه گئمه سئن. هچ
وظئفه یه قویولماسین. قوی بئر ائل ائونده آزاد
قالیب، آلدیغی آروادی سوئندئرسئن.

۶ دئیرمانی و یا اوست داشینی کئمسه گئروو
گؤتورمه سئن، چونکی او آدامین حیاتییی گئروو
گؤتورموش اولور.

۷ اگر ائسرائیل اؤولادلاری آراسیندا کئمسه
هموظئنئی اوغورلایب اونونلا یاوا رفتار ادئب
و یا اونو ساتاراسا، بو اوغرو اؤلدورولمه لی دئر.
بله جه آرانیزدان بو پئسلئیی تمئزله یئن.

۸ جوزام ناخوشلوغو* باره ده دئقتلی اولون
و لاؤئلی کاهئئلرئین امر اتدئیی کئمی سئزه
اؤیره جکلری هر شییه دئقتله عمل ادئن؛
اونلارا امر اتدئئیم کئمی دئقتله عمل ادئن.
۹ خاطرلایین کی، مئصئردن چیخاندان سونرا
تارینیز رب یولدا مریمه نه اتدی.

۱۰ قونشونوزا بئر شی بوج ورنده، گئروو
گؤتورمک اوچون اونون ائونه گئرمه یئن.
۱۱ بایردا دایانین، قوی بوج وردئینئز آدم
اؤزو گئروو بایرا چیخارتمسین. ۱۲ اگر او آدم
کاسیبدیر، اونون گئروو سئزه اوللا-اولا
یاتمایین. ۱۳ گئروو گؤتوردیونوزون اوست
پالتارینی گرک گون باتاندا گری قایتاراسینیز

اغىرلىغىغا گۆرە ووردورسون. ^۳ تەقشۇركارا قىرخ
 ضربىدىن آرتىق وورولماسىن. اگر قىرخىدان
 چوخ ضربه ووراسىنىز، هموطنىنئز گۆزۈنۈز
 قاباغىندا ذللل اولابىلر.

^۴ خرمن دۇيىن اۆكوزون آغزىنى باغلامىين.
^۵ قارداشلار بىر يردە ياشايان زامان، اگر
 اونلاردان بىرى اۆلسە و اۆلەننن اوغلو
 اولماسا، دول آرواد آيرى عاينلەدن اولان
 بىر آداما آرە گتمەسئن. آرئىننن قارداشى
 گلئب اونو آرواد آلسىن و قاينىن-قېوملوق
 وظئفەسئنى يىرنە يىترسئن. ^۶ آروادىن
 دوغاجاغى ائلك اوغول، اۆلن قارداشىنىن
 آدىنى ياشاتسىن. قوى ائسرائىلئدە مرحومون
 آدى باتماسىن. ^۷ كئم مرحوم قارداشىنىن دول
 آروادىنى آلماق ائستەسە، دول آرواد دروازادا
 پىرلئشئن آغساقاللار يىنينا گتسئن و بلە
 دسئن: ”قاينىم ائمتئناخ ادئر كى، ائسرائىلئدە
 قارداشىنىن آدىنى ياشاتسىن. ائستە مئر كى،
 منئم اوچون قاينىن-قېوملوق وظئفەسئنى ائجرا
 تىسئن.“ ^۸ او واخت شەر آغساقاللارى اونون
 قاينىنى چاغىرىپ دانىشاجقلار. اگر او عئناد
 ادئب گئئە دە ”اونو آلمايرام“ دسە، ^۹ او زامان
 همئن آرواد آغساقاللار قاباغىندا گلئب
 قاينىنىن چارىغىنى آياغىندان چىخارتسىن
 و اوزونە توپوروب دسئن؛ ”قارداشىنىن
 نسلنى ياشاتمايانا بلە ادئلئر.“ ^{۱۰} ائسرائىلئدە
 اونون نسلنى ”چارىغى چىخاردىلانين نسلنى“
 آدلاناچاق.

^{۱۱} اگر ائكى كئشى بىر بىرى ائلە ساواشىرلار
 و اونلار يىن بىرئىنن آروادى ياخىن گلئر كى،
 آرئنى دۇيىن كئشئىننن آلئىدىن قورتارسىن، و
 آلئنى اوزادىب او بىرى كئشئىنن جنسئىت
 عوضوندىن ياپىشىر، ^{۱۲} بلە آروادىن آلئنى
 گسئن و رحم گۆرسدەمەيئن.

^{۱۳} تورباينىزدا ائكى جور چكى داشى، بىرى
 آغىر، او بىرى يونگول اولماسىن. ^{۱۴} اوئىنئز دە
 سزئىن اوچون ائكى جور اۆلچو، بىرى بۇيوك،

كى، او اۆز اوست پالتارىندا ياتىب سئزە خىئر-
 دوغا اتسئن؛ و بو، تارىنىز رېئىن حوزوروندا
 سزئىن اوچون صالحلئك سايىلار.

^{۱۴} كاسىب و مؤحتاج بئر اوچرئلە ائشلىه نە
 ظولم اتمەيئن؛ ائستىر بئر هموطنىنئز اولسون،
 ائستىر اۆلكە نئز دە كى شەرلردە ياشايان هر
 هانسى بئر قىرئب. ^{۱۵} اوچرئىنى هر گون، گون
 باتمادان قاباق ورنئن، چونكى كاسىب دىر و اونا
 اوئمىد باغلايىب. يوخسا سزئىن ربه فرىاد ادر
 و سئزە گوناه سايىلار.

^{۱۶} اوغولا گۆرە آتا، آتايلا گۆرە اوغول
 اۆلدورولمەسئن؛ هر كس اۆز گوناهىنا گۆرە
 اۆلدورولسون.

^{۱۷} قىرئبى و پئشمى عدالتدن محروم اتمەيئن و
 دول آروادىن پالتارىنى دا گئروو گۆتورمەيئن.
^{۱۸} خايطىرلايىن كى، سئز دە مئصئردە قول
 ائدئئىز و تارىنىز رب سزى اورادان قورتاردى.
 بونون اوچون بلە رفتار اتمەيى سئزە امر ادئر.
^{۱۹} زئمئىنئز دە ائكى بئچن زامان، اگر بئر دىز
 ياددان چىخاردىسىنىز، اونو گۆتورمك اوچون
 گرى قايتمايىن. قوى او، قىرئبئىن، پئشمئىن
 و دولون اولسون. او واخت تارىنىز رب آلە
 گۆتوردويونوز هر ائشئدە سئزە بركت و رر.

^{۲۰} زىتون آغاجلارىنىزى دۇيوب زىتون يىغان
 زامان، بوداقلاردا قالانى ذلئەمك اوچون گرى
 قايتمايىن. قوى او، قىرئبئىن، پئشمئىن و دولون
 اولسون. ^{۲۱} باغىنىز يىن اوزوملرئنى يىغان زامان،
 تئكلردە قالانى اوچون گرى قايتمايىن. قوى
 او، قىرئبئىن، پئشمئىن و دولون اولسون. ^{۲۲} مئصئر
 تورپاغىندا قول اولدوغونوزو خايطىرلايىن.
 بونون اوچون بلە رفتار اتمەيى سئزە امر ادئر.
 ائىنسانلار آراسىندا موناقئشە
 اولسا، قوى اونلار محكمە يە

۲۵

گئسئىلئر. حاكئملەر بو ائشە باخىب حاقلى
 آداما برائت، آما حاقسىزا جزا ورسئىلر. ^{۲۳} اگر
 تەقشۇركار آدام كۆتكلمە يە لايئقدئر، قوى
 حاكئم اونو يره اوزاندىرىب كۆتەيى گوناهىنىن

اوستوموزه اغیر ائش یوکله دئلر. ۷ او واخت آتالاریمیزین تاریسی ربه فریاد اتدئک و رب سسئتمزی اشئتدی. عذابیمیزی، آذیتئتمزی و ذلالتئتمزی گوردو. ۸ رب قووتلی آلی، اوزانان قولو، بؤیوک زهمی، علامت و مؤجوزه لری ائله بئزی مئصئردن چیخارتدی. ۹ او بئزی بو یره گئئرب سود و بال آخان بو تورپاغی بئزه وردی. ۱۰ ائئدی، یارب، منه وردئین تورپاغین محصول نوبارینی سنه گئئرمئشم. سونرا سبدی تارینیز ربئن قاباغینا قویوب اونون حوزوروندا سجده ادئن. ۱۱ سئز، لاوتلی لر، آرانیزدا یاشایان قئربلر تارینیز ربئن سئزه و عایتله نئزه وردئیی بوتون یاخشی شیلر اوچون شادلیق اده جکسئئز.

۱۲ اوچونجو ائل، اوندایا بئر حئصه سنئی تقدئم اتمه ائلی، محصولونوزون بوتون اوندایبئرئنی بئر یانا بیغین. آیرما ائشئنی قورتاراندا سونرا، اوندایبئر حئصه سنئی لاوتلی لره، قئربلره، یتئلره و دول آروادلارا ورئن کی، شهرلرئئزده اولار دا پیئب دويسونلار. ۱۳ تارینیز ربه دئین: ”منه امر اتدئین بوتون امرلره موطابق، من موقدس پایی اودن چیخاردیب لاوتلی لره، قئربلره، یتئلره و دوللارا وردئم. امرلرئندن چیخما دیم، هچ بئرئنی یاددان چیخارتما دیم. ۱۴ بو پایدان یاس توتارگن یمه دئم، اونو اودن چیخارانداندا نجئس دینلدم و اونو اولولره تقدئم اتمه دئم. تاریم ربئن سؤزونه قولاق آسدم؛ منه امر اتدئکلرئئن هامیسینی یرئنه یتئردئم. ۱۵ موقدس مسکئندن، گؤیلردن آشاغی یا باخ. خالقین انسرائیلله، آتالاریمیزا ائچدئین آندا گۆره بئزه وردئین تورپاغا، سود و بال آخان تورپاغا برکت ور.“

تارینین اوز خالق

۱۶ بو گون تارینیز رب سئزه امر ادئر کی، بو قایدالارا، حؤکملره عمل اده سئئز. اونلارا بوتون قلبئئزله، بوتون جانینیزلا عمل اتمک

او بئری کئچئک اولچن اولماسین. ۱۵ چکی داشینیز، اولچونوز دوز و دئق اولسون کی، تارینیز ربئن سئزه وره جیبی تورپاقدان اوزون عؤمور سوره سئئز. ۱۶ چونکی تارینیز رب بله پئس ائشلر گؤرن و حاقسیزلیق ادنلردن اییره نئر.

۱۷ مئصئردن چیخاندان سونرا عمالقلی لرئن یولدا سئزه نه اتدئینئی یادا سالین. ۱۸ سئز یورولوب آلدن دوشرگن، اولار یولدا سئزه هوجوم اتدئلر، آرخادا قالدان بوتون گوجسوزلری قیردیلار؛ و تاریدان قورخما دیلار. ۱۹ تارینیز رب مولک اتمک اوچون اثر اولاراق سئزه وره جیبی تورپاقدان اطرافینیزدا اولان دوشمنلرئن هامیسیندان راحتلیق ورنده، گؤیلرئن آلتیندان عمالقلی لرئن خاطره سنئی سئلئن؛ بونو گرک یاددان چیخارتما یاسینیز.

ائلك محصول و اوندایبئر حئصه

۲۶ تارینیز ربئن اثر اولاراق سئزه وره جیبی تورپاغا گئرب اورادا اونا مالئک اولوب ساکن اولاندا ۲ تارینیز ربئن سئزه وره جیبی اولکهنن تورپاقلاریندان بیغدییغینیز بوتون محصوللارین نوبارینی گؤتوروب، بئر سبده بیغین. سونرا تارینیز ربئن اوز آدینا مسکن سچه جیبی یره گدئن. ۳ او دؤورده خدمت ادن کاهئئن یانینا گدئب دئین: ”تاریم ربه بو گون اعلان ادئم کی، ربئن آتالاریمیزا ورمه یه آند ائچدئیی اولکهییه داخئل اولموشام.“ ۴ کاهئن آلتئزدن سبدی آلیب اونو تارینیز ربئن قوربانگاهی قاباغیندا یره قویسون. ۵ تارینیز ربئن قاباغیندا جاواب ورئب دئین: ”آتام کؤچری آزملی ائدی، مئصئره گدئب اورادا ساکن اولدو، سایدا چوخ آز ائدی؛ لاکئن بؤیوک، گوجلو و چوخ سایللی بئر مئلت اولدو. ۶ مئصئرلی لر بئزئمله پئس رفتار اتدئلر. بئزی ذئل ادئب

رَبَّنْ خالقی اولوبسونوز. ^{۱۰} بو گون سئزه بویوردوغوم کئمی تاریخیز رِبَّنْ سؤزلرنه قولاق آسیب اونون امرلرنه و قایدالارینا عمل ادئن.

عیبال داغیندان لعنتلر

^{۱۱} او گون موسا خالقا امر ادئب بله ده ددی: ^{۱۲} «اوردون چایینی کچنده خالقا برکت ورمک اوچون بو قیبله لر گِرنِئْم داغیندا دورسونلار: شمعون، لاری، یهودا، یساکار، یوسف، پنیامئ. ^{۱۳} لعنتله مک اوچون بو قیبله لر عیبال داغیندا دورسونلار: رعوبئن، جاد، آشیر، زبولون، دان، نقتالی. ^{۱۴} لاوتلی لر بوتون ائسرائیل خالقینا اوجادان جاواب ورتب بله دستنلر: ^{۱۵} «لعنت اولسون او آداما کی، رِبَّنْ ائیره نددئی، بئر صتتکارین آل ائشی اولان اویمما و یا تۆکمه بوت یارادیر و گنزئجه بله شیلر برپا ادئر!» و بوتون خالق جاواب ورسئن: «آمن!» ^{۱۶} «لعنت اولسون او آداما کی، آتا-آناسی ائله حؤرمتمسز رفتار ادئر!» بوتون خالق دسئن: «آمن!» ^{۱۷} «لعنت اولسون او آداما کی، قونشوسونون سرحدئنی دیشدئرئر!» بوتون خالق دسئن: «آمن!» ^{۱۸} «لعنت اولسون او آداما کی، کور اولانی یولدان آزدیریر!» بوتون خالق دسئن: «آمن!» ^{۱۹} «لعنت اولسون او آداما کی، قرئبه، یتیمه، دول آرادا حاقسیزلیق ادئر.» بوتون خالق دسئن: «آمن!» ^{۲۰} «لعنت اولسون او آداما کی، آتاسینین آرادای ائله یاتیر! چونکی او، آتاسینین ناموسونا توخونوب.» بوتون خالق دسئن: «آمن!» ^{۲۱} «لعنت اولسون او آداما کی، هر هانسی بئر حیوانلا جنسی رابئطه قورور!» بوتون خالق دسئن: «آمن!» ^{۲۲} «لعنت اولسون او آداما کی، آتادان و یا آنادان بئر اولان باجیسی ائله یاتیر!» بوتون خالق دسئن: «آمن!» ^{۲۳} «لعنت اولسون او آداما کی، قایناناسی ائله یاتیر!» بوتون خالق

اوچون دئقتلی اولون. ^{۱۷} بو گون رِبَّنْ تاریخیز اولدوغونو، اونون یوللاری ائله گده جئشئری، قانونلارینا، امرلرنه، حؤکملرنه رعایت اده جئشئری، اونون سؤزونه قولاق آساجینیزی بیان اتدئنئز. ^{۱۸} بو گون رب سئزه وردئیی سؤزه گؤره بیان اتدی کی، اونا مخصوص خالق اولاسینیز. اونا گؤره ده بوتون امرلرنه رعایت اتمه لی سنئئز. ^{۱۹} او زامان ددئیی کئمی رب، یاراتدیغی بوتون مثلتلردن تعریفده، شؤهرتده و حؤرمته سئزی اوستون اده جک کی، تاریخیز رب اوچون تقدس ادئلمش خالق اولاسینیز.»

عیبال داغیندا کی قوربانگاه

۲۷ موسا ائله ائسرائیلئن آغساقاللاری خالقا بله امر ادئلر: «بو گون سئزه بویوردوغوم بوتون امرلری ساخلایین. ^۲ اوردون چایینی کچئب، تاریخیز رِبَّنْ سؤزه وره جیی تورپاغا گدن گونده بؤیوک داشلاری دئک قویوب آهنگله یئن. ^۳ آتالارینیزین تاریسی رِبَّنْ وعده وردئیی کئمی اونون سؤزه وره جیی اولکجه، سود و بال آخان تورپاغا گئرنده بو قانونون بوتون سؤزلرنی بو داشلارا یازین. ^۴ بو داشلاری بو گون سئزه امر ادئشم کئمی اوردون چایینی کچندن سونرا عیبال داغیندا دئکله دئب آهنگله یئن. ^۵ اورادا تاریخیز ربّه دمئر آلت وورولمامیش داشلاردان بئر قوربانگاه دوزلدئن. ^۶ تاریخیز رِبَّنْ قوربانگاهینی یونولمامیش داشلاردان دوزلدئب، اوستونده تاریخیز ربّه یاندیرما قوربانلاری تقدئم ادئن. ^۷ باریش قوربانلارینی اورادا کسئب ییئن، و تاریخیز رِبَّنْ قاباغیندا سوئشن. ^۸ بو قانونون بوتون سؤزلرنی بو داشلارا چوخ آیدین یازین.»

^۹ سونرا موسا ائله لاوتلی کاهنلر بوتون ائسرائیللی لره بله دئلر: «ای ائسرائیللی لر، ساکتتجه قولاق آسین! بو گون سئز تاریخیز

ادی ائله چاغیریلدیغینیزی گؤروب سئزدن قورخاجاقلار. ۱۱ رب سئزه ورمهیه آتالارینیزا آند ائچدئی تورپاقدا سئزی بولوق ائچنده یاشاداجاق. دوغولان اؤولادلارینیزین نسلنی چوخالداجاق، حیوانلارینیزین بالالارینی، تورپاغینیزین محصولونو آرتیملی ادهجک. ۱۲ رب تورپاغینیزا یاغیشی واختلی-واختیندا یاغدیداجاق و آلتئزئن بوتون زحمتئنه برکت ورمک اوچون گؤیلردن وارلی خزنه سئنی آچاجاق. سئز بئر چوخ مثلئره بورج وره جکسئنز، لاکئن هچ کئمدن بورج آلمایاجقسینیز. ۱۳ رب سئزی قویروق یوخ، باش ادهجک، اگر بو گون سئزه امر اتدئئم تارینیز ربئن امرلئنه قولاق آساسینیز، اونلارا دقتق عمل اده سئنز، آشاغیدا یوخ، آنجاق یوخاریدا اولاجاقسینیز. ۱۴ بو گون سئزه امر اتدئئم سؤزلردن کنارا، صاغا-سولا چیخمایین، آیری آلاهارین دالینجا گتمهین، اونلارا قولوق اتمهین.

لعتلر

(لاو. ۲۶:۱۴-۴۶)

۱۵ آما اگر تارینیز ربدن اطاعت اتمه سئنز، بو گون سئزه امر اتدئئم امرلئن و قایدالارین هامیسینی یرئنه بئترمهیه سئنز، بوتون بو لعتلر سئزی یاخالایاجقدیر. ۱۶ شهرده و چؤلده ملعون اولاجاقسینیز. ۱۷ سبد و خمئر تاغارینیز لعنت آلتیندا اولاجاق. ۱۸ دوغولان اؤولادلارینیز، تورپاقلارینیزین محصولو، مال-حیوان و قویون-کچلرئنتئن بالالاری لعنت آلتیندا اولاجاق. ۱۹ هر گئرئسئنز، هر چیخیشینیز لعتلی اولاجاق. ۲۰ رب آل آتدیغینیز هر ائشده اوستونوزه لعنت گؤنדרه جک، سئزی واهئمهیه سالیب چاره سئز قویاجاق، اله کی، محو اولوب

دسئن: ”آمن!“ ۲۴ ”لعنت اولسون او آداما کی، گئرئجه قونشوسونو اؤلدورور!“ بوتون خالق دسئن: ”آمن!“ ۲۵ ”لعنت اولسون او آداما کی، گوناھسیز قانی تۆکمک اوچون روشوت آلیرا“ بوتون خالق دسئن: ”آمن!“ ۲۶ ”لعنت اولسون او آداما کی، بو قانونون سؤزلرئنه رعایت اتمه یئر، اونو تصدئق اتمه یئر!“ بوتون خالق دسئن: ”آمن!“

برکتلر

(لاو. ۲۶:۳-۱۳، تشیه ۷:۱۲-۲۴)

۲۸

اگر تارینیز ربدن دئتمله اطاعت ادئب بو گون سئزه بو یوردوغوم بوتون امرلرئنه عمل اده سئنز، تارینیز رب سئزی یر اوزونده کی بوتون مثلئردن اوستون اده جک. ۲ اگر تارینیز ربدن اطاعت اده سئنز، بوتون بو برکتلر سئزه گله جک و اوستونوزده قالاجاق. ۳ شهرده و چؤلده خیئر-دوعالی اولاجاقسینیز. ۴ دوغولان اؤولادلارینیز، تورپاغینیزین محصولو، حیوانلارینیزین، مال-حیوان و قویون-کچلرئنتئن بالالاری برکتلی اولاجاق. ۵ سبد و خمئر تاغارینیز برکتلی اولاجاق. ۶ هر گئرئسئنز، هر چیخیشینیز برکتلی اولاجاق. ۷ رب سئزه هوجوم ادن دوشمنلرئنتیزی قاباغینیزدا مغلوب اده جک. اونلار سئزه بئر یولدان هوجوم ائنده قاباغینیزدان یدئ یوللا قاچاجاقلار. ۸ رب آتبارلارینیزا، آل آتدیغینیز هر ائشه برکت امر وره جک، و تارینیز رب سئزه وره جیی تورپاغا برکت یاغدیداجاق. ۹ اگر تارینیز ربئن امرلئنی ساخلایاسینیز و اونون یوللاری ائله گده سئنز، رب، آند ائچدئی کئمی، سئزی اؤزو اوچون موقدس بئر خالق کئمی برقرار اده جک. ۱۰ یر اوستونده کی بوتون خالقلار ربئن

آیناجاق و گری قایتاریلمایاجاق. قویونوز دوشمنلرنئوزه ورئله جک و سئزی قورتاران اولمایاجاق. ^{۳۲} اوغوللارینیز و قیزلارینیز گوزونوز قاباغیندا آیری بشر خالقا تسلئم ادئله جک و اونلارین حسرتئندن گون به گون گوزلرنئوزن نورو سؤنه جک. آئئئزدن ده هچ نه گلمیه جک. ^{۳۳} تورپاغینیزین و بوتون زحمتئئزن محصولونو تانیمادیغینیز بشر خالق یئیه جک، لاکئن سئز همشه انضطراب چکنب آزنله جکسئئز. ^{۳۴} گوزلرنئوزله گوردوکلرنئوز سئزی ذلی اده جک. ^{۳۵} رب دئزلرنئوزه، باجاقلارینیزا تپه دن دیرناغا قدر صاغالماز آغریلی چئبانلار چیخارداجاق.

^{۳۶} رب سئزی، اؤز اوستونوزه تعین اده جئئنیز پادشاهلا بئرلئکده اله بشر مثلته اسئر آپارتدیراجاق کی، نه اؤزونوز اونلاری تانی بیرسینیز نه ده آتالارینیز. اورادا آغاجدان، داشدان دوزلدلمئش باشقا آلاهلارلا قولوق اده جکسئئز. ^{۳۷} رب سئزی اسئر اده جیی خالقلار آراسیندا، حیرت، مثل و کئنایه هدفئنه چورئله جکسئئز.

^{۳۸} زمئیه چوخ توخوم سبب، آز ییغاجقاسینیز، چونکی اونو چئیرتکه یئیب قورتاراجاق. ^{۳۹} اوزوم باغلاری سالیب بچره جکسئئز، لاکئن اوزوموندن درمه یئب شراییندان انچمیه جکسئئز، چونکی اونلاری قورد یئیه جک. ^{۴۰} تورپاغینیزین هر طرفئنده زیتون آغاجلاری بئتسه ده، اونلاردان یاغ چکه بئلمیه جکسئئز، چونکی زیتون آغاجلارینیز اؤز میوه سئنی تۆکه جک. ^{۴۱} اوغوللارینیز، قیزلارینیز اولاجاق، لاکئن یانینیزدا قالمایاجاق، چونکی اسئرلئیه آپاریلاجاقلار. ^{۴۲} بوتون آغاجلارینیزین و اکئن ساحه لرئئوزن بئرئنه چئیرتکه لر داراشاجاق.

تزلکله آرادان گده سئئز، چونکی رب دن اوز دؤندرئب پئس عملر ادبئسئئز. ^{۲۱} رب سئزی وبایا دوچار اده جک، اله کی، مولک آماق اوچون گده جئئنیز تورپاقدان یوخ اولاسینیز. ^{۲۲} او سئزی ورم، قیزدیرما، ائلتهاپ، قوووران ائستلئک، قورالقی *، سموم کوله یی و کوفله جزالاندیراجاق. سئز یوخ اولونجایا قدر بونلار سئزدن آل چکمه یه جک. ^{۲۳} باشینیز اوستونده اولان گؤیلر بورونج، آیاغینیز آلتینداکی یر ده دمئر اولاجاق. ^{۲۴} رب تورپاغینیزا یاغیش عوضئنه توز-تورپاق یاغدیراجاق. سئز هلاک اولونجایا قدر گؤیدن اوستونوزه بونلار یاغاجاق.

^{۲۵} رب سئزی دوشمنلرنئوزن قاباغیندا مغلوب اده جک؛ اونلار بئر یولدان هوجوم ائنده، قاباقلاریندان یذی یوللا قاچاجقاسینیز. دونیانین بوتون اولکه لرئنه ده شئلی عبئرت اولاجاقسینیز. ^{۲۶} جسدلرنئوز گؤیده کی بوتون قوشلارا، یرده کی حیوانلارا یم اولاجاق، اونلاری اورکودوب قووان اولمایاجاق. ^{۲۷} رب سئزی صاغالماز مئصئر چئبانلاری، شئشئر، خورالار و قوتورلارلا جزالاندیراجاق. ^{۲۸} او سئزی جزالاندیریب، ذلی و کور اده جک، اوره یئئزی ده قوبارلاداجاق. ^{۲۹} گون اورتا کور بشر آدامین آل توخوندورا-توخوندورا قارانلیقدا گزدئیی کئمی گره جکسئز. یوللارینیز اوغورسوز اولاجاق، انضطراب چکنب دائم تالان اولاجاقسینیز. سئزی قورتاران دا اولمایاجاق.

^{۳۰} نئشانلاندیغینیز قیزلا آیریمی یاتاجاق. تئکدئئئز اوده یاشامایاجاقسینیز. سالدیغینیز باغین محصولونو درمه یه جکسئئز. ^{۳۱} اؤکوزونوز گوزونوز قاباغیندا کئئله جک، آئئئدن یمیه جکسئئز. ائشه یئئز سئزدن زورلا

اوره یی نازنک و لاپ حساس آدام بله، اوز قارداشینا، سوڈئی آروادینا، صاغ قالان اوولادلارینا دوشمن اولاجاق. ۵۵ یتیه جی اوشاقلارین آتئندن اونلارین هچ بئرئنه ورمه یه جک، چونکی موخاصره اولوناندا دوشمنلرئئن یاراتدیغی دارلیغا گوزه بوتون شهرلرئئزده یمیه هچ نه قالماياجاق. ۵۶ آرانیزدا اوره یی نازنک و حساس آرواد، ظرفلئینندن و نازنکلئینندن آیاغینی یره باسماق ائستهمین آرواد بله، سوڈئی آرئنه، اوز اوغلونا و قیزینا رحم اتمیه جک. ۵۷ بطنئندن چیخان جوفتو و دوغدوغو اوشاقلاری دوشمن اولاجاق، هچ بئر شی قالمادیغی اوچون گنزلی یتیه جک، چونکی شهرلرئئز موخاصره دوشنده دارلیق اولاجاق. ۵۸ اگر بو کتتابا یازیلیمیش بو قانونون بوتون سوزلرئنه دئقتله عمل اتمیه سئنئز، تارینیز رئئن عظمتلی و زهملی آدیندان قورخما یاسینیز، ۵۹ رب سئزی و نسلئئزی دهشتلی بالالارا، بویوک و قورتارمایان موصبتلره، صاغالماز، آغیر ناخوشلوقلارا دوچار اده جک. ۶۰ قورخدوغونوز بوتون مئصنر ناخوشلوقلارینی گئنه باشینیزا گئتره جک، بو ناخوشلوقلارا توتولاجاق سینیز. ۶۱ بو شرئعت کتتابیندا یازیلما میس هر جور ناخوشلوق و بلانی، رب سئزی یوخ اده جک باشینیزا گئتره جک. ۶۲ گۆیده کی اولدوزلار قدر چوخالماق عوضنه سایيجا چوخ آز قالاجاق سینیز، چونکی تارینیز ربدن اطاعت اتمه دئئئز. ۶۳ سئزه یاخشیلیق اتمک و آرتیرماقدان رب نجه راضی قالیردیسا، سئزی هلاک ائدیئی و یوخ ائدیئی اوچون ده اله راضی قالاجاق. مولک آلماق اوچون گده چیئئز اولکه دن قویاریلاجاق سینیز. ۶۴ رب سئزی دونیانین بو باشیندان او بئری باشیناجاق بوتون خالقلارین آراسینا داغیداجاق. اورادا سئزئنه ده، آتالارینیزین دا تانیمادیغی، آغاجدان و یا داشدان

۴۳ آرانیزدا یاشایان یاد اللی سئزدن اولدوقجا اوستون اولاجاق، و سئز ائندکجه آشاغی اینه جک سئنئز. ۴۴ سئزه او بورج و ره جک، سئز اونا بورج و ره بئلمیه جک سئنئز، او باش، سئز آما قویروق اولاجاق سینیز. ۴۵ بو لعنلرئن هامیسی سئزئنه اوستونوزه تۆکوله جک. سئزی هلاک اولاناجاق قووب یاخالایاجاقلار، چونکی تارینیز ربدن اطاعت اتمه دئئئز و سئزه بو یوردوغو امرلره و قایدالارا عمل اتمه دئئئز. ۴۶ بونلار سئزه و اوولادلارینیزا ابدی بئر علامت و حیرت اولاجاق. ۴۷ مادام کی بوللوق واختیندا تارینیز ربّه شادلیقا، سیوئن اورکله اطاعت اتمه دئئئز، ۴۸ رئئن سئزه ضد گۆنדרه جی دوشمنلره آج- سوسوز، چیلپاق و هر جور احتیاج ائچئنده قوللوق اده جک سئنئز. رب سئزی هلاک اده قدر بوینونوزا دمئر یوغ سالاجاق. ۴۹ رب اوزاقدان، دونیانین او بئری باشیندان بئر مثلئی، دئئلئی باشا دوشمه دئئئز بئر مثلئی چوللانان قارتال کئمی باشینیزا گئتره جک. ۵۰ بو اله رحم سئز بئر مثلئدر کی، نه قوجالارا حؤرمتی وار، نه ده اوشاقلارا رحمی گلئر. ۵۱ بو مثلئ سئزی هلاک ائئنه یه قدر حیوانلارینیزین بالالارینی، تورپاغینیزین محصولونو یتیب بئئتره جک، سئزی محو اده نه قدر، سئزئنه اوچون نه تاخیل، نه تزه شراب، نه زیتون یاغی، نه مال- حیوانینیزین، نه ده قویون- کچلرئئئز بالالارینی قویاجاق. ۵۲ بوتون شهرلرئئزی موخاصره یه آلیب اولکه نئزده کی بل باغلا دیغینیز اوجا و مؤحکم دووارلارینیزی کامل یرله یکسان اده جکلر. تارینیز رئئن سئزه و ره جی اولکه نئن بوتون شهرلئئی موخاصره یه آلاجاقلار. ۵۳ موخاصره یه دوشنده دوشمنلرئئزئ سئزه و ره جی آجلیقدان، دوغولان اوولادلارینیزین، تارین رئئن سئزه و ردئی اوغوللارینیزین و قیزلارینیزین آتئنی یتیه جک سئنئز. ۵۴ آرانیزدا

۷ بورايا چاتاندا خِشبون پادشاهى سئخونلا باشان پادشاهى عوگ بئزئلمه دؤيوشه باشلاديلار. اما اونلارى مغلوب اتدئك. ۸ تورپاقلاريني آله كچئردئب اثرث اولاراق رِعوبئىلى لره، جادللى لارا، مَنَسَه قِبئله سئتنن يارسينا وردئك. ۹ آله گؤتوردويونوز هر ائشده اوغور قازانماق اوچون بو عهدئن هر سؤزونه دئقئته عمل ادئن.

۱۰ بو گون سئز هامينيز، قِبئله باشچيلارينيز، آغساقاللارينيز، مأمورلارينيز، ائسرائيلى لرئن هاميسى، ۱۱ اوشاقلارينيز، آرادالارينيز، اوردوگاھينيزدا ياشاييب اودونوزو دوغريان و سويونوزو داشييان ياد اللى لر تارينيز رِبئن قاباغيندا دايانيسينيز كى، ۱۲ بو گون تارينيز رِبئن آند ائچهر ك سئزئئله باغلاديغى بو عهدى حياتا كچئرده سئئنز، ۱۳ اله كى، بو گون او سئزى اؤز خالقى اولاراق برقرار اتسئن، سئزه سؤز وردئبى كئمى آتالارينيز ائبراهئمه، ائسحاقا، يعقوبا ائچدئىي آندا گؤره سئزئن تارينيز اولسون. ۱۴ من بو عهدى و آندى فقط سئزئئله يوخ، ۱۵ تاريميز رِبئن حوضوروندا بئزئلمه برابر دورانلارلا و بو گون يانيميزدا اولمايانلارلا دا باغلاييرام.

۱۶ مئصئرده نجه ياشاديجيميز، او بئرى مئلتلرئن آراسيندان كچئب بورايا نجه گلدئيمئزى اؤزونوز ده بئئلسئئنز. ۱۷ اونلارين آراسيندا ائيرنج شيلرى، آغاجدان، داشدان، قيزيلدان، و گوموشدن دوزلدئلكن بوتلرى گؤردونوز. ۱۸ مبادا بو گون آرانيزدا بو مئلتلرئن آلاھلاريندا گدئب سئتايئش اتمك اوچون تارينيز ريدن اورهه يى دؤئن نه كئشى، نه آرواد، نه نسل، نه ده قِبئله اولسون. مبادا آرانيزدا بله زَهْرلى و آجى كؤك اولسون. ۱۹ بو آنددين سؤزلرئنى اشئدن زامان كئمسه اؤز-اؤزونو گؤز آيدنيلغى ورئب بله بئر فئكره دوشمه سئن: ”سالامات قالاجام، اوره يئمئن عئناديندا يرئئئيئم حالدا ياشاييم.“ بو فئكئر سولو تورپاغا

دوزلدئلمئش باشقا آلاھلارلا قوللوق اده جكسئئنز. ۶۵ بو مئلتلر آراسيندا نه راحتينيز اولاجاق، نه ده آياغينيز اوچون دئئجلمك يرى. رب سئزه اورادا اورك تئئتره مەسى، گؤزلمكدن يورولان گؤزلر و اومئدسئزلئك وره جك. ۶۶ جانينيزين قيدئنى چكه جكسئئنز، گجه-گوندوز واهئمه ائجئنده ياشاياجاقسينيز. حياتينيزين آسايئشى اولماياجاق. ۶۷ اوره يئئنزه دولان واهئمه دن و گؤزلرئئزله گؤردويونوز حادثه لر اوزوندن سحر اولاندا ”كاشكى آخشام اولايدي“، آخشام اولاندا دا ”كاشكى سحر اولايدي“ دئيه جكسئئنز. ۶۸ من سئزه دئمئشدم كى، گلدئئئنز يولو تكرر گؤرمه يه جكسئئنز. رب سئزى گمئرله مئصئره گرى قايتاراجاق. اورادا قول و كئنز كئمى دوشمئلرئئزه اؤزونوز ساتاجاقسينيز، لاكئن سئزى پوللا آلان اولماياجاق.“

عهدئن تزه لئمەسى

۲۹ رب ائسرائيل اؤلادلارنى ائله خوب داغيندا عهد باغلامئشدى. موابدا دا موسايا امر اتدى كى، تزه دن عهد باغلاسين. عهدئن سؤزلرى بونلاردير: ۲ موسا بوتون ائسرائيلى لرى بئر يره ييغيب اونلارلا بله ددى: ”رِبئن مئصئرده گؤزلرئئنز قاباغيندا فئرعونا، بوتون اعيانلارينا و بوتون اؤلكه سئنه نه اتدئئنى گؤردونوز. ۳ بؤيوك ائمتاحانلارنى، او بؤيوك علامتلىرى و مۆجوزه لرى اؤز گؤزونوزله گؤردونوز. ۴ لاكئن رب بو گونه جك سئزه آناماق اوچون اورك، گؤرمك اوچون ائكى گؤز، ائئتمك اوچون ائكى قولاق ورمه يئب. ۵ رب دئئر: ”سئزى قيرخ ائل صحرادا گزئردئئم. آينئئئزه كى پالتار، آياغينيزدا كى چاريق ييرتيلمادى. ۶ چؤرك يمه دئئنز، شراب يا دا كِئفئندئرئن ائچكى ائچمه دئئنز. بونلارى اونا گؤره ائتمئش كى، منتم تارينيز رب اولدوغومو بئله سئئنز.“

شفا و برکت

۳۰

بوتون بو حادثه لر، قاباغینیزا قويدوغوم برکت و لعنت باشینیزا گلنده، تارینیز ربئن سئزی داغیتدیغی مثلنلر آراسیندا بونلاری خاطرلایاجاقسینیز. ۲ سئز و اوولادلارینیز تارینیز ربئه طرف دؤنوب بو گون سئزه امر اتدئیم هر اتشده اونون سؤزونو بوتون قلبئنئزله و بوتون جانینیزلا قولاغینیزدا ساخالایاسینیز، ۳ تارینیز رب سئزی اسئرلنکدن گری قایتاراجاق، سئزه رحم ادئب داغیتدیغی بوتون خالقلارین آراسیندا ییغاجاق. ۴ داغیلیب گؤیون آلتینداکی لاپ اوزاق اؤلکه یه دوشه سننیز بله، تارینیز رب سئزی اورادان ییغیب گری قایتاراجاق. ۵ سئزی آتالارینیزا مولک وردئی تورپاغا گئره جک. اورایا مالئک اولاجاقسینیز، تارینیز رب حیاتیئیزی خوش اده جک و سئزی آتالارینیزدان دا ارتیق چوخالداجاق. ۶ تارینیز رب سئزن و اوولادلارینیزین اورهینی ختنه اده جک* اله کی، تارینیز ربئی بوتون قلبئنزله، بوتون جانینیزلا سوه سننیز و یاشایاسینیز. ۷ تارینیز رب بوتون بو لعنتلری ده سئزدن نفرت و ظولم ادن دوشمنلرنئزن اوستونه تۆکه جک. ۸ سئز گنه ربئن سؤزونه قولاق آسیب بو گون سئزه ددئیم بوتون امرلرنئی یرئنه یئتره جکسننیز. ۹ او واحت تارینیز رب آلتئزده اولان هر اتشئنیزی اوغورلو اده جک، سئزه چوخلو اوولاد، حیوانلارینیزا چوخلو بالا، تورپاقلارینیزا بول محصول وره جک. رب آتالارینیزا یاخشیلیق اتمکدن نجه راضی قالیردیس، سئزه ده یاخشیلیق اتمکدن اله راضی قالاجاق. ۱۰ اگر تارینیز ربدن اطاعت ادئب اونون بو شرئعت کتایبندا یازیلان امرلرنه

قورولوق گئئرز. ۲۰ بله آدمی رب باغیشلاماق ائسته مز. او آدمین ضدئنه ربئن قضبی قالخار و قیرتی او آدمین ضدئنه آلولانار. بو کتایبدا یازیلان بوتون لعنتلر باشینا تۆکولر و رب اونون آدینی گؤیون آلتیندان سنلر. ۲۱ رب بو شرئعت کتایبندا یازیلان عهدئن ائچنده کی لعنتلرن هامیسینا گۆره اونو اسراییلئن بوتون قبئله لری ائچنندن چیخاردار کی، فلاکته دوشسون.

۲۲ گله جک نسل، سئزدن سونرا گلن اوولادلارینیز و اوزاق دئباردان گلن یاللی لر بو اؤلکه نئن بلالارینی، ربئن اورایا گؤندرئی ناخوشلوقلاری گؤروب دئیه جکلر. ۲۳ بوتون اؤلکه یاناجاق، گوگورد و دوزلا اؤرتوله جک، توخوم اکتلمه جک، گؤیرتی گورنمه جک، اوت بنتمه جک. اؤلکه ربئن آلولانان قضبی انله وئران اولاجاق، نجه کی، سودوم، گومورا، آدما و صبوعم یرله بشر اولموشدو. ۲۴ بوتون مثلنلر دئیه جکلر: ”رب بو اؤلکه یه نئیه بله اتدی؟ بو بؤیوک قصب نئیه آلولاندی؟“ ۲۵ او زامان جاواب وره جکلر: ”چونکی اونلاری مئصئر دئباریندان چیخاردارکن آتالارینیز تارسی ربئن اونلارلا باغلا دیغی عهدی آتدی لار. ۲۶ گدئب تانیمادیقلاری آللاه لارا، ربئن اونلارا بخش اتمه دئی باشقا آللاه لارا قوللوق و پرستش اتدئر. ۲۷ اونا گۆره ربئن قضبی بو اؤلکه نئن ضدئنه آلولاندی، اورانی بو کتایبدا یازیلان بوتون لعنتلره دوچار اتدی. ۲۸ رب قصب، حئرس و بؤیوک حئذئله اونلاری اؤلکه لرئندن قوپارتدی و بو گون اولدوغو کئمی اونلاری آیری بشر تورپاغا اتدی.“

۲۹ سئرلر تاریمیز ربئندر، لاکئن آشکار ادئکن شیلر بئزه و اوولادلاریمیزا ابدئلئک عایدیر، اله کی، بو قانون بوتون سؤزلرنه عمل ادک.

موساين يرثه يوشعن گلمه سی

۳۱ موسا چيخيب بو سۆزلىرى بوتون ائسرائيلىلى لرله دانيشدى. ۲ و اونلارلا بله ددى: «آرتيقي من يوز ائيشرمى ياشيندايام، داها سئزه باشچيلىق اتمه يه طاقتم يوخدور. رب منه دئيبدئر كى؛ "بو اوردون چاينين او تاينا كچميه جكسن." ۳ تارينيز ربدئر كى، سئزدن قاباق او تايا كچه جك، او، بو مثلترى قاباغينيزدان محو اده جك، سئز ده اورانى آلاجقسينيز. يوشعدئر كى، سئزئن قاباغينيزدا گدئب كچه جك، نجه كى، رب دئيبدئر. ۴ رب امورو پادشاهلارى سئخونو و عوگو هلاك ادهرك اؤلكه لرئئنن باشينا نه گئترديئنى، بو مثلترئن ده باشينا گئتره جك. ۵ رب اونلارى سئزه تسلم اده جك و سئز اونلارلا بوتون امر اتدئيم كئمى رفتار اتمه لي سئئنز. ۶ گوجلو و اوركللى اولون! اونلاردان قورخوب تئتره مئين! چونكى تارينيز رب سئزئله كدئر. او سئزى آتماز، ترك اتمز!» ۷ سونرا موسا يوشعى چاغيريب بوتون ائسرائيلىلى لرئن گؤزلى قاباغيندا اونا بله ددى: «گوجلو و اوركللى اول، چونكى ربئن اتالارينا ورمه يه ائچدئيبى اؤلكه يه بو خالقلال بئرلكده سن گده جكسن. اؤلكه نى اثرث اولاراق اونلارلا سن ورمه جكسن. ۸ سندن قاباق گدن ربدئر؛ او سنئنه اولاجاق، سنى آتماياجاق، ترك اتميه جك. قورخوب چكئنمه!»

شرئعئن اوخونماسى

۹ موسا بو قانونو يازيب سونرا ربئن عهد ساندغيئنى آپاران لاوئلى كاهئنلره و بوتون ائسرائيل آغساقالارينا وردى. ۱۰ سونرا اونلارلا بله بويوردو: «هر يدى ائئلن آخيريندا، بورجلارين باغيشلانما زمانيندا، چارداقلا بايراميندا، ۱۱ بوتون ائسرائيل تارينيز ربئن حوزوروندا اولماق اوچون اونون سچه جيبى

و قايدالارينا عمل اده سئئنز، اگر بوتون قلبئئرله، بوتون جانينيزلا تارينيز ربه طرف دؤنه سئئنز.

۱۱ بو گون سئزه وردئيم بو امر سئزئن اوچون چئنن و آچاتماز ديئل. ۱۲ گؤيلرده ديئل كى، دئيه سئئنز: "كئم بئزئم اوچون گؤيلره چيخاجاق و اونو اورادان گؤتوروب بئزه اشئتدئرره جك كى، بئز بونا عمل اده ك؟" ۱۳ او، دهنزئن او تايندا ديئل كى، دئيه سئئنز: "كئم بئزئم اوچون دهنزئن او تاينا گده جك و اونو بئزئم اوچون گؤتوروب بئزه اشئتدئرره جك كى، اونا عمل اده ك؟" ۱۴ يوخ، بو كلام سئزه عمل اتمك اوچون چوخ ياخيدير، او، دئئلئزده و اوره بئئزده دئر.

۱۵ باخ بو گون سئزئن قاباغينيزدا حياتلا خوشبختليئى، اؤلومله بدبختليئى قويموشام. ۱۶ سئزه بو گون امر ادئر كى، تارينيز ربه سوه سئئنز، و يوللارينيزدا اونون امر لرئنى، قايدالاريني، و حؤكملرئنى رعایت اده سئئنز. بله اده سئئنز، ياشاييب آرتاجقسينيز و مولك آلماق اوچون گده جيئئز تورپاقدا رب سئزه بركت ورمه جك. ۱۷ اگر اوره بئئز بو يولدان آزا و اوندان اطاعت اتميه سئئنز، لاكئن آزيب، باشقا آلاهلارلا پرستش ادب اونلار قوللوق اده سئئنز، ۱۸ بو گون سئزه اعلان ادئر كى، محو اولاجقسينيز. اوردون چاينى كچئب مولك آلماق اوچون گده جيئئز اؤلكه ده اوزون عؤمور سورمه يه جكسئئز. ۱۹ قاباغينيزدا حياتلا اؤلومو، بركتله لعئتى قويدوغوم اوچون بو گون گؤيو و يرى سئزه شاهند توتورام. حياتى سچئن كى، سئز و اؤولادلارينيز ياشايا بئله سئئنز. ۲۰ تارينيز ربه سيوئن، سؤزوندن اطاعت ادئن، و اونو مؤحكتم توتون؛ چونكى سئزئن حياتينيز و عؤمورونوزون اوزونلونغو اودور. بله اده سئئنز، ربئن اتالارينيز ائبراهئمه، ائسحاقا و يعقوبيا ورمه يئنى آند ائچدئيبى تورپاقدا ياشاياسينيز.»

اولسون. ۲۰ چونکی اونلاری آتالارینا آند ائچدئیئم سود و بال آخان تورپاغا کتئرنده، ییبئ دو یوب کؤکه نده باشقا آلاهلارا طرف دؤنوب اونلارا قوللوق اده جکلر، منی رد ائب عهدئمی پوزاجاقلار. ۲۱ اونلارا چوخ پئسلئکلر و بلالار یئتشنده، بو نغمه اونلارین ضئدئنه شاهند کئمی سئلنه جک، چونکی بو نغمه نسللرن دئللندن دوشمه یه جک؛ اونا گؤره کی، من اونلارا آند ائچدئیئم تورپاغا گتئرمزدن اول، بو گون بله، فئکئرلرئندن کچنلری بئلئرم. ۲۲ همئن گون موسا بو نغمه نی یازیب انسرائیل اوولادلارینا اوئرتدی.

۲۳ رب او گون نون اوغلو یوشعی ائش باشینا قویوب ددی: «گوجلو و اوزکلی اول، چونکی انسرائیل اوولادلاریننی اونلارا آند ائچدئیئم اولکه یه سن آپاراجاقسان و من سنئله اولاجام.»

۲۴ موسا بو شرئعتئن سؤزلرئنی اولدن آخیرا کئمی کئتابا یازیب قورتاراند، ۲۵ ربئن عهد ساندیغینی داشی یان لاوئلی لره بو امری وردی: ۲۶ «بو شرئعت کئتابینی گؤتوروب تارینیز ربئن عهد ساندیغینین یانینا قویون. قوی سئزئن ضئدئنتزه بئر شاهند کئمی اورادا قالسین. ۲۷ چونکی سئزئن عاصی و دئکباش اولدوغونوزو بئلئرم. بو گون من صاغ اولاراق آرانیزدا ائگن بله، ربّه عاصی اولدوغونوز، گؤر من اولئندن سونرا نجه اولاجاقسینیز؟» ۲۸ قبئله لرئئئن بوتون آغساقالاریننی و سرکرده لرئنی یانینا ییغین کی، بو سؤزلری اونلارا ائئتدئرئم، گؤیو و یری اونلارین ضئدئنه شاهند توتوم. ۲۹ او لومومدن سونرا بوسوتون فاسئد اولدوغونوزو، سئره امر اتدئیئم یولدان آزاجاغینیزی بئلئرم. آخیر گونلرده موصئبتلرله راست گله جک سئنتز. چونکی ربئن گؤزوندّه پئس اولان ائشلیری یرئنه یئترب، آلرئئنتزئن عمل لری ائله اونو قصبئدئرّه جک سئنتز.»

یره گلنده، بو قانونو بوتون انسرائیلله اوخویوب ائئتدئرئن. ۱۲ خالقین کئشی، آرواد و اوشاقلاریننی، همجئنئن شهرئنتزده یاشایان یاد اللی لری ییغین. قوی هامی ائئتدئب اوئرتسئن و تارینیز ربدن قورخوب بو قانونو بوتون سؤزلرئنه دقئق عمل اتسئن. ۱۳ قوی قانونو بئلمه یئن اوشاقلاری دا ائئتسئنلر و مولک آلاماق اوچون اوردون چاییندان کچئب گده جیئنتز اولکه ده عؤمور بویو تارینیز ربدن قورخماغی اوئرتسئنلر.»

ربئن موسایا آخیر امری

۱۴ سونرا رب موسایا ددی: «اولومونه آز قالب. یوشعی چاغیر. حوزور چادیریندا حاضیر دایانین کی، اونا امرلرئمی بئلدئرئم.» بله جه، موسا ائله یوشع گئئب حوزور چادیریندا گؤزله دئلر. ۱۵ رب چادیردا بئر بولود دئره یی ائچئنده گؤزوندو. بولود سوتونو چادیرین قاپیسی اوستونده دایاندی.

۱۶ رب موسایا بله ددی: «عئقرئب اولوب آتالارینا قوشولاجاقسان؛ بو خالق دا قالخیب گده جیئی اولکه نئن آلاهلارینا باغلانیب، منه خیانت اده جک. منی آتیب، اونلارلا باغلا دیغیم عهدی پوزاجاقلار. ۱۷ او واخت اونلارا قصبئنه جیم، اونلاری آتیب اونلاردان اوز دؤنדרه جیم. اونلار آیریلارینا یم اولاجاقلار، باشلارینا چوخ بلالار و موصئبتلر گله جک. اله کی، همئن گون دئیّه جکلر: «مگر بو پئسلئکلر تاریمیزین بئزئمله اولمادیغی اوچون باشیمیزا گلمئر؟» ۱۸ آما من، اونلارین اده جیئی پئسلئکلر اوچون، آیری آلاهلارا طرف دؤنمک اوچون، اوزومو اونلاردان گئزلده جیم.

۱۹ ائندی او زونوز اوچون بو نغمه نی یازین و اونو انسرائیل اوولادلارینا اوئرتدئن. اونو دوداقلارینین اوستونه قویون. بله کی بو نغمه انسرائیل اوولادلارینین ضئدئنه منئم شاهندئم

- ۸ اوجالاردا اولان مثلتلەر اثرنى تورپاق بۇلرگن،
بشر اۋولادلارنى آيبرارگن،
انسرايئل اۋولادلارننن * ساينا گۇرە
خالقلارا سرحد قويدو.
۹ چونكى رېئن پايى اۋز خالقي دير!
يعقوب اونون پايينا دوشن اثرئىدو.
۱۰ اونو كۇشندە،
اولايان، بوش بئر صحرادا تاپدى.
اونو دۋورلەدى، اونون قيدئە قالدى،
گۈز بەيى كىمى اونو حىفظ اتدى.
۱۱ يواسيندا بالالارنى اۋچورماغا
قىشقىرتىب،
اونلار اوستونده قاناد چالان قارتال كىمى،
اۋ قانادلارنى اچدى و اونلارنى توتدو،
اونلارنى پېرلرئىن اوستونده آپاردى.
۱۲ اونا يول گۇرسەدن فقط رب ائدى.
يانيندا اۋزگە بئر تارى يوخ ائدى.
۱۳ اونو ير اوزونون اوجالارينا مئىئىردى،
رۇمئىنن محصولوندا يىدئىردى.
اونو قايادان سوزولن بالا،
چاخماق داشيندان چكىلن ياغلا آمئىدئىردى.
۱۴ اونو ائىكلرن قاتىغى ائله، سورونون
سودى ائله،
قوزولارن پىنى ائله،
باشانداكى قوچلارلا، تكة لرله،
لاپ ياخشى بوغدا ائله كۇگلتىدى.
اوزومون قانى ائله شراب ائچدئىن،
۱۵ لاكلن پشورون * كۇكەئىب تېئىك ائدى،
كۇكەئىبسن، بوغونلاشيبسان، پئيله شئىسن!
سونرا اونو يارادان تارىنى ترك اتدى،
خىتلاصكارى اولان قايايا گوستاخلىق
اتدى.
۱۶ باشقا آلاھلارلا تارىنى قيرتە گئىردئىلر،
اينرنج عمل لرله اونو قىزبئىندئىردئىلر.

موسائين نغمەسى

۳۰ موسا بو نغمەنن سۆزلرئنى آخيراچاق
اوخودو كى، بوتون انسرايئل جاماعاتى بو
نغمەنن سۆزلرئنى اشئتسن.

۳۲ «اى گۇيلر، قولاق آسين، قويون
دائىشىم،

قوى ير اوزو اغزىمدان چىخان سۆزلىرى
اشئتسن.

۲ قوى تلعئىم باھار ياغىشلارى كىمى
تۇكولسون،

سۇزوم شخ كىمى دوشسون،
چمن اوستونه دوشن نارين ياغىش
كىمى اولسون،
اوت اوستونه تۇكولن سولارا اوخشاسين.

۳ چونكى رېئن آدينى اعلان ائىرم!

تاريميزين عظمئىنى مدح ائىرم!

۴ او، قايادير، ائىشلىرى كامئىدئىر،

چونكى بوتون يوللارى حاقدىر،

وفالى تارىدیر، حاقسىزلىق اوندا تاپىلماز،
صالح و دوز اولان اودور.

۵ اونون ضدئىنه خيانت اتدئىلر،

فاسئىد اولدوقلارينا گۇرە، اونون

اۋولادلارى دىئلر

آيرى و ترسه بئر نئىلدئىلر.

۶ ربه بله عوض ورئىسنئىز، اى آغىلسىز،

آخماق خالقي؟

مگر سئزى ساتين آلان او آتانىز دىئل؟

سئزى يارادان، سئزى برقرار ادن اودور.

۷ كچن گونلرى يادىنيزا سالىن،

كچمئىش نئىلرئىن ائللرئنه باخىن،

آتانىزدان سوروشون، او سئزه دئىر،

آغساقاللارنىزدان سوروشون، اونلار

سئزه دائىشلارلار.

۲۶ دیمش اولایدیم: ”اونلاری پارچالایجاغام،

اونلاری ائنسانلارین خاطره سنئندن

پوزاجاغام“

۲۷ مگر دوشمنئن انئیتھزاسیندان

قورخمادیم کی،

مبادا اونلارلا ساواشانلار سهو آنلاییب

دسنئر:

”اؤز آلرئئمئز بئزه ظفر قازانیب،

بوتون بو ائشلیرى گؤرن رب دئیل.“

۲۸ چونکی اونلار دوشونجه سئز بئر مثلئدئر،

اونلاردا فهم یوخدور.

۲۹ کاشکی، حنکمتلی اولوب بونو درک

اتسئدئر،

کاشکی، عاقبتلرنئ دوشونسئدئر.

۳۰ اگر اونلارین قیاسی اونلاری

ساتماسایدی،

اگر رب اونلاری تسلیم اتمه سئیدی،

بئر آدم مئن نفری نجه قووا بئلدردی؟

ائکی کنشی اون مئن نفری نجه قاچیردا

بئلدردی؟

۳۱ حقیقتن، اونلارین قیاسی بئزئم قیایمیز

کنمی دئیل،

حتئا دوشمنلرئئمئز بونو قبول ادئر.

۳۲ تئنکلیرى سودومداکی اوزوم

آعاجلاریندان دیر،

گومورا باغلاریندان دیر.

اوزوملری زهرلی دئر،

سالخیملاری آجی دیر.

۳۳ شرابلاری ائلانلار زهری دئر،

آفعئلرنن اؤلدوروجو زهری دئر.

۳۴ ”مگر بونلارین هامیسی یانیمدا

ساخانمادی؟

بونلار مگر خزنئه لرئئمه مؤهورئئمه دئلر؟

۳۵ قئصاص منئمئدئر، عوضئنئ من وره جیم.

واختی چاتارگن آیاقلاری سوروشه جک،

چونکی اونلارین هلاک گونو یاخیندیر،

اجل لری تز چاتار.“

۱۷ تارى اولمايان ائبئلسلره،

تانیمادیقلاری آلاهلارلا،

آتالارینن قورخمادیقلاری،

آخیر زامانلار تره گلن آلاهلارلا قوربان

کسئلئر.

۱۸ سئز، سئزى حیاتا گئئن قایانی آدینیز.

سئزى یارادان تارینی یاددان پیخارتدینیز.

۱۹ رب بونو گؤروب اونلاری رد اتدی،

چونکی اوغوللاری و قیزلاری اونو قضبیه

گئئردئلر.

۲۰ او واخت رب ددی: ”اونلاردان اوزومو

گئزئده جیم،

اونلارین عاقبتئنن نه اولاجاغینی گؤره جیم.

چونکی اونلار ترسه بئر نسل،

وفاسیز اوولادلاردیالر.

۲۱ منی تارى اولمایانلارلا قیرته گئئربلر،

بوش بوتلری ائله منی قضبئندئرئبلر.

من ده اونلاری خالق اولمایان بئر خالقالا

پاخیلغیلا سالاجاغام،

آخماق بئر مثلته قضبئندئرجه جیم.

۲۲ چونکی قضبئمدن بئر اود آلولانئب،

اؤلولر دئیارینین دئبئنه جک یانیر.

دونیانی و نعمتلرنئ اودوب قورتاریر،

داغلارین بونؤوره لری اودلاییر.

۲۳ من اونلارین اوستونه بلالار ییغاجاغام،

اوخلاریمی اونلارین طرفئنه آتاجاغام.

۲۴ قیتلیقدان تلف اولاجاقلار، وبادان

قیریلجاقلار،

آجی هلاکتدن یوخ اولاجاقلار.

وحشی حیوانلارین دئشلرنئ،

تورپاقدا سورونن ائلانلارین زهرئنئ

اونلارا ساری دؤندره جیم.

۲۵ ائئنکده قیلینچ اونلاری اوولادسیز اده جک،

اؤلرئنده دهشت حؤکم سوره جک،

جاوان اوغلانئ، باکئره قیزی، سود آمن

کؤرپه نی، آعساجلی کئشئنئ محو

اده جک.

ددى: «بو گون سئزه بيان اتدئيم سؤزلرنن هاميسينا اوركدن باغلانين كى، اؤولادلارينيزا بو قانونون بوتون سؤزلرئنه دئقئتله عمل اتمه يى امر اده سنئئز. ۴۷ چونكى بو سئزئن اوچون بوش بئر سؤز دئيئل؛ حقئقتن كى، بو سؤزلر حياتينيزدير. بو سؤزلر مولك الماق اوچون اوردون چاييىنى كچئب گده جيئنئز تورپاقدا سئزه اوزون عؤمور وره جكدئر»

موسائين اؤلومونون اولدن بئلدئرئلمه سى

۴۸ رب اله همئن گون موسا انله دانيشيب اونا ددى: ۴۹ «آرئانين موقابئلئشئده، موآب تورپاغيندا اولان بو عبارئم داغينا، نيو داغينا چيخ. ائسرائيئل اؤولادلارينا مولك وره جيئم كئعان تورپاغيني گؤز. ۵۰ قارداشين هارون حور داغيندا اؤلوب اجدادلارينا قوشولدوغو كئمى، سن ده چيخاجاغين داغدا اؤلوب خالقينا قوشولاجاقسان. ۵۱ چونكى سن صحراسيندا، مرنبا قئدش سولاريندا، ائسرائيئل اؤولادلارينين قاباغيندا منئمله موقدس كئمى رفتار اتمه دئن. ۵۲ اونا گؤره اؤلكه نى اوزاقدان گؤره جكسن، لاكئن ائسرائيئل اؤولادلارينا وره جيئم تورپاغا گئرميه جكسن.»

موسائين ائسرائيئل قئبله لرئنه خيئر-دوعاسى

تارى آدمى موسا، اؤلوموندن قبايق، ائسرائيئل اؤولادلارينا بو خيئر-دوعانى وردى. ۲ موسا ددى: «رب سننا داغيندان گلدى، اونلارا سيعئردن ظوهور اتدى، پاران داغيندان شفق ساچدى، اون منئر موقدسلر آراسيندا گلدى. صاغ ائنده اونلار اوچون آلوو ساچان شئمئشك وار اتدى. ۳ دوغرودان دا، او خالقى سيوئر!

۳۶ رب اؤز خالقينين حاقينى آلاجاق. قوللارينين گوجونون قورتارديغيني گؤرنده، نه قولدان، نه آزاددان كئمسه قالماياند، اونلارا رحم اده جك.

۳۷ دئيه جك: «هانى اونلارين آلاهلارنى، هانى اونلارين سيغينا جاقلارى قايا؟ ۳۸ قوربانلارينين پئئينى يئينى كئم اتدى؟ مايع تقدملرنئش شرابينى انچن كئم اتدى؟ قوى سئزه كؤمك كئتمك اوچون قالخسينلار، پناهگاهينيز اولسونلار.

۳۹ اتنى گؤرون كى، تارى فقط منم. باشقاسى يوخدور. منم اؤلدورن و حيات ورن، منم بارالايان و شفا ورن، هيچ كئم النمدن قورتارا بئلمز.

۴۰ دوغرودان دا الئمى گؤيلره قالديريپ ديئرئم: ابدى وارليغىما آند اولسون كى، ۴۱ اگر شئمئشك چيخان قيلينجيمي ائتئلدب عدالتى الئمه آلسام،

دوشمنلرئمدن قئصاص آلاجاغام، مندن نفرت ادنلردن عوض چيخاجاغام. ۴۲ اونلارين قانى انله اوخلاريمى كئئلدئر جيم،

قيلينجيم اتى، قيريلانلارين، اسئر ادنلرئن قانينى، دوشمن رهبرلرئشئن باشينى اوداجاق. ۴۳ اى مئئلئر، اونون خالقى انله برابر سيوئنئش! چونكى او، قوللارينين قان قئصاصينى آلاجاق،

دوشمنلرئندن عوض چيخاجاق، اؤلكه سى و خالقى اوچون كئفاره اده جك. ۴۴ موسا نون اوغلو يوشعله* برابر گلئب، بو نغمه نئن بوتون سؤزلرئنى خالقين قاباغيندا ددى. ۴۵ موسا بوتون ائسرائيئل بو سؤزلرنن هاميسيني ديئب قورتاراندا، ۴۶ اونلارا بله

- بوتون موقدس لرتن سننن التنده دثر!
اونلار سننن آياغينين ائزلرتنده گتدثرلر؛
سؤزلرتنى اشئدثرلر.
- ۴ موسا بئزه شرئعته عمل اتمه يى تاپشردى،
بو، يعقوبون جاماعاتى اوچون بئر اثرئدثر.
۵ ائسرائيل قبئله لرى،
خالقين رهبرلىرى بئر يره ييغيلاندا،
رب يشوروندا پادشاه اندى.
- ۶ قوى رعوبش اولمه سنن، ياشاسين!
كئشئرئتنن سايى آزالماسين!»
۷ موسا يهودا اوچون بله ددى:
«يارب، يهودانين سئسننى اشئت،
اونو اؤز خالقينا گتئر.
او، اونلار اوچون اؤز اللرى ائله دؤيوشدو،
دوشمنلرتنن قباغيندا اونا كؤمك ات!»
۸ لاوى اوچون بله ددى:
«تومئمن و اورئمنش
سننن صادق قولون اوچون اولسون.
اونو مسادا ائمتاحاندا كچئردنن،
اونولا مرئبا سولاريندا موباحئته اندئن.
۹ او، آتا-آناسى اوچون ددى:
«اونلارا نظر سالماديم.»
قارداشلارينى تانيمادى،
اؤولادلارينى ياددان چيخارتدى،
چونكى سننن سؤزونو ساخلاديلار،
سننن عهدئنى حئفظ اتدئلر.
۱۰ حؤكملرتنى يعقوب نسلئنه،
قانونو ائسرائيله اؤيزده جكلر.
اونلار حوضوروندا بوخورو،
قوربانگاهيندا بوتؤو يانديرما
قوربانلارينى تقدم اده جكلر.
۱۱ يارب، اونلارين مالينا بركت ور،
الئرئتنن ائشئرئنى قبول ات.
اونلارين ضدئنه قالحانلارين،
اونلاردان ئتفرت اندلرتن پلئنى قير كى،
بئر داها قالحاماسينلار!»
۱۲ پنيامن اوچون بله ددى:
- «ربئن عزئزى اونون يانيندا آمنن-
آمانليقدا ياشاسين!
رب گون بويو اونو قورويور،
او دا ربئن قوجاغيندا ساكنئدثر.»
۱۳ يوسئف اوچون بله ددى:
«اونون تورباغى ريدن بركت آلسين،
گؤيون سچئلئمش شيلرى ائله، شحله،
ير آلتيندا ياتان درئئلئكلرله،
۱۴ گونشئن پئتشئدئردئنى لاپ گؤزل بارلارلا،
هر آى پئشئن لاپ گؤزل بهرلرله،
۱۵ قديم داغلارين اعلا نعمتلىرى ائله،
ابدى تپه لرتن سچئلئمش شيلرى ائله،
۱۶ پرتن لاپ قئيمتلى محصولو و بوللوغو
ائله،
بوتادا مسكن سالانين لوطفو ائله
قوى بركت آلسين!
يوسئفن باشى اوستونه،
قارداشلاريندان مومتاز اولانين باشى
اوستونه
قوى بركت ياغسين!
۱۷ او، ائلك دوغولان اؤكوز قدر هيبتلى دئر،
بوينوزلارى چؤل اؤكوزونون
بوينوزلارى دير.
بو بوينوزلارلا خالقلارى، بئردن
ير اوزونون او بئرى اوچلارينا قدر ووراجاق.
باخ، بونلار ائرايئمنن اون مئنلرى،
باخ، بونلار مئسنه نئن مئنلرى.»
۱۸ زبولون اوچون بله ددى:
«اى زبولون، يولا دوشئنده سيونن،
اى يشسكار، چاديرلاريندا سيونن!
۱۹ اونلار خالقلارى داغا چاغيراجاقلار؛
اورادا صالح قوربانلارى گسه جكلر.
دهنز نعملرتنن بوللوغو ائله،
قوملاردا گئزله نئن خزئنه لرله دوياجاقلار.»
۲۰ جاد اوچون بله ددى:
«جادين آراضئسننى آرتيرانا شوكور اولسون!
جاد اصلان ئك ياشاير،

قولو، باشی قوپاردیر.
 ۲۱ او اوزو اوچون ائلك حنصه نى ساخلادی.
 چونكى اورادا سردارین پایى ساخلانیلدی.
 خالق رهبرلری ییغیلاندا
 ربئن عدالتنى انسرائیللی لره گئتردی
 حؤکملى اجر اتدی.»

۲۲ دان اوچون بله ددی:

«دان باشاندان سیچرایان اصلان

بالاسی دیر.»

۲۳ نقتالی اوچون بله ددی:

«ای ربئن لوطفو و برکتی ائله دولو اولان
 نقتالی،

قربى و جنوبو مولک اده جکسن.»

۲۴ آشیر اوچون بله ددی:

«اوغوللار آراسیندا آشیر لاپ چوخ برکت
 آلسین!

قارداشلارینین لاپ چوخ ییندئیی او
 اولسون!

آیاغینی یاغا باتیرسین.

۲۵ دروازالارینین چفته لری دمئردن و

بورونجدن اولاجاق،

قوؤتنن عؤمرون بویو قورتارماياجاق!

۲۶ پشورونون تارسیسی کئمی یوخدور،

او کی، سنه کؤمک اتمک اوچون،

گؤیلر و بولودلارا عظمتی ائله منئر.

۲۷ سیغیناغین ابدی تارى دیر،

سنی داشییان اونون ابدی قوللاری دیر.

دوشمننى سنن قایاغیندان قوودو،

”یوخ ات اولنلاری!“ ددی.

۲۸ اونا گؤره انسرائیل آمئن-آمانلیقدا

یاشایاجاق.

تاخیل و تزه شراب تورپاغیندا

یعقوبون چشمه سی آمئن-آمانلیقدا

قالاجاق،

گؤیلری شح دامیزدیریر.

۲۹ ای انسرائیل! نجه موبارکسن،

سنن کئمی بئری مگر وار؟

موسائین اؤلومو

۳۴ موسا موبأ اووالاریندان نیبو
 داغینا گئذب، آرئحانین موقابئلئنده

اولان پئسگه تپه سننه چیخدی. رب اونا
 بوتون اؤلكه نى گؤرستدی. دانا قدر اوزانان

گئلعادی،^۲ بوتون نقتالنى، إفرایم و مئسه
 تورپاقلارینى، قرب دهنزننه قدر اوزانان بوتون

یهودا تورپاغینى،^۳ ییگی، خورمالار شهرى
 آرئحا دره سننن صوغره قدر اوزانان اووانى

گؤرستدی. ^۴سونرا رب اونا ددی: «ئبراهمه،
 ائسحاقا و یعقوبا ورمه یه آند ائچدئیم تورپاق

بودور کی، دئمئشدئم: ”اورانى سنزن

اؤولادلارینىز اوره جیم.“ من ائجازه وردئم کی،

اورانى اؤز گؤزلرنله گؤره سن. لاکئن اورایا

گئرمیه جکسن.»

۵ ربئن سؤزونه گؤره قولو موسا اله اورادا،

موبأ تورپاغیندا اؤلدو. ^۶رب اونو موبأ

تورپاغیندا اولان بیت پعمورون موقابئلئنده کی

دره ده دفن اتدی. بو گونه قدر هچ کئم اونون

قبرئنن یرئنى بلئمئر. ^۷گرچی موسا اؤلئنده

یوز ائیرمى یاشیندا اندی، لاکئن گؤزو نوردان

دوشمه مئش، طاقتی ده چکئلمه مئشدی.

۸ انسرائیل اؤولادلاری موسا اوچون موبأ

اووالاریندا اوتوز گون یاس توتدولار.

موسا اوچون اولان ماتم گونلری قورتاردی.

۹ نون اوغلو یوشع حئکمت روحو ائله

دولموشدو، چونکی موسا اونون اوستونه

الئرئنى قویموشدو؛ انسرائیل اؤولادلاری دا

اونا قولاق آسدیلار و ربئن موسایا امر اتدئی

هر شیه عمل اتدئر.

۱۰ ئىسرائىلدا موسا كىمى بىر پىغمبەر داھا چىخمايىپ كى، زىلە اوزاوزه گۇرۇشسون. ۱۱ رىب اونو گۇندرمىشىدى كى، مئىصىر تورباغىندا فىرعونا، اونون بوتون اعيانلارينا، و بوتون اولكه سىننه چوخلو علامتلر و مؤجوزهلر گۇرسدسئن. ۱۲ موسانين عمل لرى بوتون ئسرائىلئىن گۇزلىرى قاباغىندا چوخ قودرتلى و بۇيوك زىھملى ائدى.

